

ISSN 2229 0710

วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์

Journal of Human Society

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2564 Vol. 11 No. 2 July - December 2021

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY

ISSN 2229-0710

วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์

Journal of Human Society

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Humanities And Social Sciences Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2564 Vol.11 No.2 July - December 2021

วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์

Journal of Human Society

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Humanities And Social Sciences Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2564 Vol.11 No.2 July - December 2021

- นโยบาย**
1. สนับสนุนผลงานบทความวิชาการ (Academic Article) และบทความวิจัย (Research Article) ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์
 2. กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม
- ขอบเขตงาน**
- เป็นวารสารวิชาการที่ครอบคลุมสาขาวิชา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์
- วัตถุประสงค์**
1. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 2. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษาและผู้สนใจได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์
- เจ้าของ**
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนันท์ ธาตุทอง
ศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร
ดร.สุดาวรรณ มีบัว

บรรณาธิการ ดร.สัญญากร นิลกาญจน์

กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการภายนอกสถานศึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พวงงาม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงศ์ ธรรมชาติ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ บุญกำเนิด	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตพร แซ่เง้งสายจันทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
ดร.ไมตรี อินทรีย์	สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ดร.จารุโส สุดศิริ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ดร.จิราพร ไชยเชนทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
พ.ต.ต.หญิง ดร.จิรสุตา ปลายยอด	ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธร ภาค 8

กองบรรณาธิการภายในสถานศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
รองศาสตราจารย์พัชรภรณ์ เอื้อจิตร์เมศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ศักดิ์ สังขภิญโญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาที่ รตหญิง ตรณิชา วัชรกุลพลค์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ ช่างสาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ดร.สุดาวรรณ มีบัว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ดร.จุไรรัตน์ รัตติโชติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการอำนวยการ

ดร.สุดาวรรณ มีบัว	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาที่ รตหญิง ตรณิชา วัชรกุลพลค์	รองคณบดี
วาที่ ร้อยตรีหญิงใหม่ บัวบาน	รองคณบดี
อาจารย์สุภาภาณูจน์ ชัยฤกษ์	รองคณบดี
อาจารย์วิเชียร มันแหล่	อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ฯ
อาจารย์ขวัญตา หนูปล้อง	อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ฯ
นายอนุสรณ์ นิลโพธิ์	นักวิชาการศึกษา
นายสุเมธ อัจฉิ	นักวิชาการคอมพิวเตอร์

ออกแบบปก นายธรรมรัตน์ รัตนพันธ์

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการสังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เลขที่ 1 ม.4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัด
นครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80280

โทรศัพท์ 075-809842 โทรสาร 075-377442

Website : <http://human.nstru.ac.th>

E-mail : human.nstru@gmail.com

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์การ์สันตี เลขที่ 1610 ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อกำหนดเฉพาะของวารสาร

1. บทความที่ลงตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจแนะนำทางวิชาการโดยผู้ประเมินอิสระหรือพิชญพิจารย์ (Peer Review) ในสาขานั้นๆ ไม่น้อยกว่า 2 คน
2. ข้อคิดเห็นใดๆ ของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ของผู้เขียน คณะผู้จัดทำวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
3. กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ ไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

ISSN : 2229-0710

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2564 เป็นวารสารทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์ เปิดโอกาสให้นักวิจัยและนักวิชาการได้นำเสนอบทความอันเป็นผลมาจากการวิจัยและบทความวิชาการ ในกรอบวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งบทความทุกบทความ จะผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านนั้นๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน และกระบวนการส่งบทความ การพิจารณาบทความ เป็นไปตามขั้นตอน ตามเกณฑ์ที่กำหนดท้ายเล่ม

กองบรรณาธิการเปิดรับบทความ โดยส่งผ่านระบบ ThaiJo และดำเนินการตามระบบตามมาตรฐาน TCI เพื่อให้ทุกบทความมีคุณค่า เกิดประโยชน์ทางวิชาการ และสังคม ตามเป้าหมายหลักของวารสารวิชาการ.

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19
Online teaching format under the circumstances of Coronavirus Disease
2019 (COVID-19).

พฤतिकานต์ นิยมรัตน์, จุฑาทิพย์ อาจไพรินทร์, ปุณฺณชรี วัชรภาพ
และ ชบาไพร รักสถาน..... 1

เทคโนโลยีสารสนเทศ กับสาธารณสุขท้องถิ่น

Information Technology and Local Public Health.

ณัฐวุฒิ จ่านงรัตน์..... 17

การจัดการเรียนการสอนในยุค New Normal Covid-19 โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน
แบบ On Site

teaching and learning in the New Normal Covid-19 era using the format
On-site teaching and learning.

เบญจวรรณ เรืองศรี, อาลิษา วิเศษกาญจน์, ศุภมาส นุ่นสกุล
และ วศินีย์ รุ่งรังษี 29

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ สู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

The Development of Academic Affairs Administration Strategies of Moo Ban Pa
Mai School to Student Quality Development.

สัณชัย พูลสุข 46

การโยกย้ายที่ดีกับการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอปากพนัง จังหวัด นครศรีธรรมราช
Nostalgia and community tourism PakPhanang District.

สาธิตินิ ไชยศรี.....70

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

Guidelines of Household solid waste management.

พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ไพรัตน์ ฉิมหา

และ เดโช แชน้ำแก้ว.....80

ยุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนของนักจัดการทางสังคมในโครงการ 1 ตำบล

1 มหาวิทยาลัย ศึกษาศาสตร์ ตำบลท่าจืด อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

Strategic planning in community development work of social managers in the
project of 1 Tambon 1 University, a case study of Tha Ngio Sub-district, Mueang
District, Nakhon Si Thammarat Province.

เชษฐา มุหะหมัด, เดโช แชน้ำแก้ว, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, ดำรงพันธ์ ใจห้าววีระพงศ์,
พีระพงศ์ สุจริตพันธ์, บุญยิ่ง ประทุม, พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์ และ พีรดา สุจริตพันธ์97

แนวทางการส่งเสริมตลาดค้าขายแดนไทย-มาเลเซีย ศึกษาศาสตร์ ตลาดตาบา หมู่ที่ 1

ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

Border trades between Thailand - Malaysia A Case Study Taba Market,

Moo. 1, Jehe Sub-district, Tak Bai District, Narathiwat Province Thailand.

ณัฐริตา อีซอ, อุดมศักดิ์ เดโชชัย, เชษฐา มุหะหมัด และ เดโช แชน้ำแก้ว.....112

การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 Online teaching format under the circumstances of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19).

พฤतिकานต์ นิยมรัตน์¹ จุฑาทิพย์ อาจไพรินทร์² ปุณฺชรัสมิ วัชรภาพ³ และ ชบาไพร รักษสถาน⁴
Pruektikarn Niyomrat¹ Jutatip Artpairin² Pucharat Watcharakan³
and Chabaprai Raksatan⁴

Received: 6 November 2021, Revised: 18 November 2021, Accepted: 22 December 2021

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาที่ไม่สามารถจัดการเรียน การสอนแบบปกติได้ จำเป็นต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้การเรียนรู้เกิดความต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยสถานการณ์การระบาดเกิดขึ้นในช่วงสถานศึกษาชั้นพื้นฐานปิดภาคเรียน โดยในช่วงต้นเดือนเมษายน คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เลื่อนวันเปิดเทอมภาคเรียนที่ 1 ไปเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563

ประเทศไทยจึงมีโอกาสดูบทเรียนจากต่างประเทศเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาด พร้อมกับเตรียมมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนได้รับผลกระทบจากรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไป การมาเยือนของวิกฤตโรคระบาดทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับระบบการศึกษา หลายด้าน เป็นต้นว่าเราจะออกแบบการเรียนรู้ในยุคโควิด 19 ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ทักษะและหลักสูตรโลกการศึกษา รูปแบบใหม่หลังจากนี้ ควรมีหน้าตาแบบไหน เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำมากขึ้นกว่าเดิม

คำสำคัญ : องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์, ทักษะของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์, การจัดการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ, รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์

Abstract

The epidemic of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) has caused an adaptation to a new way of life (New Normal), especially educational institutions that are unable to manage school by normal teaching. An online teaching format is required. In order to ensure continuity of learning. For Thailand, the epidemic situation occurred during the school holidays. By the beginning of April, The Cabinet has approved to postpone the first semester's start date to July 1, 2020

Thailand has the opportunity to review lessons from abroad to prepare for new teaching and learning management. in line with the measures to prevent the spread along with various measures. To prevent learners from being affected by changing learning styles. The arrival of the pandemic crisis raises questions about many aspects of the education system, such as how we can design effective learning in the COVID-19 era. The skills and curriculum for the new world of education after this. What should it look like? Technology will play a role in learning or make inequality more than ever.

Keywords : Elements of online teaching management, Teacher skills in online learning management, Effective of online teaching management, Online teaching style.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในยุคสมัยปัจจุบัน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เกิด ความผันผวนอย่างรวดเร็วและรุนแรง โดยมีเทคโนโลยีเป็นตัวกลางชีวิตความเป็นอยู่ของคนที่เกิดดิจิทัล ประเทศไทยในปัจจุบันก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ที่นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศหรืออินเทอร์เน็ตเข้ามาแก้ปัญหาและช่วยอำนวยความสะดวกทางเศรษฐกิจในทุกภาคส่วน ส่งผลโดยตรงกับวิถีชีวิตกับคนในสังคมยุคสมัยใหม่ที่จำเป็นต้องปรับตัวไป

พร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีเทคโนโลยีเป็นฐานความรู้คอยอำนวยความสะดวกและปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมดิจิทัล (ยีน ภู่วรรณ, 2562; สุภาณี เสงศรี, 2561)

การเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นวิธีการถ่ายทอดเนื้อหา รูปภาพ วิดีโอ การใช้สื่อหลายๆประเภท (Multimedia) ร่วมกับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยี สมัยใหม่เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลายทันสมัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามความต้องการ ซึ่งการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีความจำเป็นมากในปัจจุบัน เนื่องจากการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะทางด้านการสื่อสาร การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019-COVID-19) โดยองค์การอนามัยโลกได้ประกาศเป็นภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข ทำให้สถาบันการศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามปกติ

หนึ่งในมาตรการเพื่อการควบคุมการแพร่กระจายเชื้อ COVID-19 ภายใต้สถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน ได้แก่ การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) เป็นการเว้นระยะห่างในการทำกิจกรรมต่างๆ ระหว่างบุคคล ทำให้เกิดกระแสของการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการทำงานและการศึกษาจำนวนมาก โดยส่วนของการศึกษามีการปรับเป็นรูปแบบการสอนออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำประสบการณ์ของผู้จัดทำ ซึ่งเป็นผู้สอนในสถาบันการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้ปรับบทบาทการสอนตามผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 เข้าสู่ระบบการสอนห้องเรียนออนไลน์ในประเด็นองค์ประกอบ รูปแบบ และการประยุกต์ใช้ การเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สอนและพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ต่อไป

องค์ประกอบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์

การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานองค์ความรู้ ร่วมกับนวัตกรรมการเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ สรุปได้ดังนี้

1. ผู้สอน (Instructor) เป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญของผู้สอน มีส่วนทำให้การสอนออนไลน์บรรลุเป้าหมาย ซึ่งบทบาทของผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ (Guide) พี่เลี้ยง (Mentor) เป็นผู้ฝึก (Coach) อำนวยความสะดวก (Facilitators) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถสังเกตเห็นศักยภาพของตนเองในด้านการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะในการเรียนรู้ทักษะด้านความรู้ที่ใช้ในการทำงาน ความสามารถในการใช้เทคนิคต่างๆ ในการทำงานที่สอนกันได้ (Hard Skill) เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่เหมาะสม และการพัฒนาทักษะด้านอารมณ์ ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการพัฒนาตนเอง (Soft Skill) เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาการเรียนรู้ได้รวดเร็วและนานขึ้น อย่างไรก็ตามผู้สอนต้องพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าขณะที่สอน และควรมีการติดตามการเข้าเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น ความถี่ของการเข้าเรียน จำนวนชั่วโมงการเรียน ปัญหาอุปสรรค ความต้องการในการช่วยเหลือเพิ่มเติมในการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนการสอนแบบออนไลน์เพิ่มขึ้นจากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของผู้นิพนธ์ ได้เตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการสอน โดยเรียนรู้การใช้งานในระบบ และทดสอบการสอนออนไลน์เพื่อประเมินปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะดำเนินการสอน รวมทั้งได้ปรับบทบาทการสอนโดยเน้นเป็นผู้ให้คำแนะนำ ผู้อำนวยความสะดวกกับผู้เรียนเพิ่มขึ้น เช่น เนื้อหาการเรียนรู้ การสืบค้นงาน รวมทั้งมีการติดตามการเข้าเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้เรียน (Student) เป็นผู้รับเนื้อหาและองค์ความรู้จากผู้สอน ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีความพร้อมในด้านการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ (Digital Literacy) สามารถสืบค้น วิเคราะห์ข้อมูลประเมินเนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลได้อย่างเหมาะสม มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ เช่น การศึกษาขอบเขตของเนื้อหา

ก่อนเข้าเรียน การสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ การเตรียมระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้พร้อมใช้งาน การเตรียมสถานที่สำหรับการเรียนที่เหมาะสม การติดต่อสื่อสารแบบดิจิทัลกับผู้สอนเพื่อให้สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนได้เหมาะสม รวมทั้งมีความฉลาดทางอารมณ์ในการใช้สื่อ (Digital Emotional Intelligence) อย่างเหมาะสมเช่น การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารให้กับ คนอื่น การมีน้ำใจในโลกออนไลน์ เป็นต้น รวมทั้งควรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีคุณธรรม จริยธรรมในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการเรียน การส่งงานตามกำหนด มีการทบทวนความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนการสอนแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น

3. เนื้อหา (Content) เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ เนื้อหาควรมีการออกแบบโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา มีการวางแผนผังรายวิชาเพื่อเป็นระบบนำทางเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาต่างๆในบทเรียน สำหรับข้อความของเนื้อหาควรมีความชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย มีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาทำความเข้าใจได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม รวมทั้งควรมีการจัดลำดับข้อมูล หัวข้อย่อยต่างๆให้มีการเชื่อมโยงกัน และเนื้อหาในบทเรียนสามารถที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ภายหลังจากการเรียนออนไลน์

4. สื่อการเรียน และแหล่งเรียนรู้ (Instructional Media & Resources) ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา สื่อการสอนที่ดีจะเป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาขณะที่เรียนได้ สื่อที่ใช้ในการสอนควรที่มีความแปลกใหม่ ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและกระตุ้นการเรียนรู้เช่น วิดีโอ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สถานการณ์จำลอง บทความวิชาการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามผู้สอนควรเลือกใช้สื่อให้เหมาะสม เช่น ขนาดตัวหนังสือ สี ความคมชัดของรูปภาพ ความถูกต้องของข้อมูล รวมทั้งสื่อที่นำมาใช้ควรมีความสอดคล้องกับเนื้อหาของรายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้ (Resources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา E-book E-Journal ห้องสมุด เป็นทางเลือกที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ ด้วยการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาประกอบการเรียน ซึ่งแหล่งเรียนรู้ควรมีความหลากหลายให้ผู้เรียนสืบค้นได้อย่างเพียงพอ ทำให้ผู้สอนไม่จำเป็นต้องใส่เนื้อหาในบทเรียนทั้งหมด

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Process) เป็นกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนตามหัวข้อ วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการวัดประเมินผล

โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ มาออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ภายใต้กระบวนการวิเคราะห์ (Analysis) วางแผน ออกแบบ (Planning Design) นำไปใช้ (Implement) พัฒนา (Development) ประเมินผล (Evaluation) หลักสูตรการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สามารถนำเนื้อหาไปประยุกต์สู่การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)

6. ระบบการติดต่อสื่อสาร (Communication Systems) มีส่วนสำคัญทำให้การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการติดต่อสื่อสารแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ 1) การสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านสื่อการสอน เช่น วิดีโอ (Video) PowerPoint ภาพนิ่ง (Slide) สถานการณ์จำลอง (Scenario) กรณีศึกษา (Case Study) โดยไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน 2) การสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านสื่อการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction : CAI) ระบบการจัดบทเรียน (Learning Management System: LMS) หรือการเรียนโดยผ่านแอปพลิเคชันการประชุมทางวิดีโอ เช่น Google Hangout Meet, Zoom Meeting, Schoology, WebEx, Microsoft Teams เป็นต้น ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนสามารถพูดคุย ชักถามร่วมกันได้ในขณะที่สอนและตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของผู้นิพนธ์ พบว่า การพิจารณาเลือกระบบการติดต่อสื่อสาร ทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงจุดเด่น ข้อจำกัดของโปรแกรม ได้แก่ จำนวนผู้ใช้งาน ระยะเวลาใช้งาน ความคมชัดของภาพ เสียง ทำให้การเรียนการสอนแบบออนไลน์มีประสิทธิภาพและเหมาะสม รวมทั้งการเลือกระบบการติดต่อสื่อสารชนิดสองทางผ่านโปรแกรมต่างๆ สามารถส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะพูดคุยหรือชักถามกับผู้สอนได้สะดวกมากขึ้น

7. ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ (Network Systems) เป็นช่องทางในการอำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนมีความราบรื่นได้ ระบบเครือข่ายสารสนเทศ ประกอบด้วย 1) ระบบเครือข่ายภายในสถาบัน (Intranet) เป็นระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายในสถานศึกษา ซึ่งให้ผู้เรียนสามารถเข้ามาใช้เครือข่ายภายในสถานศึกษาสำหรับการเรียนออนไลน์ได้ 2) ระบบเครือข่ายภายนอกสถาบัน (Internet) ที่เชื่อมต่อระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั่วโลกเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารได้รวดเร็ว ซึ่งผู้เรียนสามารถใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับการเข้าเรียนออนไลน์ได้

ทุกที่ ทุกเวลา รวมทั้งสืบค้นข้อมูลประกอบการเรียนรู้ได้อย่างไร้ที่ติตาม อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับความพร้อมของนักศึกษาในเรื่องการเตรียมอุปกรณ์เชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและพื้นที่ที่ไม่มีสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมถึงความเร็วของอินเทอร์เน็ตอาจทำให้การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ไม่ราบรื่นได้

8. การวัดและการประเมินผล (Measurement and Evaluation) จำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผล โดยมีการวัดและประเมินผลทั้งระหว่างเรียน (Formative Assessment) เช่น การตั้งคำถามการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนสะท้อนคิด เป็นต้น และภายหลังจัดการเรียน (Summative Assessment) เช่น การทดสอบด้วยแบบทดสอบต่างๆ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน ประสิทธิภาพของการเรียน เพื่อสะท้อนความสามารถการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งควรมีความหลากหลายเพื่อวัดประเมินผลผู้เรียนให้สอดคล้องตามสภาพจริง อย่างไรก็ตามผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบเครื่องมือวิธีการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งควรมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการทดสอบออนไลน์ เพื่อป้องกันการทุจริตในระหว่างการสอนจากประสบการณ์การจัดทดสอบแบบออนไลน์ พบว่าปัญหาของการทุจริตในการทำข้อสอบมีน้อยเนื่องจากผู้สอนมีการกำหนดวิธีการสอบชัดเจน มีระบบการจัดเรียงข้อสอบแบบสุ่ม ทำให้การเรียงลำดับข้อสอบแต่ละชุดที่ส่งให้ผู้เรียนทำการสอบนั้นจะไม่เหมือนกัน พร้อมทั้งมีเวลาเป็นตัวกำหนดการสิ้นสุดใช้งานในระบบ และผู้เรียนต้องเปิดกล้องตลอดเวลาขณะที่มีการทดสอบเพื่อให้ผู้สอนได้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคนได้

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องออกแบบให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์จริง สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับผู้เรียนได้ ทั้งนี้ควรประเมินความพร้อมขององค์ประกอบดังกล่าว การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของการนำไปใช้ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ให้มีความเหมาะสม อย่างไรก็ตามความท้าทายของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีสารสนเทศเพียงอย่างเดียว แต่การเตรียมตัวของผู้เรียนและผู้สอนก็มีส่วนสำคัญที่จำเป็นต้องปรับมุมมองแนวความคิด รวมทั้งไม่ควรยึดติดวิธีการเรียนการสอนรูปแบบเดิมแต่ควรเปิดมุมมอง แนวความคิดวิธีการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ทักษะของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์

ครูผู้สอนในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่นักเรียนต้องมีการปรับตัว และเตรียมทักษะเพื่อรับมือกับ แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบใหม่อย่างทันท่วงทีพร้อมรับกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ ทักษะในการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือระบบปฏิบัติการรูปแบบต่างๆ ที่อาศัยการบริหารจัดการห้องเรียนซึ่งแตกต่างไปจากห้องเรียนปกติในโรงเรียนนั้น ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ของครูที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นแผนการสอน สื่อการสอน และกระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการสร้างสรรค์ เนื่องจากสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการเรียนผ่านเครือข่าย มีความท้าทายที่แตกต่างกันอย่างมาก การนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเป็นสื่อหรือเป็นช่องทางหลักในการ ถ่ายทอดความรู้ และกระบวนการคิด แทนที่การถ่ายทอดและรับรู้รับฟังข้อมูลแบบต่อหน้านั้น จึงควรจัดเตรียมความพร้อม และทักษะการใช้เทคโนโลยี และโปรแกรมแอปพลิเคชันต่างๆ เป็นอย่างดี สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกระบวนการจัดการสอน เพื่อความสะดวกและราบรื่นในการถ่ายทอดองค์ความรู้ หากครูผู้สอนมีทักษะการใช้และความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดังกล่าวในเบื้องต้น ได้แก่ วิธีการใช้งาน ข้อดีหรือจุดเด่น ข้อเสียหรือจุดด้อยของแต่ละโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน ความรู้เรื่องการเข้าใช้และเทคนิคการแก้ไขปัญหาระบบอินเทอร์เน็ตในเบื้องต้น ความเข้าใจในเรื่องลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญาในการคัดลอกนำข้อมูลของผู้อื่นมาใช้ การออกแบบเนื้อหาการเรียน และช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับความสามารถของแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมออนไลน์เป็นอย่างดี รวมทั้งถ่ายทอดทักษะการใช้งานเทคโนโลยีเหล่านั้นให้แก่นักเรียนได้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาขัดข้องที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการจัดการสอน จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินการได้อย่างราบรื่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะต้องประกอบกับทักษะอื่นๆ ควบคู่กันอีกด้วย

2. ทักษะการสื่อสารที่หลากหลาย ด้วยสภาพแวดล้อมของการเรียนผ่านเครือข่ายและโปรแกรมออนไลน์ต่างๆ ที่อาจจะก่อให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสารและการตีความได้ ดังนั้นประเด็นเรื่องทักษะการสื่อสารที่ชัดเจน ตรงประเด็น และเข้าใจง่าย โดยอาจใช้ภาพ วิดีโอ หรือตัวอย่างสื่อออนไลน์ประเภทอื่นๆ ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจได้มากที่สุดภายในขอบเขตระยะเวลาที่จำกัด ยิ่งไปกว่านั้นครูควรเพิ่มความถี่ในการสื่อสารกับนักเรียน และผู้ปกครอง ที่มากกว่าการสื่อสารในช่วงการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ ซึ่งปรับใช้การสื่อสารทั้งแบบทางการ และกึ่งทางการเพื่อสร้างความ

ร่วมมือ และการสนับสนุนการเรียนรู้ระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง ให้พัฒนาไปพร้อมกันทุกฝ่ายเห็นพ้องร่วมกันในแนวทางและแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นระหว่างกัน เพื่อจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด

3. ทักษะการบริหาร และจัดเวลาการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นแต่มีประสิทธิภาพ ประเด็นเรื่อง การจัดการเวลาในการเรียน และการนับชั่วโมง ซึ่งอาจมีความแตกต่างไปจากการจัดเวลาในการเรียนในชั้นเรียนปกติที่ในแต่ละวัน จะมีการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิชา โดยที่แต่ละวิชาใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง ในทางกลับกันความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์ของนักเรียนบางส่วนที่อาจจะต้องพึ่งพาการดูแล และอำนวยความสะดวกจากผู้ปกครอง ก็ต้องมีการปรับเวลาเรียนตามความเห็นชอบร่วมกันภายในชั้นเรียน ทำให้ต้องสื่อสารเรื่องการจัดการเวลาของการเรียน และการนับชั่วโมงเรียนใหม่ ดังนั้น ครูผู้สอนจะต้องทำการบริหารเวลาในการสอนให้เหมาะสม และมีคุณภาพ อาจพัฒนา และออกแบบการเรียนการสอนที่ใช้เวลาน้อยลงแต่ยังคงเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ผ่านการศึกษาจากสื่อต่างๆ ที่ครอบคลุมหมาย หรือเรียนรู้ผ่านค้นคว้าข้อมูล ไม่ว่าจะใช้วิธีการใดก็ตามแต่ต้องยึดตัวผู้เรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน แนวทางและวิธีการการเรียนรู้ทำให้นักเรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้ และความถนัด ที่หลากหลายสามารถพัฒนาทักษะสำคัญจากกระบวนการที่ครูออกแบบขึ้นทั้งสิ้น

4. ทักษะการจับประเด็นและการคิดวิเคราะห์ เนื่องจากอุปสรรค และข้อจำกัดด้านเวลาในการเรียนรู้ การถ่ายทอด และการฝึกฝนให้นักเรียนสามารถจับสาระ และทักษะสำคัญอันเป็นใจความหลักของเรื่องบทเรียนนั้น ถือเป็นอีกหนึ่งแนวทาง ที่ครูผู้สอนจะสามารถจัดการเรียนรู้ภายในระยะเวลาที่จำกัดได้ ปริมาณเวลาหรือการถ่ายทอดสาระข้อมูลจากครูที่ลดน้อยลง จะไม่成为ปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนรู้ของนักเรียน หากนักเรียนเข้าใจ และมีทักษะในการจับประเด็นหรือสาระสำคัญของเรื่องที่เรียน หรือจากสื่อที่ศึกษาเพิ่มเติมได้ ยิ่งไปกว่าทักษะการจับประเด็นสาระสำคัญแล้วนั้น การฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ความกล้าคิดกล้าแสดงออกบนฐานของการศึกษา และความรับผิดชอบต่อนานาที่ จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาต่อยอดทักษะความสามารถด้วยตนเองเป็นอย่างดีเช่นกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นครูจะต้องมีการติดตามการเรียนรู้หรือการทำรายงานอยู่เสมอ อาจจะมีการสื่อสารหรือนัดหมายให้ตอบข้อคำถามหลังจากการศึกษาและค้นคว้าสื่อที่ได้มอบหมายให้เป็นระยะๆ เป็นต้น

5. ทักษะการประเมินผล และให้คำแนะนำที่มีคุณภาพและเหมาะสม นอกจากทักษะข้างต้นที่ครูต้องเตรียมความพร้อมต่อการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายออนไลน์แล้วนั้น ประเด็นเรื่องการประเมินผลและให้คำแนะนำเพื่อพัฒนานักเรียนได้อย่างเหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของแต่ละคนก็ยิ่งถือเป็นประเด็นที่ครูผู้สอนจะต้องมีการจัดการที่ดีโปร่งใสและเป็นที่รับรู้ร่วมกัน อย่างไรก็ตามการประเมินผลหรือการตัดสินผลคะแนนของนักเรียน อาจจะต้องมีการปรับโครงสร้างคะแนน และลักษณะเนื้อหาตามตัวชี้วัดที่แตกต่างจากที่เคยใช้ในห้องเรียนตัวชี้วัดตามหลักสูตรต้องการประเมินนักเรียนในด้านใด ครูจะต้องปรับลักษณะของงาน และการทำกิจกรรมที่มอบหมายนั้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนานักเรียนไปตามเป้าหมาย โดยปรับใช้วิธีการที่มอบหมายงานการเตรียมการและการฝึกฝนทักษะของครู ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี การสื่อสารและการถ่ายทอด การเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี รวมทั้งความกระตือรือร้นในการบริหารจัดการปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้และประเมินผลที่เหมาะสมกับสถานการณ์ให้ได้มากที่สุดเพื่อปฏิบัติหน้าที่ครู ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้นักเรียนโดยก้าวข้ามข้อจำกัดเรื่องสถานที่และอุปสรรคต่างๆ ได้ในที่สุด

การจัดการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ

การจัดการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น พบว่ามี 8 วิธีสอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ที่ดี ดังนี้

1. กำหนดแนวทางที่ชัดเจน

การเรียนออนไลน์ทำให้นักเรียนมีอิสระมากขึ้น ดังนั้น ผู้สอนต้องกำหนดแนวทางที่ชัดเจนสำหรับนักเรียน ทั้งในการเข้าถึงการสอนออนไลน์ของผู้สอน เช่น เครื่องมือในการเรียน แหล่งดาวน์โหลดเอกสารการเรียน รวมไปถึงตารางเวลาในการสอน และความคาดหวังที่จะได้รับจากนักเรียน เช่น การทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ การมีส่วนร่วมในห้องเรียนออนไลน์ เป็นต้น

2. ออกแบบการสอนที่น่าสนใจ

แรงจูงใจในการเรียนและการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญทั้งในรูปแบบการสอนแบบตัวต่อตัวหรือการสอนออนไลน์ ดังนั้นการทำให้นักเรียนตั้งใจขณะเรียนออนไลน์มากขึ้นนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนเพื่อออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้ ตลอดจนการหา

กิจกรรมการเรียนรู้และการแก้ปัญหาทางเทคนิคที่เหมาะสม ใช้เทคนิคการสอนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ดีของนักเรียน

3. เลือกเครื่องมือการสอนที่เหมาะสม

เครื่องมือการสื่อสารออนไลน์เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการสร้างห้องเรียนออนไลน์ มีซอฟต์แวร์มากมายในปัจจุบัน เครื่องมือการสอนที่ดีจะช่วยให้การสอนออนไลน์ของผู้สอนเป็นไปได้อย่างราบรื่น เช่น บางซอฟต์แวร์จะมีกระดานสนทนา จอแสดงเอกสารการสอน รวมไปถึงการบันทึกการสอนทั้งหมดไว้ได้อีกด้วย

4. กระตุ้นให้นักเรียนทำงานร่วมกันแบบออนไลน์

กระตุ้นให้นักเรียนได้สื่อสารกันระหว่างที่เรียนออนไลน์ โดยการให้พวกเขาทำโปรเจกต์หรือมอบหมายงานให้ทำร่วมกัน ผ่านกระดานสนทนาหรือการประชุมออนไลน์ ก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้สื่อสารกันและรู้สึกเหมือนอยู่ในห้องเรียนจริงๆ ซึ่งถือเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมที่ดีอีกด้วย

5. ใช้ประโยชน์จากการทำงานทั้งแบบกลุ่มและแบบเดี่ยว

การผสมผสานที่ดีของงานกลุ่มและงานเดี่ยวเป็นวิธีที่ดี ที่จะทำให้มั่นใจว่าการเรียนรู้ออนไลน์นั้นประสบความสำเร็จ รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายนี้จะช่วยเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน และสอนเขาถึงความสำคัญของการบรรลุเป้าหมายการทำงานกลุ่มและการสร้างความสำเร็จส่วนบุคคล

6. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่

เนื่องจากนักเรียนใช้คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าสู่ห้องเรียนออนไลน์อยู่แล้ว ทรัพยากรที่ดีและง่ายที่สุดสำหรับพวกเขาก็คือสิ่งที่อยู่บนโลกออนไลน์ ผู้สอนอาจจะให้พวกเขาค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องบนเว็บไซต์ต่างๆ แทนการอ้างอิงจากหนังสือตำรา

7. มีการปิดการสอน

การปิดการสอนด้วยการให้นักเรียนสรุปหรือประเมินเป็นวิธีที่ดี ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้สะท้อนสิ่งที่เรียนรู้ และให้นักเรียนได้ไตร่ตรองเนื้อหา และแชร์ประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงสิ่งที่พวกเขาได้รับจากการเรียนในครั้งนี้นี้หรือจากรายวิชานี้

8. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 หรือ 3 ผู้สอนควรขอความเห็นจากนักเรียนโดยตรงเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น และควรจะให้ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นให้ครอบคลุมทุกอย่าง ตั้งแต่เนื้อหาไปจนถึงวิธีการสอนและสิ่งที่ต้องปรับปรุง โดยอาจจะให้นักเรียนโพสต์ความคิดเห็นลงบนกระดานสำหรับการ Feedback โดยเฉพาะ

สรุปการจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

ประเด็น	ข้อดี	ข้อเสีย
ผู้สอน	รู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและบริหารจัดการเรียนการสอนในเวลาจำกัด	ไม่สามารถสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้โดยตรง
ผู้เรียน	สะดวกสบาย ใจผู้เรียน	ขาดการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ลดโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกัน
หลักสูตร	ออกแบบหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	ไม่สามารถควบคุมบรรยากาศภายในชั้นเรียนได้
การบริหารจัดการ	ออกแบบเนื้อหาการสอน ช่องทางการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ที่สามารถสอดคล้องกับเครื่องมือในการเรียนการสอนได้	ต้องคอยกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ ในการเรียนรู้ และค้นหาความต้องการของผู้เรียน
เครื่องมือ	เลือกใช้แพลตฟอร์มหรือแอปพลิเคชันในการเรียนการสอนได้	ใช้เวลาในการเรียนรู้เครื่องมือเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์

เมื่อสถานการณ์ที่ส่งผลทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางด้านวิชาการลดลง ไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนตามปกติได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม ซึ่งการเรียนการสอนแบบออนไลน์ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการคงไว้ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพราะการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนและผู้เรียนจะส่งผลทำ

ให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและยังส่งผลให้การเรียนรู้มีคุณภาพ ปัจจุบันรูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ มีหลากหลายวิธีที่ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน สรุปได้ดังนี้

1. การเรียนการสอนออนไลน์ด้วยรูปแบบ Massive Open Online Courses: MOOC เป็นรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งเป็นห้องเรียนออนไลน์ที่มีขนาดใหญ่สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชนทั่วไปที่สนใจเข้าเรียนในสาขาที่ตนเองต้องการพัฒนาโดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์การสอนบรรยายเนื้อหาและการยกตัวอย่างประกอบ เอกสารการสอนแบบออนไลน์ การตอบโต้แสดงความคิดเห็นระหว่างผู้สอนและผู้เรียน การประเมินผลการเรียน และการทดสอบ ผลจากการสอนออนไลน์ด้วยรูปแบบ MOOC ของกขพรณ นุ่นสังข์, วิภาวรรณ ชะอุ่ม เพ็ญสุขสันต์ และสายฝน เอกวารงกูร พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยผู้สูงอายุ เท่ากับ 80.9 ส่วนรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น เท่ากับ 86.6 รวมทั้งผู้เรียนมีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ตั้งแต่ต้นจนจบรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยผู้สูงอายุและรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น ค่าเฉลี่ย 47.21 และ 49.46 ตามลำดับ และสอดคล้องกับการศึกษาของวนิษา พิงชมภู, ญัฐยานัน สุวรรณคฤหาสน์ และบำเหน็จ แสงรัตน์ พบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ในระบบ Thai MOOC ในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยที่มีการประยุกต์ใช้วิธีการสอนออนไลน์ด้วยรูปแบบ MOOC มีประเด็นที่สำคัญที่ต้องมีการพัฒนาต่อจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เช่น การพัฒนากระบวนการคิดขั้นสูง การคิดแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป อย่างไรก็ตามการออกแบบเนื้อหาในการเรียนมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าเรียนได้ จึงควรออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างเหมาะสม

2. การสอนด้วยรูปแบบ Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment (Moodle) ซึ่งเป็นระบบการจัดการเรียนการสอนแบบเปิดเสมือนห้องเรียนจริง ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันได้ โดยผู้สอนสามารถออกแบบเนื้อหา กิจกรรมการเรียน แบบทดสอบ ช่องทางมอบหมายงานและการส่งงาน นอกจากนั้นยังสามารถสร้างห้องสำหรับการตอบโต้ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้ จากการศึกษาของธัญญธร เมธา

ลักษณะ และคณะ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยโปรแกรม Moodle มีคะแนนผลการสอบสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ วริศา วรวงศ์, พูลทรัพย์ ลาภเจียม และวราภรณ์ บุญยงค์ พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม Moodle กับกลุ่มควบคุมมีคะแนนความรู้ไม่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าการเรียนด้วยโปรแกรม Moodle ในบางสาขายังจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และความเป็นไปได้ของการใช้รูปแบบการเรียนด้วยโปรแกรม Moodle โดยเฉพาะสาขาวิชาชีพที่จำเป็นต้องมีการฝึกทักษะร่วมขณะเรียน เพื่อให้การเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้นกรณีที่ต้องฝึกทักษะปฏิบัติในระหว่างการเรียน ผู้สอนควรหาวิธีการปฏิบัติอย่างละเอียด ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถที่จะทำความเข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

3. วิธีการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านโปรแกรมการประชุมออนไลน์ได้เช่น โปรแกรม Zoom โปรแกรม Google Meeting Hangout เป็นต้น ซึ่งเป็นโปรแกรมการประชุมวิดีโอทางไกลที่ผู้สอนสามารถเตรียมเอกสารประกอบการสอน เช่น PowerPoint วิดีโอ รูปภาพ เอกสารการสอนในรูปแบบของไฟล์ Word Excel เป็นต้น โดยที่ผู้สอนและผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเรียนการสอนได้ รวมทั้งสามารถบันทึกไฟล์ภายหลังการสอนเพื่อให้สามารถเรียนย้อนหลังได้ จากการศึกษาของเครือหยก แยมศรี พบว่าภายหลังการใช้แอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ช่วยสอนในรายวิชาปฏิบัติการผดุงครรภ์ ส่งผลให้คะแนนความรู้และทักษะทางการพยาบาลสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะมีการเรียนการสอนผ่านโปรแกรมการประชุมออนไลน์ ผู้สอนควรออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับสื่อการสอน ระยะเวลา รวมทั้งควรมีการประเมินผลระหว่างและภายหลังการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจเนื้อหาของผู้เรียนจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันด้วยกระบวนการต่างๆข้างต้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องมีการวิเคราะห์ถึงหลักสูตร วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ เพื่อออกแบบการสอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์คือ ผู้เรียนสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดองค์ความรู้ใหม่และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายให้ผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบการสอนให้มีผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล และเพื่อให้สามารถนำประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพไปประยุกต์ใช้ต่อไปได้ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัลนั้น ครูผู้สอนจะต้องกำหนดแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างใจให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันและครูผู้สอน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และจากข้อมูลการศึกษาดังกล่าว จึงน่าจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ และสิ่งสำคัญ Feedback จากผู้เรียนที่ป้อนกลับมาจากการจัดการเรียนการสอนออนไลน์จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ สุภาราญ. (2564). ทักษะครูกับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ยุคใหม่. <https://www.educathai.com/knowledge/articles/372>.
- ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์. (2563). จัดการเรียนรู้ของไทย(ออนไลน์). สืบค้นจาก: <https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/> (7 พ.ค.2563).
- สุวิมล มธุรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19 (Management Education Online in the NEW NORMAL COVID-19). ปีที่ 15 ฉบับที่ 40 พฤษภาคม – มิถุนายน 2564 - TCI กลุ่มที่ 2 มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปี 2563-2567.
- สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. นนทบุรี: บริษัท 21 เซนจูรี จำกัด; 2562.

ผู้เขียน

พฤतिकานต์ นิยมรัตน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail : pruektikarn2539@gmail.com

จุฑาทิพย์ อาจไพรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

บุญชรัสมิ์ วัชรภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

ชบาไพร รักสถาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

เทคโนโลยีสารสนเทศ กับสาธารณสุขท้องถิ่น Information Technology and Local Public Health.

ณัฐวุฒิ จำนงรัตน์

Nattawut Jamnongrat

Received: 18 November 2021, Revised: 22 December 2021, Accepted: 22 December 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอข้อมูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางสาธารณสุข และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence; AI) ในทางการแพทย์และการสาธารณสุข ซึ่งเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีที่ช่วยพัฒนาระบบสาธารณสุข นอกเหนือจากระบบอื่นๆ เช่น การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ในด้านต่างๆ ในมุมมองที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อระบบการบริหารจัดการ บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และประชาชนผู้รับบริการ

เทคโนโลยีสารสนเทศและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence; AI) ที่มีการใช้งานในปัจจุบันและได้รับการนำเสนอจากผู้เชี่ยวชาญทางสาธารณสุข โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในทางสาธารณสุข เป็นการช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ในที่สะสมมายาวนานในระบบบริการสาธารณสุขในประเทศไทย ด้วยภาระงานของบุคลากร จากการเพิ่มขึ้นของประชากร ภาวะโรคต่างๆ ที่มีความซับซ้อนทั้งโรคเรื้อรัง เช่น NCDs โรคเมเร็ง เอชไอวี วัณโรค รวมถึงโรคระบาดต่าง ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและควบคุมได้ยาก จึงมีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในระบบบริการประจำวัน รวมถึงการจัดการข้อมูลต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานประจำวัน และมีความถูกต้องในการวินิจฉัยและรักษาโรคต่างๆ มากขึ้น ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล ในปัจจุบันจะเป็นผู้ช่วยทางการแพทย์ได้เป็นอย่างดีถ้าหากได้รับการส่งเสริมให้มีการนำไปใช้ประโยชน์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกระดับการบริการ

คำสำคัญ : ปัญญาประดิษฐ์, ระบบสาธารณสุข, สารสนเทศทางสาธารณสุข

Abstract

This article would like to describe information on the use of information technology in local public health such as Artificial Intelligence (AI) in medicine and public health. which is one of the technologies that help develop the health system in addition to other systems such as the management of big data in various aspects that are beneficial to both the management system of medical personnel and public health and people receiving services.

Taking an example of information technology and artificial intelligence (AI) that are currently in use and presented by public health experts by applying information technology and artificial intelligence to public health, it helps to solve problems in the field of health care. Long-established in the public health service system in Thailand, with the workload of personnel from the increasing population, complex disease conditions, including chronic diseases such as NCDs, cancer, HIV, tuberculosis, as well as various epidemics are likely. Increasing and difficult to control, it is necessary to use technology to help in the daily service system, including data management. information that will streamline daily operations and be more accurate in diagnosing and treating diseases Encourage the use and continuous improvement at all levels of service.

Keywords : Artificial Intelligence, health system, dependent elderly.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเมือง ด้านความต้องการทางสุขภาพ ด้านสังคมผู้สูงอายุ แนวโน้มโรคเรื้อรัง โรคติดต่อที่เป็น ปัญหาและโรคติดต่ออุบัติใหม่ และด้านการเปลี่ยนแปลงนโยบายสุขภาพที่ปฏิรูประบบราชการ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบสุขภาพที่ซับซ้อนมากขึ้น¹ รวมถึงเทคโนโลยีด้าน ต่างๆ มีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การให้บริการทางปัญหาสุขภาพในปัจจุบัน มี

ความซับซ้อนมากขึ้นมีผลกระทบต่อ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร นักเทคนิคการแพทย์ นักวิชาการสาธารณสุข และวิชาชีพทางการแพทย์อื่นๆ รวมทั้งผู้รับบริการ เช่น ผู้ป่วย ผู้รับการตรวจสุขภาพต่างๆ มีความคาดหวังต่อบริการ ที่เห็นผลลัพธ์ชัดเจน โดยในปัจจุบัน มีโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุข ทั้งโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และโรคติดต่อที่เกิดจากเชื้อโรคต่างๆ เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคติดเชื้อไวรัสโรค โรคเอดส์ รวมทั้งการระบาดของโรคติดเชื้อเฉียบพลันเช่น ไวรัส Influenza (2009) Coronavirus (2019) มีผลกระทบอย่างรุนแรงทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งต้องอาศัยการคัดกรอง ค้นหา ตรวจวินิจฉัย และการติดตามการและประเมินผลการรักษา ทำให้ปริมาณงานในการบริการทางการแพทย์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ในขณะที่บุคลากรทางสาธารณสุขในแต่ละสาขา ยังมีจำนวนจำกัด ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาการบริการในด้านต่างๆ แนวทางที่ผู้บริหารมักให้ความสนใจเพื่อแก้ปัญหาทางบริการที่มีปริมาณมาก แต่มีผู้ให้บริการน้อย คือการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยลดภาระงานของบุคลากร และยังสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลด้านต่างๆ เช่น สถิติการระบาด รายการตรวจ รายงานผลการตรวจ ข้อมูลระยะเวลารอคอย และช่วยบันทึกข้อมูลด้านต่างๆ โดยปัจจุบันทั่วโลกมีการใช้ระบบสารสนเทศ (IT) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligent: AI) ในงานบริการด้านต่างๆ กันอย่างแพร่หลาย สำหรับในทางสาธารณสุขก็มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligent: AI) เพื่อใช้ประโยชน์ในสาขาต่างๆ เช่น การใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligent: AI) ในการแปลผล ดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเข้าสู่ยุค 4.0 ซึ่งเป็นยุคของนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล เข้ามาใช้ในระบบดูแลสุขภาพโดยเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (social medias) อินเทอร์เน็ต (internet) โปรแกรมประยุกต์ สำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ (mobile applications) บริการประมวลผลข้อมูลออนไลน์ (cloud computing) ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) หุ่นยนต์ (robotics) และ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligences, AI) ซึ่ง สามารถมาประยุกต์ใช้ด้านการให้บริการสุขภาพ โรงพยาบาลสามารถนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาการบริการและการรักษา ดังนั้นแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์จำเป็นต้องศึกษาเทคโนโลยีใหม่ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กร นอกจากนี้ประชาชนก็ควรศึกษาเทคโนโลยีใหม่ด้วย เพื่อรับบริการด้านการแพทย์ได้อย่างทั่วถึง ²

เทคโนโลยีสารสนเทศ IT : Information Technology (ไอที อินโฟเมชัน เทคโนโลยี) มาจากคำว่า “เทคโนโลยี” รวมกับคำว่า “สารสนเทศ”

เทคโนโลยี หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์พัฒนาขึ้น เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรวัสดุ หรือ แม้กระทั่งสิ่งที่จับต้องไม่ได้

สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริง ข่าวสาร ความรู้ ที่ได้มีการบันทึก และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ เผยแพร่ทั้งส่วนบุคคลและสังคม

เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสารสนเทศ ทำให้สารสนเทศมีประโยชน์ และใช้งานได้กว้างขวางมากขึ้น เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมไปถึงการใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ที่จะรวบรวม จัดเก็บ ใช้งาน ส่งต่อ หรือสื่อสารระหว่างกัน³

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence; AI) เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีสำคัญที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันและคาดว่า จะมีปริมาณการใช้งานอย่างกว้างขวางในอนาคต เทคโนโลยีนี้มีส่วนช่วยให้การใช้ชีวิตของมนุษย์ในหลายๆด้าน ได้ง่ายขึ้น ทั้งยังช่วยยกระดับความสามารถของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมโทรคมนาคม ธนาการ การแพทย์ การสาธารณสุข ชุมชน และอุตสาหกรรมการผลิตต่างๆที่มีการใช้เทคโนโลยีระดับสูงรวมทั้งการทำงานที่ซ้ำซ้อนแทนแรงงานคน¹ ในประเทศไทย โดยทั่วไปนิยมเรียกคำนี้โดยย่อว่า “เอไอ” หรือใช้คำภาษาไทยว่า “ปัญญาประดิษฐ์” เป็นศัพท์ บัญญัติของราชบัณฑิตยสภา โดยคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มติในการประชุมเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ได้นิยามว่าปัญญาประดิษฐ์หมายถึง สาขานี้ของวิทยาการคอมพิวเตอร์ซึ่งเน้นเรื่องที่จะทำให้คอมพิวเตอร์ทำงานได้ใกล้เคียงมนุษย์มากขึ้น แบ่งย่อยออกเป็นสาขาต่าง ๆ เช่น การแปลภาษาด้วยเครื่อง ระบบผู้เชี่ยวชาญ วิทยาการหุ่นยนต์การรู้จำแบบ การรับรู้เยี่ยงมนุษย์(human perception) เป็นต้น ปัญญาประดิษฐ์หรือ AI เป็นเทคโนโลยีล้ำสมัยที่สามารถรับมือกับปัญหาที่ซับซ้อนเกินกว่าที่มนุษย์จะสามารถรับมือได้ และยังเป็นเครื่องมือที่สามารถทำงานที่ซ้ำซากแทนมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ช่วยให้เราสามารถลดเวลาในการทำงานที่ไม่เกิดประโยชน์ และทำงานส่วนที่มีสำคัญและสามารถสร้างมูลค่าได้มากกว่า นอกจากนี้การประยุกต์ใช้ AI ในระดับอุตสาหกรรม ยังช่วยลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ในเชิงธุรกิจได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบัน “Disruptive technologies” แปลเป็นภาษาไทยว่า เทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันในด้านที่เกี่ยวข้องกัน มีการพัฒนาและนำ Disruptive technologies

มาใช้มากขึ้น การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence ; AI) หนึ่งใน Disruptive technologies มาใช้ในการแพทย์และสาธารณสุข พบว่าสามารถช่วยให้ทีมผู้รักษาและระบบสาธารณสุขถูกพัฒนาขึ้นไปได้อีกระดับ นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากขึ้นในอนาคต

การสาธารณสุขในประเทศไทย ได้มีใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence ; AI) เพื่อช่วยในการประมวลผล วินิจฉัยและรักษาและติดตามการรักษาโรค ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างการใช้ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence ; AI) ตามที่เคยมีผู้กล่าวถึงไว้ในบริการสาธารณสุขดังนี้

การนำเทคโนโลยี AI มาใช้ในการเลือกแนวทางการรักษาผู้ป่วยติดเชื้อในกระแสเลือด (Sepsis) ในปัจจุบันนี้ภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดเป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับสามของโลกมีการพัฒนาเทคโนโลยี AI ในการช่วยผู้รักษาคัดเลือกแนวทางการรักษาที่เหมาะสมที่สุดในผู้ป่วยแต่ละรายโดยอ้างอิง วิเคราะห์ และประมวลผลจากพื้นฐานความรู้ในการรักษาภาวะนี้ในปัจจุบันกับสถานะของผู้ป่วยรายนั้น โดยผลจากงานวิจัยพบว่าการใช้เทคโนโลยี AI นี้โดยค่าเฉลี่ยแล้วมีความถูกต้องแม่นยำสูงกว่า และพบว่าอัตราการเสียชีวิตของผู้ป่วยที่มีภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดลดลงได้มาก⁴ การสร้างโปรแกรม AI ที่สามารถเรียนรู้เองได้ในการวิเคราะห์ค้นหาตำแหน่งของติ่งเนื้อร้ายจากการส่องกล้องตรวจทางทวารหนักในการตรวจคัดกรองมะเร็งลำไส้ใหญ่ โดยมีผู้ทำการวิจัยและทดสอบกล่าวว่าโปรแกรมนี้จะช่วยเพิ่มความไวและความจำเพาะขึ้นอย่างมากในการตรวจหาติ่งเนื้อในลำไส้ใหญ่ที่มีโอกาสเปลี่ยนเป็นมะเร็งลำไส้ได้ในอนาคต โดยโปรแกรมนี้ถูกสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ฐานข้อมูลผู้ป่วยจำนวน 1,290 ราย และคิดเป็นจำนวนภาพถ่ายจากกล้องตรวจทางทวารหนักจำนวน 27,113 ภาพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้งานกล่าวโดยสรุปพบว่า สามารถช่วยให้แพทย์ผู้ทำการส่องกล้องตรวจพบติ่งเนื้อร้าย และตัดสินใจให้การรักษาได้ดีและเร็วขึ้นมาก โดยมีค่าความไวและความจำเพาะสูงขึ้นเกือบถึง 95%⁴ โปรแกรมช่วยวิเคราะห์และวินิจฉัยการหักของกระดูก โดยมีการกำหนดให้เครื่องมือนี้เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรคด้านกระดูก (Orthopedic surgeons) ในการวินิจฉัยโรคจำนวน 18 ท่าน คิดเป็นจำนวนภาพถ่ายเอกซเรย์ 135,409 ภาพ จากการทำการศึกษเปรียบเทียบระหว่างแพทย์ที่ให้การรักษาในห้องฉุกเฉินที่ไม่ใช่และใช้เครื่องมือนี้ช่วยในการวินิจฉัยภาวะกระดูกหัก พบว่า ในแพทย์ที่ไม่ใช่เครื่องมือนี้มีค่าความไวในการตรวจพบการหักของกระดูกอยู่ที่ 80.8% ความถูกต้องอยู่ที่

87.5% ในขณะที่แพทย์ที่ใช้เครื่องมือนี้ช่วยในการวินิจฉัยมีค่าความไวอยู่ที่ 91.5% และความถูกต้องอยู่ที่ 93.9% โดยพบว่าค่าความเสี่ยงในการวินิจฉัยผิดพลาดจะลดลงได้ถึง 47%

ในปัจจุบัน AI เป็นเทคโนโลยีที่มีคุณสมบัติเฉพาะที่สามารถนำไปใช้พัฒนาได้เป็นอย่างดีเนื่องจาก AI เรียนรู้จากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว และจะมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเมื่อได้รับข้อมูลเพิ่ม ประกอบกับปัจจัยหลัก 3 ประการที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมาไม่นานนี้เองที่ทำให้ AI ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญกับการปฏิวัติทางสาธารณสุขครั้งใหม่นี้ คือ 1) ปริมาณข้อมูลทางการแพทย์และสาธารณสุขปริมาณมีมากขึ้น 2) ความสามารถด้าน Hardware ในการประมวลผลข้อมูลของคอมพิวเตอร์ที่เพิ่มมากขึ้น 3) การสนับสนุนทางด้านการศึกษเกี่ยวกับ AI ของภาครัฐและเอกชน หนึ่งในอัลกอริทึมทาง Machine Learning ที่ได้รับความสนใจและเป็นรากฐานสำคัญของเทคโนโลยี AI เกินกว่าครึ่งหนึ่งในปัจจุบันนี้คือ การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) ซึ่งมีรากฐานที่ประกอบไปด้วยโครงข่ายประสาทเทียม (Neural Network) ที่ถูกคิดค้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1943 แล้ว แต่เนื่องจากคอมพิวเตอร์ในอดีตยังมีข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพ จึงยังไม่สามารถเรียนรู้ข้อมูลปริมาณมหาศาล หรือสร้างแบบจำลองได้ในระยะเวลาอันสั้น ประกอบกับข้อมูลดิจิทัลที่ยังมีจำนวนน้อยและไม่ได้บันทึกไว้อย่างเป็นระบบ จึงทำให้การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ทำได้ยาก ส่งผลให้เทคโนโลยีโครงข่ายประสาทเทียมถูกฝังกลบเอาไว้และไม่ได้รับความนิยม จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2012 ที่เทคโนโลยี Deep Learning สามารถคว้าชัยชนะจากการแข่งขัน ImageNet Challenge ในการจำแนกประเภทของรูปภาพจำนวนกว่า 1,000,000 รูปออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้กว่า 1,000 ประเภทโดยมีความผิดพลาดต่ำที่สุดในประวัติการณ์ ทำให้ Deep Learning เป็นที่สนใจและได้รับการศึกษาค้นคว้ากันเป็นวงกว้างในทุกวันนี้

ในระบบสาธารณสุข AI มีประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม คือ ผู้ป่วย ผู้ให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข บุคคลทั่วไป และผู้พัฒนาฯ สำหรับผู้ป่วยและชุมชนจะได้ประโยชน์จาก AI ในแง่ของการเข้าใจพยากรณ์โรคที่ตนเองเป็น ทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงการรักษาได้เหมาะสมกับตนเองมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น AI จะเก็บข้อมูลของผู้ป่วยเนื่องอกในสมองและผลของการรักษาด้วยวิธีต่าง ๆ ไว้ทั้งหมด ทำให้ผู้ป่วยสามารถทราบได้ว่า การรักษาวิธีใดจะได้ผลกับเนื้องอกชนิดของตนเองมากที่สุด และในกรณีที่เลวร้ายที่สุดตนเองจะสามารถมีชีวิตอยู่ได้อีกนานเท่าไร

สำหรับแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข AI จะช่วยแบ่งเบาภาระงาน ลดต้นทุนการวินิจฉัยโรค และช่วยอำนวยความสะดวกในสถานพยาบาลให้เป็นไปอย่างราบรื่น เช่น AI ในโรงพยาบาลที่คอยจัดคิวเพื่อให้ผู้ป่วยได้พบแพทย์ห้องฉุกเฉินตามลำดับความเร่งด่วน หรือ AI ที่ช่วยวินิจฉัยโรคมะเร็งผิวหนังจากภาพถ่าย ซึ่งมีหลักฐานแสดงให้เห็นว่ามีความแม่นยำในการวินิจฉัยโรคเทียบเคียงกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคผิวหนังตัวอย่างงานวิจัยทางด้าน AI ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับในกลุ่มนักวิจัยและวงการแพทย์เช่น AI ที่ช่วยวินิจฉัยโรคจอประสาทตาจากภาพถ่าย ซึ่งกำลังพัฒนาโดยบริษัทกูเกิล (Google) AI วินิจฉัยโรคมะเร็งผิวหนังจากกล้อง Dermoscope ที่มีความแม่นยำเทียบเท่ากับอายุรแพทย์โรคผิวหนัง AI ที่สามารถคัดกรองวัณโรคปอดจากภาพถ่ายเอกซเรย์รังสีทรวงอก โดยจะระบุตำแหน่งที่น่าสงสัยก่อนส่งให้รังสีแพทย์อ่านต่อไป หรือระบบอื่น ๆ ที่ใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่ใช่ภาพถ่าย เช่น ระบบที่สามารถทำนายได้ว่าผู้ป่วยจะมาตรวจที่โรงพยาบาลครั้งต่อไปด้วยอาการอะไร โดยวิเคราะห์จากข้อมูลการมาโรงพยาบาลครั้งก่อน ๆ ในเวชระเบียน และ AI ที่สามารถทำนายผู้ป่วยที่มีภาวะลมชักจากคลื่นไฟฟ้าสมอง เป็นต้น

ประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไป AI จะช่วยให้ความรู้และลดความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขเช่น การจัดระบบบริการจากภาครัฐในปัจจุบันที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลประชาชนออนไลน์ในด้านสิทธิการรักษาพยาบาลสำหรับประชาชน การจัดลำดับคิวอัตโนมัติ AI ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคต่างๆ ซึ่งจะให้คำแนะนำเบื้องต้นเกี่ยวกับการรักษาอาการเจ็บป่วยและการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรค รวมถึงการฟื้นฟูภายหลังออกจากโรงพยาบาล และกลับไปพักฟื้นในชุมชนในด้านการพัฒนาและคิดค้นยาใหม่ AI เข้ามามีบทบาทตั้งแต่ขั้นตอนการคิดค้นยา โดยช่วยวิเคราะห์ส่วนประกอบของโมเลกุลและสมบัติของสารประกอบ จนถึงการทำนายประสิทธิภาพและผลข้างเคียงของยาชนิดใหม่

ในอนาคตระบบการแพทย์และสาธารณสุขคงไม่ใช่ยุคของ Evidence-based Medicine อีกต่อไป แต่จะเข้าสู่ยุคของ “Data-Driven Medicine” หรือเวชศาสตร์ที่การพัฒนาการสาธารณสุขจะถูกขับเคลื่อนโดยข้อมูลมหัต (Big Data) ในปัจจุบันนี้โรงพยาบาลต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญกับการบันทึกข้อมูลทุกอย่างในรูปแบบดิจิทัลและแนวโน้มในอนาคต AI จะเข้ามามีบทบาทในทางการแพทย์และสาธารณสุขมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการวินิจฉัย การรักษา หรือการพยากรณ์โรค⁵

การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในวงการแพทย์และสาธารณสุขในอนาคต อาจจะถูกนำมาใช้ช่วยในการวินิจฉัยและการรักษา โดย Harvard Medical School กล่าวว่าในหลายโรงพยาบาล รวมถึงผู้ให้บริการด้านสาธารณสุขใช้ “Buoy’s AI” ช่วยในการวินิจฉัยคนไข้และรักษาเพื่อให้อาการดีขึ้น และยังพบอีกว่าการใช้ AI ที่ Beth Israel Deaconess Medical Center ในการช่วยวินิจฉัยโรคจากเลือดที่เป็นสาเหตุให้เสียชีวิตระยะแรก ๆ โดยเป็นการตรวจหาแบคทีเรียในเลือดที่เป็นอันตราย และช่วยให้การวินิจฉัยแม่นยำกว่า 95% การใช้ในการช่วยงานทางด้านพยาธิวิทยา โดยใช้ “PathAI” ช่วยลดความผิดพลาดในการวินิจฉัยกลุ่มโรคร้าย เช่น มะเร็ง รวมถึงช่วยในการรักษา โดยทำงานร่วมกับ Bristol Myers Squibb ในการพัฒนายาในการรักษาโรคมะเร็ง และยังช่วยงานของมูลนิธิ Bill & Melinda Gates ใช้ในการวินิจฉัยทางรังสีวิทยา ได้แก่ Zebra Medical Vision ที่ใช้ AI ในการวินิจฉัยภาพจากรังสี และใช้ Enlitic ซึ่งเป็น AI จาก MIT และกำลังจะพัฒนาไปสู่การตรวจเลือด การตรวจคลื่นหัวใจ และประวัติ รวมถึงการใช้ genomics การใช้ในทางจิตเวช และจิตวิทยาในลักษณะของการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ หรือ Social Media ในลักษณะของ Chatbot เพื่อช่วยลดอาการของความวิตกกังวล และความเครียด นอกจากนี้ยังมีการใช้ Facebook ในการช่วยตรวจหาผู้ที่มีความคิดที่จะทำร้ายตนเองตั้งแต่ปี 2017

โดยสรุปแล้วการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในวงการแพทย์และสาธารณสุข จะพัฒนาและสามารถปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีให้ทันยุคสมัยได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถประยุกต์ใช้ตั้งแต่ระบบการจัดบริการ ระบบการตรวจคัดกรองและวินิจฉัย ระบบยา ระบบการติดตามและฟื้นฟู ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาที่มีสะสมในระบบการแพทย์ สาธารณสุข ที่มีมายาวนาน เช่นระบบบริการ ความล่าช้า นอกจากนี้ยังลดความผิดพลาดที่เกิดจากบุคคล (Human error) แต่ในการพัฒนายังจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางวิชาการของบุคลากรทางการแพทย์สาขาต่างๆ นักวิทยาศาสตร์ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดระบบที่ดีในการจัดการปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทางวงการแพทย์ และลดปัญหาต่างๆได้ จะทำให้ระบบจัดการสุขภาพได้ผล ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารจัดการจากภาครัฐต่อประชาชน ในด้านต่างๆดีขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

นอกจากปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังมีเทคโนโลยีด้านระบบสารสนเทศต่างๆ ที่มีการนำมาใช้ในระบบบริการสาธารณสุขในท้องถิ่นต่างๆ และสามารถใช้ได้ดีในการบริการประจำวัน ตั้งแต่ระดับโรงพยาบาลขนาดใหญ่ จนถึงหน่วยงานสาธารณสุขมูลฐาน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) เช่น การจัดลำดับการเข้าถึงบริการในแผนกต่าง ที่นิยมใช้ในหน่วยบริการต่างๆ ที่ยังมีการศึกษาวิจัย และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาต้นแบบระบบการจัดลำดับผู้ป่วยเพื่อเข้าใช้บริการอุปกรณ์ทางการแพทย์ และรับบริการของห้องปฏิบัติการ

ทางการแพทย์ : กรณีศึกษาโรงพยาบาลศูนย์นครปฐมการศึกษาพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ที่มีการทำงานบนสถาปัตยกรรมแบบไคลเอนต์-เซิร์ฟเวอร์โดยมีฐานข้อมูลของระบบบรรจุอยู่ที่เซิร์ฟเวอร์ และกำหนดให้การดำเนินการต่างๆ ของระบบกระทำผ่านไคลเอนต์

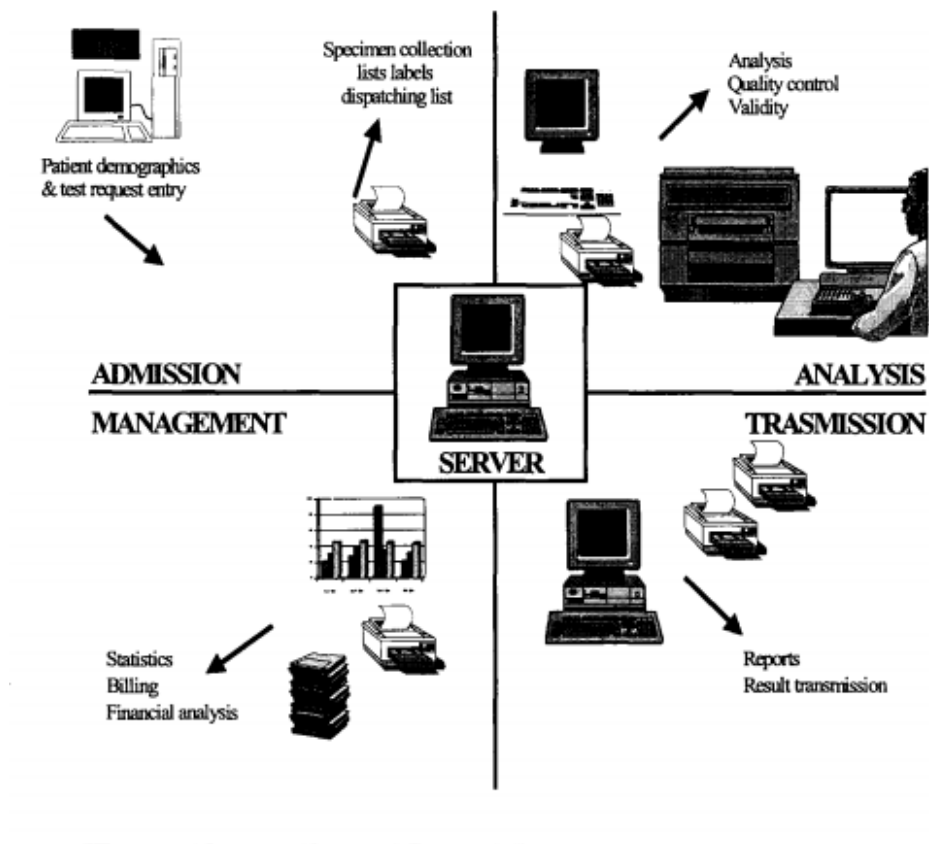
ภาพที่ 1 สถาปัตยกรรมของระบบ

นอกจากนี้ยังมีระบบ HIS ระบบ HIS (Hospital Information Systems) หรือ ระบบสารสนเทศโรงพยาบาล มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) เข้ามาเป็นเครื่องมือในการจัดการฐานข้อมูลขนาดใหญ่ในระบบสาธารณสุข เพื่อให้แพทย์ พยาบาล หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของผู้ป่วยทั้งจากฐานข้อมูลของโรงพยาบาล หรือจากสถานบริการสุขภาพอื่นๆ เพื่อวางแผน การรักษา ประเมินรูปแบบการดูแลผู้ป่วยได้อย่างรวดเร็ว

รวมถึงใช้ในการดำเนินงานของแต่ละแผนภายในโรงพยาบาล ให้เกิดระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และประสานงานกันได้อย่างเป็นระบบ เช่น

- ระบบการรักษาพยาบาล
- ระบบตรวจทางห้องปฏิบัติการ
- ระบบเอกซเรย์
- ระบบโภชนาการ
- ระบบบำรุงรักษา
- ระบบเภสัชกรรม
- ระบบสังคมสงเคราะห์
- ระบบงานคลัง
- ระบบบุคลากร

ระบบนี้เป็นระบบปฏิบัติการที่สำคัญการที่ช่วยให้ระบบข้อมูลโรงพยาบาลสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบรวดเร็ว มีความถูกต้องสูง และมีการนำไปใช้กับระบบของหน่วยงานระดับชุมชน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) ซึ่งจะใช้โปรแกรมข้อมูลประชาชน ชื่อ JSCIH นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีระบบบริการทางห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ระบบสารสนเทศทางห้องปฏิบัติการเทคนิคการแพทย์ LIS (Laboratory Information System) ระบบประมวลภาพรังสีดิจิทัล (PACs system) ซึ่งสามารถช่วยในระบบเครือข่ายบริการสาธารณสุขระดับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 2 การทำงานของเครือข่าย LIS

เทคโนโลยีสารสนเทศ กับสาธารณสุขท้องถิ่น จะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องต่อกัน และอาจจะถึงขั้นเป็นหนึ่งเดียวกันในอนาคต โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในทางสาธารณสุข เป็นการช่วยแก้ปัญหาด้านต่างๆในที่สะสมมายาวนานในระบบการบริการสาธารณสุขในประเทศไทย ด้วยภาระงานของบุคลากร จากการเพิ่มขึ้นของประชากร ภาวะโรคต่างๆที่มีความซับซ้อนทั้งโรคเรื้อรัง เช่น NCDs โรคมะเร็ง เอชไอวี วัณโรค รวมถึงโรคระบาดต่างๆที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและควบคุมได้ยาก จึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในระบบบริการประจำวัน รวมถึงการจัดการข้อมูลต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานประจำวัน และมีความถูกต้องในการวินิจฉัยและรักษาโรคต่างๆมากขึ้น

บรรณานุกรม

ชวโรจน์ เกียรติกำพล. (2562). ปัญญาประดิษฐ์กับการแพทย์. HealthToday -January 22.

นวปฎล กิตติอมรกุล. (2562). เป้าหมายและความท้าทายของระบบดูแลสุขภาพในยุคประเทศไทย 4.0. คณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยคริสเตียน วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน ปีที่ 25 ฉบับที่ 1.

ปุนกาญจน์ ปัญจศรีประการ. (2563). ปัญญาประดิษฐ์กับการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์.

Content Editor 2 AI For ALL 26 October 2020

<https://www.aiforall.or.th/article/allarticles/ai-in-healthcare/>.

สุจิตรา อุดลย์เกษม. (2561). ปัญญาประดิษฐ์ทางสุขภาพ. Veridian E-Journal, Science and Technology Silpakorn University สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน 2558.

ผู้เขียน

ณัฐวุฒิ จ่านรัตน์

นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิตการจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail : nattaja2013@gmail.com

**การจัดการเรียนการสอนในยุค New Normal Covid-19
โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On Site
teaching and learning in the New Normal Covid-19 era using the format
On-site teaching and learning.**

เบญจวรรณ เรืองศรี¹ อาลิษา วิเศษกาญจน์² ศุภมาส นุ่นสกุล³ และวสินี รุ่งรังษี⁴
Benjawan Ruangsri¹ Alisa Wisetkan² Suppamat Noonsakun³
and Wasinee Rungrangsee⁴

Received: 12 November 2021, Revised: 28 December 2021, Accepted: 28 December 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องการจัดการเรียนการสอนในยุค New Normal Covid-19 ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On Site มีวัตถุประสงค์ของการนำเสนอแนวคิดการบริหารจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมในยุค COVID-19 ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On Site จึงขอเสนอดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนหลังโควิด-19 (Social Distancing) 2) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal) ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On Site ศึกษาถึงบริบทการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal) ผู้บริหารจึงต้องมีการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่มีแนวทางในการบริหาร ได้แก่ การเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอนด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี การออกแบบหลักสูตรคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การระบาดของโรค COVID-19 ที่ส่งผลกระทบให้สถาบันการศึกษาทั่วประเทศถูกสั่งปิดเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ทำให้ทั้งนักเรียน นักศึกษา และคณะครูอาจารย์ ต้องปรับตัวเข้าสู่การเรียนการสอนใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On Site เพื่อให้หลักสูตรยังคงดำเนินต่อไปได้อย่างไม่ขาดตอน การบริหารจัดการต่อการเรียนการสอนสามารถเข้าถึงนักเรียนทุกคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้อาจารย์ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ มีการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษา รวมถึงคณะครูอาจารย์ในการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจต่อไป

คำสำคัญ : COVID-19 , New Normal , On Site

Abstract

Academic articles on teaching and learning in the New Normal Covid-19 era using the format On-site teaching and learning has the objective of presenting the concept of teaching and learning management. appropriate in the era of COVID-19 by using an on-site teaching and learning model. 1) Concept of teaching style after COVID-19 (Social Distancing) 2) Concept of management Manage education that is consistent with the new normal by using an on-site teaching style by studying the context of educational administration that is consistent with the new normal. Executives must There are educational administrations that are consistent with the new normal, with management approaches including preparation readiness for teaching equipment and technology Course design taking into account the individual differences of each student. COVID-19 outbreak That affects educational institutions across the country to be closed to prevent the spread of the disease. Makes both students, students and teachers Must adapt to teaching by using an on-site teaching style so that the course can continue uninterrupted Teaching and learning management can effectively reach all students and enable teachers to succeed in learning management. with discussion and planning together of persons involved in all sectors, such as parents, guardians, students, students, as well as teachers, to prepare both physically and mentally.

Keywords : COVID-19 , New Normal , On Site

บทนำ

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 ส่งผลให้นักเรียนไทยกว่า 15 ล้านคน ต้องหยุดเรียนไปจนถึงเดือนกรกฎาคม หมายความว่า นักเรียนไทยจะไม่ได้เรียนเป็นเวลาถึงหนึ่งในสามของปีการศึกษา แม้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่จะยกเลิกวันหยุดเพื่อชดเชยเวลาเรียนที่หายไป แต่การขาดเรียนสะสมก็ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนในระยะยาว และเมื่อถึงเวลานั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงทุกหน่วยงานของไทยจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อลดผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติเหล่านี้ไม่เช่นนั้นแล้วประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างมหาศาลในอนาคต

โรคโควิด-19 ถือนับเป็นวิกฤติที่ทั่วโลกต่างเผชิญอยู่ในขณะนี้ รัฐบาลทุกประเทศจึงรับฟังมุมมองและความคิดเห็นของบุคลากรทางการแพทย์ และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขเป็นสำคัญในการรับมือ และเตรียมมาตรการลดการแพร่ระบาดในกลุ่มประชาชนได้อย่างรัดกุมและเหมาะสม ซึ่งบางครั้งบางมาตรการอาจสร้างผลกระทบต่อสังคมในด้านอื่นๆ อาทิผลกระทบต่อระบบการศึกษาซึ่งอาจกลายเป็นหนึ่งในวิกฤติที่ร้ายแรงที่สุดต่อนักเรียนก็เป็นได้ หากกลับมาพิจารณาว่าอะไรคือผลกระทบที่จะต้องได้รับการจัดการให้ทันกาล มูลนิธิคีนันแห่งเอเชียจึงได้ทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ 3 ประการดังนี้ 1) ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้น เราทุกคนสังเกตเห็นว่าความเหลื่อมล้ำและโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ช่องว่างระหว่างโอกาสเข้าถึงการศึกษา และความพร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับการเรียนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน เห็นได้จากนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนรัฐที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพ ฯ สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิง (E-Learning) อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อต้องกักตัวอยู่ที่บ้าน ในขณะที่มีนักเรียนไทยอีกหลายล้านคน โดยเฉพาะเด็กในโรงเรียนขยายโอกาสที่ผู้ปกครองของพวกเขายากจน กลับไม่มีเงินที่จะซื้อคอมพิวเตอร์หรือนิตบุ๊คเพื่อเรียนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ได้ 2) ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่เพียงพอ เราต้องยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อาจจะทำให้การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร เราอาจไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิต

เฉกเช่นปกติได้อย่างที่หวัง 3) ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูยังไม่เพียงพอ เราทุกคนตระหนักดีว่าครูคือแม่พิมพ์ของชาติผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรมนุษย์สำหรับสร้างอนาคตของชาติ แม้พวกท่านจะมีรายได้ที่ไม่มากนัก หากแต่ก็มีความมุ่งมั่นและอยากมีส่วนร่วมที่สำคัญที่ได้ช่วยสร้างคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังจะเห็นจากเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในครั้งนี้ ครูไทยจำนวนไม่น้อยที่ออกเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามความเป็นอยู่ของนักเรียนตน เพื่อประเมินความพร้อมในการเรียนวิถีใหม่ แต่อย่างไรก็ตามครูหลายท่านยังรู้สึกว่าคุณภาพยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในด้านวิชาการ การปรับกระบวนการเรียนการสอน หลายครั้งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือประกาศแบบเร่งด่วนแต่ยังไม่ได้รับการชี้แจงหรือแจ้งนโยบายที่แน่ชัดจากผู้อำนวยการโรงเรียนที่ตนเองสังกัด ก็อาจทำให้ครูเกิดความสับสนและไม่แน่ใจว่าจะเริ่มต้นวิธีการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างไร รวมถึงการติดตามความก้าวหน้าการเรียนรู้และประเมินผลสัมฤทธิ์การศึกษาว่าจะปรับเปลี่ยนอย่างไร

รูปแบบการเรียนการสอนหลังโควิด-19 (Social Distancing)

Globish ได้กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนหลังโควิด-19 จะมี 4 รูปแบบ ที่สอดคล้องกับ New normal ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมรวมถึงความเหมาะสมกับขนาดของแต่ละโรงเรียน ได้แก่

1. การเรียนผ่านระบบออนไลน์ 100% เหมาะกับโรงเรียนที่มีความพร้อมทั้งด้านระบบการเรียนการสอนและหลักสูตรสำหรับการเรียนผ่านระบบออนไลน์ ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนผ่านระบบออนไลน์ และผู้ปกครองต่างมีความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุน รวมทั้งมีเครื่องมือสนับสนุนการเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และอินเทอร์เน็ต โดยการเรียนการสอนจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการเรียนให้มีความน่าสนใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการเรียนแบบออนไลน์ที่ผ่านมามีหลายโรงเรียนนำร่องเปิดการเรียนแล้ว เพื่อให้นักเรียน ผู้ปกครองและครูสามารถปรับตัว

2. การเรียนในห้องเรียน เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนไม่มาก และพื้นที่มากพอให้สามารถปฏิบัติตามนโยบาย Social distancing เพื่อรักษาระยะห่าง และการดูแลสุขภาพอนามัยของนักเรียนได้อย่างเข้มข้นและเคร่งครัด ควบคู่กับการให้นักเรียนทุกคนต้องใส่หน้ากากอนามัย และหมั่นทำความสะอาดมือด้วยแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ ทางโรงเรียนต้องหมั่นฆ่าเชื้อโรคทุกจุดในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโควิดซ้ำ

3. การเรียนแบบผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ เหมาะสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนมาก และไม่มีประสิทธิภาพจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาก่อน ในมุมมองของ Globish แนะนำให้แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อสลับวันให้นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียน กลุ่มละ 2 วันต่อสัปดาห์ ในขณะที่ 3 วันที่เหลือให้นักเรียนเข้าเรียนผ่านระบบออนไลน์จากที่บ้าน เพื่อให้วันที่นักเรียนมาเรียนที่โรงเรียน ทางโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบรักษาระยะห่างได้ รวมทั้งสามารถดูแลสุขภาพอนามัยของนักเรียนอย่างเข้มข้น และเพื่อการเรียนรู้ที่ได้ประสิทธิผล แนะนำให้โรงเรียนเลือกวิชาที่มีการปฏิบัติหรือต้องทำงานร่วมกันมาจัดการเรียนในห้องเรียน ในขณะที่วิชาอื่นให้จัดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์

4. การเรียน Home School คาดว่าการเรียนการสอนในรูปแบบนี้จะมีเพิ่มขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากผู้ปกครองอาจจะมีกังวลเรื่องความปลอดภัยของบุตรหลานจากโรคภัยไข้เจ็บ มลพิษมลภาวะ และภัยคุกคามอื่น โดยผู้ปกครองจะมีบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งอาจจะเป็นการเรียนคอร์สออนไลน์ควบคู่กับการจัดครูเฉพาะวิชาเข้ามาสอนบ้านที่ตอบโจทย์รูปแบบการเรียนรู้ของลูกมาประยุกต์กับหลักสูตรของกระทรวงการศึกษา ทั้งนี้ การเรียน Home School เหมาะกับกลุ่มเด็กมีความต้องการพิเศษ และเด็กที่มีปัญหาโรคประจำตัวที่มีความเสี่ยงหากต้องออกไปเรียนที่โรงเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal) โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ On Site

มาตรการเร่งด่วนที่รัฐบาลหลายประเทศใช้เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส คือ มาตรการกึ่งปิดเมือง (Semi-lockdown) และมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) โรงเรียนจึงจำเป็นต้องถูกปิดไปด้วยเพื่อลดช่องทางการแพร่เชื้อไวรัส อย่างไรก็ตาม งานวิจัยศึกษาผลของการปิดโรงเรียนในประเทศจีน ฮองกง และสิงคโปร์ ประกอบกับบทเรียนในอดีตจากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัส SARs บ่งชี้ว่า การปิดโรงเรียนอย่างเดียวส่งผลน้อยมากต่อการลดจำนวนของผู้ติดเชื้อ เมื่อเทียบกับมาตรการอื่น

นอกจากนี้ธนาคารโลกยังแสดงความเป็นห่วงต่อสถานการณ์ปิดโรงเรียนว่า จะส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่เสียโอกาสในการเรียนรู้ โดยเฉพาะนักเรียนในครอบครัวที่มีฐานะยากจน เนื่องจากไม่มีรายได้มากพอที่จะนำมาใช้สนับสนุนการเรียนของบุตรหลานเพิ่มเติม ที่ร้ายแรงที่สุดการปิดโรงเรียนอาจผลักดันให้นักเรียนกลุ่มนี้หลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อชีวิตเด็กในระยะยาว ดังนั้นสิ่งที่จำเป็นคือการวางแผนเปิดโรงเรียนเพื่อให้เด็กได้ไปโรงเรียนอีกครั้ง โดยให้สอดคล้องกับความรุนแรงของสถานการณ์ ควบคู่กับการใช้มาตรการทางด้านสาธารณสุขและมาตรการทางสังคมอย่างเคร่งครัดในโรงเรียน

ดังนั้นเมื่อสถานการณ์กลับเข้าสู่ภาวะที่สามารถควบคุมได้ ทั้งตัดวงจรการระบาดและการรองรับผู้ป่วยในระบบสาธารณสุข การผ่อนปรนมาตรการเปิดเรียนให้แก่เด็กแบบ On Site ในพื้นที่ที่มีความพร้อม ก็จะเป็นผลดีต่อตัวเด็ก และต่อประเทศ

วันที่ 28 ตุลาคม 2564 ที่กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) น.ส.ตรีนุช เทียนทอง รมว.ศึกษาธิการ (ศธ.) พร้อมด้วย นพ.โอภาส การย์กวินพงศ์ อธิบดีกรมควบคุมโรค และนพ.สราวุฒ บัญสุข รองอธิบดีกรมอนามัย แถลงข่าวความพร้อมเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของสถานศึกษาสังกัด ศธ. ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 รมว.ศธ. กล่าวว่า ขณะนี้ได้มีการออกประกาศ ศธ. เรื่อง หลักเกณฑ์การเปิดโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนด การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

พ.ศ.2548 (ฉบับที่ 34) เพื่อกำกับดูแลและเพิ่มความเชื่อมั่นให้แก่นักเรียน ครู และประชาชนทั่วไป ว่าโรงเรียนและสถาบันการศึกษา สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดตามแผนการเปิดภาคเรียนที่ 2/2546 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาด COVID-19

เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า พร้อมเปิดภาคเรียนที่ 2/2564 มีโรงเรียนขอเปิดสอนแบบ On-site กว่า 10,000 แห่ง รว.ศธ.กำชับปฏิบัติตามเงื่อนไข-แนวปฏิบัติ-แผนเผชิญเหตุอย่างเคร่งครัด พื้นที่สีแดง-สีแดงเข้ม ครูอย่างน้อย 85% ต้องได้รับวัคซีนครบ 2 เข็ม พร้อมยึดความปลอดภัยของผู้เรียน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่า ประกาศ ศธ.ฉบับนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์การเปิดโรงเรียนหรือสถานศึกษา เงื่อนไขของมาตรการ แนวปฏิบัติ แผนเผชิญเหตุ และรายละเอียดต่าง ๆ ระบุไว้อย่างชัดเจน โดยมีสาระสำคัญ 5 ส่วน ดังนี้

1. เงื่อนไขหลักของมาตรการ Sandbox Safety Zone in School รองรับการศึกษาที่ 2/2564 โดยจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาแบบ on site จำแนกตามเขตพื้นที่การแพร่ระบาดของ โรคโควิด-19
2. เงื่อนไขข้อกำหนดของ 6 มาตรการหลัก (DMHT-RC), 6 มาตรการเสริม (SSET-CQ) และแนวทาง 7 มาตรการเข้มสำหรับสถานศึกษา (ประเภทไป-กลับ)
3. หลักเกณฑ์การพิจารณาสำหรับการใช้อาคารหรือสถานที่เพื่อจัดการเรียนการสอน การสอบ การฝึกอบรม หรือการทำกิจกรรมใดๆ ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ควบคุมสูงสุด (สีแดง) หรือพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด (สีแดงเข้ม)
4. มาตรการตามแผนเผชิญเหตุตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด COVID-19 ของสถานศึกษา
5. หลักเกณฑ์การพิจารณาสำหรับการใช้อาคารหรือสถานที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เพื่อการสอบ การฝึกอบรม หรือการทำกิจกรรมใดๆ ที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก

ทั้งนี้ ครูและบุคลากรในพื้นที่ควบคุมสูงสุด (สีแดง) หรือพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด (สีแดงเข้ม) ต้องได้รับการฉีดวัคซีนครบ 2 เข็ม ตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป สำหรับครูและบุคลากรในพื้นที่อื่น ๆ ต้องได้รับวัคซีนเข็มที่ 1 ตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป ส่วนนักเรียนไม่มีกำหนด อย่างไรก็ตาม ศธ.ได้รณรงค์ทำความเข้าใจให้นักเรียนเข้ารับการฉีดวัคซีนมากที่สุด เพื่อความปลอดภัยของนักเรียนและผู้ปกครองเอง

ON Site เรียนที่โรงเรียน

ในพื้นที่ **สีเขียว** และ **สีเหลือง**

เรียนที่โรงเรียนปกติ แต่ให้มีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ตามแนวทางที่ ศบค. กำหนด

ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กำลังสำรวจจำนวนโรงเรียน ว่าในภาคเรียนที่ 2/2564 นี้จะใช้รูปแบบใด โดยพบว่ามีทั้งขอเปิดแบบ on-site 100% หรือ on-site ส่วนใหญ่ รวมกว่า 10,000 โรงเรียน มีบางแห่งขอใช้รูปแบบผสมผสาน และมีบางพื้นที่ที่คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดยังไม่ให้เปิดแบบ on-site ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 แต่ให้เลื่อนไปเปิดวันที่ 15 พฤศจิกายน 2564 แทน อย่างไรก็ตามจะปิดเทอม 2/2564 พร้อมกันในวันที่ 1 เมษายน 2565 สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ทั้งของรัฐและเอกชน ทั้งสิ้น 869 แห่ง ตอบแบบสอบถามมา 832 แห่ง พบว่า ส่วนใหญ่ 531 แห่ง ขอใช้รูปแบบผสมผสานคือมีทั้ง On-site

และ Online รองลงมา 192 แห่ง ขอใช้รูปแบบ On-line 100 % และจำนวน 109 แห่งขอใช้ On-site 100%

กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัย (นายแพทย์สุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย อธิบดีกรมอนามัย) มีการนำร่องเปิดการเรียนการสอนแบบ On site ตามมาตรการ Sandbox Safety Zone in School ในโรงเรียนประเภทพักนอน มีการดำเนินการระหว่างวันที่ 1 เมษายน - 11 กันยายน 2564 ซึ่งมีการแบ่งโซนคัดกรอง โซนกักกันผู้สัมผัสเสี่ยง และโซนปลอดภัยสีเขียว ร่วมกับ มาตรการต่าง ๆ มีการติดตามและประเมินผล พบว่าได้ผลดี แม้พบผู้ติดเชื้อเป็นการสัมผัสกับผู้ติดเชื้อ ภายนอกและตรวจจับได้นับได้ว่าเป็นระยะที่ 1 ที่ประสบผลสำเร็จ จึงเตรียมขยายผลในโรงเรียนแบบไป - กลับ และโรงเรียนพักนอน - ไปกลับ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เป็นระยะที่ 2 โดยมาตรการจะเข้มข้นกว่าระยะที่ 1 เน้น 6 มาตรการหลัก 6 มาตรการเสริม และ 7 มาตรการเข้มงวด สำหรับสถานศึกษา (ไทยรัฐออนไลน์, 15 กันยายน 2564) ดังนั้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 สถานศึกษาของรัฐและสถานศึกษาของเอกชนทุกแห่ง ทั้งแบบพักนอนแบบไป-กลับ แบบพักนอน-ไปกลับ และลักษณะอื่น ๆ จะเปิดให้มีการเรียนการสอน ตามปกติแบบ Onsite ได้ สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตามมาตรการที่เข้มข้น โดยเน้น 6 มาตรการหลัก 6 มาตรการเสริม และ 7 มาตรการเข้มงวดสำหรับสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียน (On site) ลักษณะแบบผสมผสาน (Hybrid) มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การจัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียนปกติ รูปแบบนี้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน หรือในชั้นเรียนเป็นหลัก ครูผู้สอนสามารถนำรูปแบบ การเรียนการสอนอื่น ๆ มาผสมผสาน (Hybrid) ใช้กับการเรียนการสอนเพิ่มเติมในชั้นเรียนได้ เช่น การเรียนผ่านโทรทัศน์ (On Air) หรือการเรียนผ่านอินเทอร์เน็ต ผ่านแอปพลิเคชัน (Online) หรือรูปแบบอื่น ๆ ตามความพร้อม และบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามมาตรการสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด ดังนี้

รูปแบบที่ 2 การสลับชั้นมาเรียนของนักเรียนแบบสลับชั้นมาเรียน รูปแบบนี้สถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถจัดให้นักเรียนระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 – ป.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) มาเรียนในวันอังคารและวันพฤหัสบดี และนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.4 – ป.6) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.4 – ม.6) มาเรียนในวันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ สลับกันไปทุกสัปดาห์ ในวันนี้นักเรียนอยู่ที่บ้านสามารถให้นักเรียนเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง ON Air และ Online ตามบริบทความพร้อมของนักเรียน

รูปแบบที่ 3 การสลับชั้นมาเรียนของนักเรียนแบบสลับวันคู่ วันที่ รูปแบบนี้สถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถจัดให้นักเรียนระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 – ป.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) มาเรียนในวันคู่ และนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4 – ป.6) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 – ม.6) มาเรียนในวันคี่ สลับกันไป ในวันนี้นักเรียนอยู่ที่บ้านสามารถให้นักเรียนเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง ON Air และ Online ตามบริบทความพร้อมของนักเรียน

รูปแบบที่ 4 การสลับชั้นมาเรียนของนักเรียน แบบสลับวันมาเรียน 5 วัน หยุด 9 วัน รูปแบบนี้ เหมาะสมกับโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ ที่มีจำนวนนักเรียนต่อห้องมาก มีพื้นที่ห้องเรียนจำกัดหรือโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนโครงการห้องเรียนพิเศษต่างๆ โรงเรียนต้องสำรวจข้อมูล เพื่อวางแผนแบ่งกลุ่มนักเรียนในห้องเรียนเป็นสองกลุ่ม กลุ่ม A และกลุ่ม B ให้สลับกันมาเรียนสัปดาห์แรกและสัปดาห์ที่สาม กลุ่ม A มาเรียนที่โรงเรียน กลุ่ม B เรียนอยู่ที่บ้านด้วยการเรียนการสอนทางไกล สัปดาห์ที่สองและสัปดาห์ที่สี่ กลุ่ม A เรียนอยู่ที่บ้านด้วยการเรียนการสอนทางไกล กลุ่ม B มาเรียนที่โรงเรียนสลับกันไป นักเรียนสามารถเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง On Air และ Online ตามบริบทความพร้อมของนักเรียน

รูปแบบที่ 5 การสลับช่วงเวลาเรียนของนักเรียน แบบเรียนทุกวัน รูปแบบนี้สถานศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถจัดให้นักเรียนระดับ

ปฐมวัย ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 - ป.3) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3) มาเรียนในช่วงเวลา 8.30 - 11.30 น. และนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4 - ป.6) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4 - ม.6) มาเรียนในมาเรียนในช่วงเวลา 12.30 - 15.30 น. ในวันที่นักเรียนอยู่ที่บ้านสามารถให้นักเรียนเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง On Air และ Online ตามความเหมาะสม และความพร้อมของนักเรียน

รูปแบบที่ 6 การสลับกลุ่มนักเรียน แบบแบ่งนักเรียนในห้องเรียนเป็น 2 กลุ่ม รูปแบบนี้เหมาะสมกับสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ ที่มีจำนวนนักเรียนต่อห้องมาก มีพื้นที่ห้องเรียนจำกัดหรือโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนโครงการห้องเรียนพิเศษต่างๆ สถานศึกษาต้องสำรวจข้อมูล เพื่อวางแผนแบ่งกลุ่มนักเรียนในห้องเรียนเป็นสองกลุ่ม กลุ่ม A และกลุ่ม B ให้สลับกันมาเรียน วันจันทร์ กลุ่ม A มาเรียนที่โรงเรียน กลุ่ม B เรียนอยู่ที่บ้านด้วยการเรียนการสอนทางไกล วันอังคาร กลุ่ม A เรียนอยู่ที่บ้านด้วยการเรียนการสอนทางไกล กลุ่ม B มาเรียนที่โรงเรียนสลับกันไป นักเรียนเรียนรู้โดยการเรียนการสอนทางไกลได้ ทั้ง On Air และ Online ตามความเหมาะสม และความพร้อมของนักเรียน

รูปแบบที่ 7 รูปแบบอื่นๆ นอกจากรูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 6 ดังกล่าวแล้ว สถานศึกษาสามารถออกแบบวิธีการ จัดการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของสถานศึกษา โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียนในการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

แนวปฏิบัติระหว่างเปิดภาคเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางในการเปิดสถานศึกษาแบบ On site โดยให้สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามมาตรการระหว่างเปิดเรียนตามที่กระทรวงสาธารณสุข และ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ครอบคลุมทุกมิติอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โครนา 2019 (Covid-19) โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษาสูงสุด ดังนี้

7 มาตรการเข้มงวดมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

1. สถานศึกษาผ่านการประเมิน TSC+ และรายงานการติดตาม การประเมินผลผ่าน MOE Covid
2. ทำกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบ Small Bubble หลีกเลี่ยงการทำกิจกรรม ข้ามกลุ่มและจัดนักเรียนในห้องเรียนขนาดปกติ (6 x 8) ไม่เกิน 25 คน หรือจัดให้เว้นระยะห่างระหว่างนักเรียนในห้องไม่น้อยกว่า 1.5 เมตร พิจารณาตามความเหมาะสมโดยคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด
3. จัดระบบการให้บริการอาหารสำหรับนักเรียน ครูและบุคลากรใน สถานศึกษาตามหลักมาตรฐานสุขาภิบาลอาหารและหลักโภชนาการ อาทิ เช่น การจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบจากแหล่งอาหาร การปรุงประกอบอาหารหรือ การสั่งซื้ออาหารตามระบบนำส่งอาหาร(Delivery) ที่ถูกสุขลักษณะ และ ต้องมีระบบตรวจสอบทางโภชนาการก่อนนำมาบริโภค ตามหลักสุขาภิบาล อาหารและหลักโภชนาการ
4. จัดการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมให้ได้ตามแนวปฏิบัติด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ในการป้องกันโรคโควิด 19 ในสถานศึกษาได้แก่ การระบายอากาศภายใน อาคาร การทำความสะอาดคุณภาพน้ำดื่ม และการจัดการขยะ
5. ให้นักเรียนที่มีความเสี่ยงแยกกักตัวในสถานศึกษา (School Isolation) และมีการซักซ้อมแผนเผชิญเหตุ รองรับการดูแลรักษาเบื้องต้น กรณี นักเรียน ครู หรือบุคลากรในสถานศึกษามีผลการตรวจพบเชื้อโรคโควิด19 หรือผล ATK เป็นบวกโดยมีการซักซ้อมอย่างเคร่งครัด
6. ควบคุมดูแลการเดินทางกรณีมีการเข้าและออกจากสถานศึกษา (Seal Route) อย่างเข้มข้น โดยหลีกเลี่ยงการเข้าไปสัมผัสในพื้นที่ต่าง ๆ ตลอดเส้นทางการเดินทาง
7. ให้จัดให้มี School Pass สำหรับนักเรียน ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล ผลการประเมิน TST ผลตรวจ ATK ภายใน 7 วัน และประวัติการรับวัคซีนตามมาตรการ

อนามัยสิ่งแวดล้อม

1. การระบายอากาศภายในอาคาร เปิดประตูหน้าต่างระบายอากาศก่อนและหลังการใช้งาน อย่างน้อย 15 นาที หน้าต่างหรือ ช่องลม อย่างน้อย 2 ด้านของห้อง ให้อากาศ ภายนอกถ่ายเทเข้าสู่ภายในอาคาร กรณีใช้เครื่องปรับอากาศ ควรระบายอากาศในอาคารก่อนและหลังการอย่างน้อย 2 ชั่วโมง หรือเปิดประตูหน้าต่างระบายอากาศช่วงพัก เทียงหรือช่วงที่ไม่มีการเรียนการสอน กำหนดเวลาเปิด-ปิด เครื่องปรับอากาศ และทำความสะอาดสม่ำเสมอ

2. การทำความสะอาด ทำความสะอาดวัสดุสิ่งของด้วยผงซักฟอกหรือน้ำยาทำความสะอาด และล้างมือด้วยสบู่และน้ำ ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรคบนพื้นผิวทั่วไป อุปกรณ์สัมผัสร่วม เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ลูกบิด ประตู รีโมทคอนโทรล ราวบันได สวิตช์ไฟ (กดลิฟท์ จุดน้ำดื่ม เป็นต้น ด้วยแอลกอฮอล์ 70% นาน 10 นาที และฆ่าเชื้อโรคบนพื้นผิววัสดุแข็ง เช่น กระเบื้อง เซรามิก สแตนเลส ด้วยน้ำยาฟอกขาวหรือโซเดียมไฮโปคลอไรท์ 0.1% นาน 5-10 นาที อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง และอาจเพิ่มความถี่ตาม ความเหมาะสมโดยเฉพาะเวลาที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก

3. คุณภาพน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ตรวจสอบคุณลักษณะทางกายภาพ สี กลิ่น และไม่มีสิ่งเจือปน ดูแลความสะอาดจุดบริการน้ำดื่มและภาชนะบรรจุน้ำดื่มทุกวัน (ไม่ใช่แก้วน้ำดื่มร่วมกันเด็ดขาด) ตรวจสอบคุณภาพน้ำเพื่อหาเชื้อแบคทีเรียด้วยชุดตรวจภาคสนาม ทุก 6 เดือน

4. การจัดการขยะ มีการคัดแยกลดปริมาณขยะ ตามหลัก 3R (Reduce Reuse Recycle) กรณีขยะเกิดจากผู้สัมผัสเสี่ยงสูง/ กักกันตัว หรือหน้ากากอนามัย ที่ใช้แล้วนำไปใส่ในถังขยะปิดให้มิดชิด

การใช้อาคาร สถานที่ของสถานศึกษา

การฝึกอบรม หรือการทำกิจกรรมใดๆ ที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก สถานศึกษา หรือผู้ขออนุญาต ต้องจัดทำมาตรการเพื่อเสนอต่อ คณะกรรมการโรคติดต่อ กรุงเทพมหานครหรือ คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดจะพิจารณาร่วมกับ ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะดำเนินการได้โดยมี แนวปฏิบัติดังนี้

1. แนวปฏิบัติด้านสาธารณสุข

1.1 กำหนดจุดคัดกรองช่องทางเข้าออก หากพบว่ามีไข้ ไอ จาม มีน้ำมูกหรือ เหนื่อยหอบ หรือมีอุณหภูมิร่างกายเท่ากับหรือมากกว่า ๓๗.๕ องศาเซลเซียส ขึ้นไป แจ้งดให้เข้าร่วมกิจกรรม และแนะนำไปพบแพทย์ และอาจมีห้องแยก ผู้ที่มีอาการออกจากพื้นที่

1.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผู้มาติดต่อ ต้องสวมหน้ากากผ้า หรือหน้ากากอนามัย ตลอดเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม

1.3 จัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ หรือ จุดล้างมือ สำหรับทำความสะอาดมือไว้ บริการ บริเวณต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เช่น บริเวณหน้าห้องประชุม ทางเข้าออก หน้าลิฟต์ จุดประชาสัมพันธ์ และพื้นที่ที่มีกิจกรรมอื่น ๆ เป็นต้น

1.4 จัดบริการอาหารในลักษณะที่ลดการสัมผัสอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกัน เช่น จัด อาหารว่างแบบกล่อง (Box Set)อาหารกลางวันในรูปแบบอาหารชุดเดียว (Course Menu)

1.5 กรณีที่มีการจัดให้มีรถรับส่งผู้เข้าร่วมกิจกรรม ให้เว้นระยะห่าง1 ที่นั่ง ทำ ความสะอาดรถรับส่งทุกรอบหลังให้บริการ

1.6 กำกับให้นักเรียนนั่งโดยมีการเว้นระยะห่างระหว่างที่นั่ง และทางเดิน อย่างน้อย 1.5 เมตร

1.7 จัดให้มีถังขยะที่มีฝาปิด เก็บรวบรวมขยะ เพื่อส่งไปกำจัดอย่างถูกต้อง และการจัดการขยะที่ดี

1.8 จัดให้มีการระบายอากาศภายในอาคารที่ดี มีการหมุนเวียนของอากาศ อย่างเพียงพอ ทั้งในอาคารและห้องส้วม และทำความสะอาด เครื่องปรับอากาศสม่ำเสมอ

1.9 ให้ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อทั่วทั้งบริเวณ และเน้นบริเวณที่มักมีการ สัมผัส หรือใช้งานร่วมกันบ่อยๆ ด้วยน้ำยาฟอกขาวที่เตรียมไว้ หรือแอลกอฮอล์ 70% หรือไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์ 0.5% เช็ดทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ทำความสะอาดห้องส้วมทุก 2 ชั่วโมงและอาจเพิ่ม ความถี่ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะเวลาที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก

1.10 มีมาตรการติดตามข้อมูลของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น การใช้แอปพลิเคชัน หรือใช้ มาตรการควบคุมการเข้าออกด้วยการบันทึกข้อมูล

1.11 มีการจัดการคุณภาพเพื่อการนำอุปโภคบริโภคที่เหมาะสม จัดให้มีจุดบริการน้ำดื่ม 1 จุด หรือห้วกioskต่อผู้บริโภค 75 คน ตรวจสอบคุณภาพน้ำดื่มที่ใช้ ดูแลความสะอาดจุดบริการน้ำดื่ม ภาชนะบรรจุน้ำดื่ม และใช้แก้วน้ำส่วนตัว

2. แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้จัดกิจกรรม

2.1 ควบคุมจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ไม่ให้แออัด โดยคิดหลักเกณฑ์จำนวน คนต่อพื้นที่ จัดงาน ไม่น้อยกว่า ๔ ตารางเมตรต่อคน พิจารณาเพิ่มพื้นที่ ทางเดินให้มีสัดส่วนมากขึ้น

2.2 จำกัดจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม และกระจายจุดลงทะเบียนให้เพียงพอ สำหรับ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อลดความแออัด โดยอาจใช้ระบบการประชุมผ่าน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ใช้การ สแกน QR Code ในการลงทะเบียนหรือตอบ แบบสอบถาม

2.3 ประชาสัมพันธ์มาตรการ คำแนะนำในการป้องกันการแพร่ระบาดให้แก่ ผู้เข้าร่วม กิจกรรมทราบ

3. แนวทางปฏิบัติสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3.1 สังเกตอาการตนเองสม่ำเสมอ หากมีไข้ ไอ จาม มีน้ำมูก หรือเหนื่อยหอบ ให้งดการ เข้าร่วม กิจกรรมและพบแพทย์ทันที

3.2 สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัย เว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่าง น้อย ๑ - ๒ เมตร งดการรวมกลุ่ม และลดการพูดคุยเสียงดัง

3.3 ล้างมือด้วยสบู่ หรือเจลแอลกอฮอล์บ่อย ๆ ก่อนและหลังใช้บริการ หรือ หลังจาก สัมผัสจุดสัมผัสร่วมหรือสิ่งของ เครื่องใช้ เมื่อกลับถึงบ้านควรเปลี่ยน เสื้อผ้าและอาบน้ำทันที

3.4 ปฏิบัติตามระเบียบของสถานที่อย่างเคร่งครัด และปฏิบัติตามมาตรการ สุขอนามัย ส่วนบุคคลอย่างเข้มข้น ได้แก่ ๖ มาตรการหลัก (DMHT-RC) และ ๖ มาตรการเสริม (SSET-CQ)

บทสรุป

โรงเรียนไม่ใช่สถานที่แรกที่ได้รับพิจารณาให้เปิดทำการเหมือนสถานที่หรือกิจการอย่าง ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร ธนาคาร ฯลฯ ความไม่แน่นอนยังคงมีอยู่ทุกเมื่อ การสอนทางไกล ปิดโรงเรียนไปจนถึงเลื่อนเปิดเทอมทั้งประเทศอาจเกิดขึ้นอีกครั้ง แต่การเรียนรู้ของเด็ก เป็นสิ่งที่เลื่อนไม่ได้การปิดโรงเรียน รวมถึงการปรับรูปแบบจาก On-site สู่การเรียนรู้ทางไกล ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทั่วประเทศทั้งในแง่ การเข้าถึงการศึกษา ภาวะการเรียนรู้ ถดถอย สุขภาพจิตของผู้เรียน และความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษา ผู้เขียนจึงเสนอ แนวทางระยะสั้น และระยะกลาง ที่สามารถทำได้ทั้งในระดับโรงเรียน ระดับพื้นที่ และระดับ นโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและพลิกสถานการณ์ก่อนที่การศึกษาไทยจะวิกฤติไปกว่านี้

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). **แนวทางการเปิดเรียน On site**. [เว็บไซต์]. เข้าถึงเมื่อ 3 พ.ย. 2564. เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/file/d/1CHRDdjCGcNSDr1JxKeo6kybynDx_KdnR/view.
- _____. (2564). **แถลงข่าวความพร้อมเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564**. เข้าถึงเมื่อ 3 พ.ย. 2564. เข้าถึงได้จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/309099>.
- บริษัท โกลบิช อคาเดมี (ไทยแลนด์) จำกัด สตาร์ทอัพ. (2564). **รูปแบบการเรียนรู้ New normal เพื่อการศึกษา**. เข้าถึงเมื่อ 3 พ.ย. 2564. เข้าถึงได้จาก <https://siamrath.co.th/n/158653>.
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2564). **ผลกระทบจากโควิด 19 ด้านการศึกษา**. เข้าถึงเมื่อ 3 พ.ย. 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **แนวทางการเตรียมการเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19)**. แหล่งที่มา https://www.surat2.go.th/2021/files/com_news_manual.

ผู้เขียน

เบญจวรรณ เรืองศรี

email : srinumpookan@gmail.com

อาลิษา วิเศษกาญจน์

ศุภมาส นุ่นสกุล

วศินีย์ รุ่งรังษี4

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ สู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

The Development of Academic Affairs Administration Strategies of Moo Ban
Pa Mai School to Student Quality Development.

สัจชัย พูลสุข

Sanchai Poolsuk

Received: 13 September 2021, Revised: 28 December 2021, Accepted: 28 December 2021

บทคัดย่อ

รายงานการประเมินโครงการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2562 มีจุดประสงค์เพื่อประเมินโครงการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ในประเด็นบริบทปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 110 คน ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน 4 คน ครูผู้สอน 20 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 86 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก แบบตรวจผลงานและแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการประเมินพบว่าประเด็นการประเมินทุกตัวชี้วัดและภาพรวมของโครงการผ่านเกณฑ์การประเมินทั้งหมด คือ 1) ผลการประเมินประเด็นบริบทพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยตัวชี้วัดทั้ง 2 ตัวชี้วัด คือ สนองตอบความต้องการครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้และความคาดหวังของครูและผู้บริหารอยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินประเด็นปัจจัยนำเข้า พบว่าอยู่ในระดับมากและผลของตัวชี้วัดทั้ง 6 ตัวชี้วัด มีดังนี้ ความเหมาะสมของงบประมาณอยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด ความเหมาะสมของระยะเวลาอยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ความพร้อมของสื่อ เอกสารอยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของวิทยากร/ผู้นิเทศ อยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินประเด็นกระบวนการดำเนินโครงการ พบว่าอยู่ในระดับมากและผลตัวชี้วัดทั้ง 4 ตัวชี้วัด มีดังนี้ การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด การปฏิบัติตามขั้นตอนตามแผนอยู่ในระดับมาก การประสานงานภายในโครงการอยู่ในระดับมาก การกำกับติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินประเด็นผลผลิต พบว่า

อยู่ในระดับมากและผลของตัวชี้วัดทั้ง 4 ตัวชี้วัด มีดังนี้การปฏิบัติงานของครูตามวัตถุประสงค์ของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจของครูที่มีต่อโครงการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูอยู่ในระดับมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด จากผลการประเมินตัวชี้วัดและประเด็นการประเมินดังกล่าว ทำให้ผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การประเมินโครงการ, การนิเทศภายใน, โรงเรียนบ้านป่าไม้

Abstract

Assessment report of the supervision project within the Forest Village School Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office, Region 2, Academic Year 2019, aims to assess the project of supervision within the Forest Village School. in the context of input factors process and productivity Using the CIPP Model, the group consisted of 110 participants. The group consisted of 4 heads of administration group, 20 teachers, 86 students in grades 4-6. The instruments used for data collection were questionnaires, interview forms, record forms, performance checks, and observation forms. Quantitative data were analyzed by percentage, mean, and qualitative data by content analysis.

The results of the assessment revealed that the assessment issues for all indicators and project overview passed the criteria. All assessments were: 1) Contextual issues assessment results were found to be at a high level. by both indicators. The 2 indicators were the response to the needs of forest village school teachers and the expectations of teachers and administrators at a high level. 2) Assessment results of import factors was found to be at a high level and the results of both indicators. The 6 indicators are as follows: The suitability of the budget is at a high level. The suitability of personnel is at the highest level. The

suitability of the duration was at a high level. The suitability of the activities was at a high level. media availability Documentation is at a high level. Appropriateness of speakers/supervisors at a high level. 3) The results of the assessment of the issues of the project implementation process It was found that it was at a high level and the results of the 4 indicators were as follows: The appointment of the supervisory committee within the school was at the highest level. The implementation of the planned procedures was at a high level. The coordination within the project is at a high level. Supervision, monitoring and evaluation are at a high level. Results of product evaluation It was found that it was at a high level and the results of the four indicators were as follows: the teacher's performance according to the project objectives was at a moderate level. The teachers' satisfaction with the internal supervision project was at a high level. Satisfaction of students towards learning management behavior Teacher's teaching is at a high level. The student's academic achievement was at the highest level. From the results of the assessment of indicators and such assessment issues causing the overall assessment results to be at a high level.

Keywords : project evaluation, internal supervision, Ban Pa Mai School.

บทนำ

จากกระแสโลกาภิวัตน์ อันเกิดจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลกอยู่ในภาวะไร้พรมแดนและทั่วโลกสู่การจัดระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดโอกาสและภัยคุกคามต่อคุณภาพชีวิตของพลเมืองโลกในด้านต่างๆ สังคมไทยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก จึงต้องปรับตัวเองโดยการ“พัฒนาคน”ซึ่งหมายถึง การพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของคนให้มีพื้นฐานในการคิดและทักษะในการจัดการ การดำรงชีวิตสามารถเผชิญกับปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องปรับขบวนการพัฒนาใหม่ไปพร้อมกับการสร้างโอกาสและหลักประกัน ให้ทุกส่วนในสังคมได้ร่วมกันคิด ร่วมกัน

กำหนดแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล โดยต้องให้คนไทยได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ขบวนการเรียนรู้และทักษะความรับผิดชอบต่อตนเอง รวมทั้งเข้าร่วมในขบวนการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติได้ (กรมอนามัย 2546 : 2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปี โดยยึดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีหน้าที่ในการพิจารณาเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา กับการศึกษาทุกระดับ ซึ่งกำหนดวิสัยทัศน์ คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ ๒๑”

การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา กำหนด และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มีการพัฒนาครูให้ปรับตัวต่อการสอนจากเดิม ๆ เป็นแบบใหม่เป็นอันดับแรก แต่การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องที่สำคัญต้องมีความเข้าใจพื้นฐานที่ตรงกันในการพัฒนาและสิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการ โดยด่วนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน ก็คือ การพัฒนาคุณภาพของครู (อรรถพ พงษ์วาท. 2539 : 16) ซึ่งกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครู ตลอดจนพัฒนาคุณภาพในการเรียนการสอนให้บรรลุตามที่ต้องการ คือ กระบวนการนิเทศการศึกษา เพราะนิเทศการศึกษา จะช่วยกระตุ้นส่งเสริม และปรับปรุง กระบวนการการสอนของครูให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ที่กำหนดและกระบวนการนิเทศศึกษาภายในโรงเรียนก็เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถ

พัฒนาการเรียน การสอนของตนได้ตรงตามสภาพของปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน โดยอาศัยความร่วมมือของผู้บริหารโรงเรียนและครูเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในที่สุด (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 4)

ภารกิจสำคัญของการดำเนินงานในโรงเรียน คือ การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุด ที่จะปฏิบัติการกิจดังกล่าว ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ แต่จากสภาพปัจจุบันของโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ พบว่า ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนยังมีความรู้ความ เข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่นำทักษะกระบวนการมาใช้น้อย ทำให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ได้ไม่ครบทุกขั้นตอน ผลการเรียนรู้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ การสอนส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม คือ บรรยาย ไม่ได้เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และใช้สื่อการสอนไม่มากนัก ดังนั้น เพื่อให้ครูในโรงเรียน หมู่บ้านป่าไม้ มีคุณสมบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการเรียนการสอน จึงจัด “โครงการนิเทศภายในโรงเรียน” ขึ้น เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัด ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีทักษะในการผลิตสื่อ และสามารถนำสื่อไปใช้ในการ จัดการเรียนการสอน มีความรู้ความสามารถในการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และมีความสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัย อันจะส่งผลให้นักเรียน มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของโรงเรียนต่อไป

โครงการนิเทศภายในมีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาครู ให้มีความรู้ความสามารถในการ ปฏิบัติงานในหน้าที่ มีคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ซึ่งการที่ โครงการจะบรรลุเป้าหมายได้นั้น ต้องมีการวางแผน การดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน การกำหนด บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง การติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องและวิธีที่จะตรวจสอบการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ได้รับทราบถึงปัญหา อุปสรรค ข้อบกพร่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การดำเนินงานของ โครงการประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ คือ การประเมิน เพราะการประเมินเป็นกลไก สำคัญที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาในทุกด้าน เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและ ตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ไว้ เป็นการตัดสินใจเพื่อให้ได้ข้อสรุปเพื่อนำผลการประเมินกระตุ้นไปสู่การพัฒนาสิ่งที่เหมาะสมได้มากที่สุด (พิสนุ พงศรี. 2550 : 2)

ดังนั้น หลังจากที่ได้โครงการนิเทศภายในโรงเรียนได้ดำเนินการไปแล้วระยะหนึ่ง ควรจะได้มีการประเมินผลโครงการ โดยใช้รูปแบบประเมิน CIPP ซึ่งเป็นวิธีการเชิงระบบ โดยประเมินบริบท ประเมินปัจจัยนำเข้า ประเมินกระบวนการ และประเมินผลผลิตต่างๆ ของโครงการ เพื่อให้ได้สารสนเทศครอบคลุมที่เอื้อต่อการพัฒนาปรับปรุงโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

1. เพื่อประเมินสภาพแวดล้อม/บริบทที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของโครงการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้
2. เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้
3. เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้
4. เพื่อประเมินผลผลิตของนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้

กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการครั้งนี้ มุ่งการประเมินโครงการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยกำหนดกรอบการประเมินตามรูปแบบการประเมินโครงการแบบชิปปี้ โมเดล (CIPP Model) ตามแนวคิดของ สตัฟเฟิลบีมและคณะ (Stufflebeam et al 1983 :169 - 179) ซึ่งมีรายละเอียดที่กำหนดเป็นกรอบในการประเมินประกอบด้วย

1. การประเมินด้านสภาพแวดล้อม/บริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้องเหมาะสมของวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการกับสภาพปัจจุบัน
2. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้องเหมาะสมของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรและวิธีการดำเนินงานตามโครงการกับเป้าหมายของโครงการ
3. การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้องเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานตามโครงการที่ปฏิบัติจริงกับแผนการดำเนินงานของโครงการ

4.การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินเกี่ยวกับความสอดคล้องเหมาะสมของผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานตามโครงการกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

ตัวแปรที่ศึกษา

การประเมินโครงการนิเทศภายใน 4 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินด้านสภาพแวดล้อม/บริบท
2. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า
3. การประเมินด้านกระบวนการ
4. การประเมินด้านผลผลิต

กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ

ขอบเขตของการประเมิน

ประเด็นการประเมิน

- 1.สภาพแวดล้อม/บริบทที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ ความต้องการความจำเป็นและความคาดหวังของผู้ร่วมโครงการ
- 2.ปัจจัยนำเข้าของโครงการ ได้แก่ ความเหมาะสมของงบประมาณ บุคลากร ระยะเวลา กิจกรรม ความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ เอกสารสื่อ ความเหมาะสมของวิทยากรผู้นิเทศ
- 3.กระบวนการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน การปฏิบัติขั้นตอนตามแผน การประสานงานภายในโครงการ และการกำกับติดตามประเมินผล
- 4.ผลผลิตของโครงการ ได้แก่ ผลการปฏิบัติงานของครูตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.ประชากร ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน 4 คนและครูผู้สอนโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 20 คนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 110 คน

2.กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970, p608) ได้กลุ่มตัวอย่าง หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน 4 คน ครูผู้สอน 20 คน นักเรียน 86 คน รวม 111 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ มี 5 ประเภท คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการนิเทศ แบบตรวจผลงาน และแบบสังเกต โดยมีกรอบแนวคิดของเครื่องมือ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดของแบบสอบถาม

1.1 บริบท

- การสนองตอบความต้องการของครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้

1.2 ปัจจัยนำเข้า

- ความเหมาะสมของระยะเวลา
- ความเหมาะสมของกิจกรรม
- ความพร้อมของสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร
- ความเหมาะสมของวิทยากร/ผู้นิเทศ

1.3 ผลผลิต

- ความพึงพอใจของครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้
- ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้

2. กรอบแนวคิดของแบบสัมภาษณ์

2.1 บริบท

- ความคาดหวังของครู ผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ปัจจัยนำเข้า

- ความเหมาะสมของงบประมาณ
- ความเหมาะสมของบุคลากร

2.3 กระบวนการ

- การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้
- การปฏิบัติตามขั้นตอนตามแผน
- การประสานงานภายในโครงการ
- การกำกับติดตามประเมินผล

3. กรอบแนวคิดของแบบบันทึกการนิเทศ

ผลผลิต

- การปฏิบัติงานของครูตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

4. กรอบแนวคิดของแบบตรวจผลงาน

ผลผลิต

- การปฏิบัติงานของครูตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

5. กรอบแนวคิดของแบบสังเกต

ผลผลิต

- การปฏิบัติงานของครูตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.ผู้ประเมินทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้ากลุ่มบริหารงาน ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ปีการศึกษา 2562

2.แบบสอบถาม ผู้ประเมินดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่หัวหน้ากลุ่มบริหารงาน ครู และนักเรียน ซึ่งเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

3.แบบบันทึกการนิเทศ แบบตรวจผลงาน และแบบสังเกต ผู้ประเมินได้ดำเนินการแจกให้แก่คณะกรรมการนิเทศผู้รับผิดชอบ แล้วนำมารวบรวมเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประกอบการสรุปอภิปรายผล

4.แบบสัมภาษณ์ ผู้ประเมินดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประกอบการสรุปอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.วิเคราะห์ผลข้อมูลจากประเด็นการประเมิน และตัวชี้วัด ของครู และนักเรียน โดยการ ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2.วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ของคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้ประเมินได้วิเคราะห์เนื้อหา นำมาสรุป รวบรวมเรียบเรียง แยกคำตอบต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอข้อมูลทั้งหมดในรูปความเรียง ตามประเด็นที่ผู้ประเมินกำหนดไว้

3.ความเห็นข้อเสนอแนะ ปัญหาอุปสรรค ผู้ประเมินวิเคราะห์เนื้อหา นำมาสรุปรวบรวม เรียบเรียง แยกคำตอบต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

ผลการประเมิน

1. ผลการคำนวณหาค่าเฉลี่ย จากการคัดเลือกตัวชี้วัดของประเด็นการประเมิน จากการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

1.1 ประเด็นบริบท ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด เป็นของครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ 1 ตัวชี้วัด และคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ 1 ตัวชี้วัด

1.2 ประเด็นปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด เป็นของคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ 2 ตัวชี้วัดและของครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ 4 ตัวชี้วัด

1.3 ประเด็นกระบวนการ ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด เป็นของคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ทั้งหมด

1.4 ประเด็นผลผลิต ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด เป็นของคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ 1 ตัวชี้วัด ของครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ 1 ตัวชี้วัด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 1 ตัวชี้วัดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 1 ตัวชี้วัด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

2.1 ผลการประเมินประเด็นบริบท พบว่า มีผลการดำเนินโครงการประเด็นบริบท ในระดับมาก โดยตัวชี้วัดผ่านเกณฑ์การประเมินและอยู่ในระดับมากทั้ง 2 ตัวชี้วัด คือ สนองตอบความต้องการครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ (4.43) และความคาดหวังของครูและผู้บริหาร (4.39)

2.2 ผลการประเมินประเด็นปัจจัยนำเข้า พบว่า มีผลการดำเนินโครงการประเด็นปัจจัยนำเข้าในระดับมาก ทุกตัวชี้วัดผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยตัวชี้วัดความเหมาะสมของบุคลากร/ครูโรงเรียนที่เข้าร่วมในโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.68) และตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับมาก 5 ตัวชี้วัด คือ ความเหมาะสมของวิทยากร/ผู้นิเทศ (4.43) ความเหมาะสมของกิจกรรม (3.95) ความเหมาะสมของงบประมาณ (3.54) ความพร้อมของระยะเวลา (3.53) และความเหมาะสมของสื่อเอกสาร (3.51) ตามลำดับ

2.3 ผลการประเมินประเด็นกระบวนการ พบว่า มีผลการดำเนินโครงการประเด็นกระบวนการในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินทุกตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.71) ส่วนตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับมากคือ การปฏิบัติตามขั้นตอนตามแผน (4.49) การประสานงานภายในโครงการ และการกำกับติดตามประเมินผล (4.31) ตามลำดับ

2.4 ผลการประเมินประเด็นผลผลิต พบว่า มีผลการดำเนินโครงการในประเด็นผลผลิตในระดับมาก โดยทุกตัวชี้วัดผ่านเกณฑ์การประเมิน ตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับมากที่สุดมี 1 ตัวชี้วัด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 สูงขึ้น (4.89) และตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับมากมี 2 ตัวชี้วัด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความพึงพอใจของครูที่มีต่อโครงการนิเทศภายในโรงเรียน (4.49) และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู (4.31) ตามลำดับ ส่วนตัวชี้วัดระดับปานกลาง คือ การปฏิบัติงานของครูตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (3.50)

2.5 ผลการประเมินโครงการในภาพรวม พบว่า ผลการดำเนินโครงการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ อยู่ในระดับมาก (4.22) ซึ่งประเด็นการประเมินทั้ง 4 ประเด็น คือ ด้านบริบท (4.4) ด้านปัจจัยนำเข้า (3.94) ด้านกระบวนการ (4.48) และด้านผลผลิต (4.29) ผ่านเกณฑ์การประเมินและอยู่ในระดับมากทั้งหมด

2.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลทุกคน คือ คณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย หัวหน้าบริหารงานวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าโครงการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ มีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด ดังนั้น ควรให้มีการดำเนินต่อไป แต่ทั้งนี้ทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง มีการดำเนินงานเป็นไป

ตามแผนที่กำหนด ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ ของการจัดทำโครงการนิเทศภายในโรงเรียน

ส่วนความคิดเห็นทั่วไปในด้านต่างๆ โดยรวมเกี่ยวกับโครงการอยู่ในเกณฑ์ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี โดยสรุปได้ดังนี้

ประเด็นบริบท เป็นโครงการที่เป็นไปตามความคาดหวังของครูและผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากครูผู้รับการนิเทศมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านพัฒนาตนเอง และด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของครู ผู้ปกครอง และผู้บริหารสถานศึกษา

ประเด็นปัจจัยนำเข้า ได้แก่ งบประมาณสนับสนุนโครงการ และคุณลักษณะของครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ผู้รับการนิเทศ โดยรวมแล้ว เห็นว่ามีความเหมาะสม งบประมาณมีจำนวนเพียงพอสามารถที่จะดำเนินการได้ ส่วนบุคลากรที่รับการนิเทศมีคุณสมบัติ มีความรับผิดชอบ และมีความพร้อมที่จะได้รับการนิเทศ สื่อเอกสารต่างๆ ก็มีเพียงพอและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้และระยะเวลาที่ครอบคลุมตลอดทั้งโครงการ

ประเด็นกระบวนการ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง ตามแนวทางของโรงเรียนที่กำหนด แต่สำหรับการปฏิบัติตามขั้นตอน การติดต่อประสานงาน และการกำกับติดตามประเมินผล ยังต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเนื่องจากการดำเนินงานยังไม่มีอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบเท่าที่ควร เนื่องจากมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมตามประเพณีมากทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง

ประเด็นผลผลิต ผลที่ได้รับจากโครงการในภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ยังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากครูมีภาระงานมาก โดยเฉพาะภาระงานในส่วนของการแข่งขันทางทักษะวิชาการต่างๆ จึงไม่ได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจริงจังทุกคน แต่อย่างไรก็ตามครูทุกคนก็ยอมรับแนวทางในการปฏิบัติที่ผู้นิเทศแนะนำที่แสดงถึงการพัฒนาตนเองและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง เช่น การบันทึกการศึกษาเอกสารและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ และผลที่ได้รับ การบันทึกการศึกษาคุณงานและประโยชน์หรือการนำมาประยุกต์ใช้ การบันทึกการสนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้าน

วิชาการกับเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน หรือผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

สำหรับปัญหาอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การดำเนินงานยังไม่มีอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด การประสานงานยังไม่ดีเท่าที่ควร ขาดความชัดเจนอยู่บ้าง รวมทั้งมีปัญหาในเรื่องการสื่อสารในบางครั้ง นอกจากนี้ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด แต่ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้บริหารสถานศึกษา จึงทำให้การดำเนินงานต่างๆ สามารถดำเนินไปได้ด้วยดีแม้ว่าจะมีปัญหาเกิดขึ้นบ้างก็ตาม

ส่วนข้อเสนอแนะจะสอดคล้องกับปัญหา คือ ในการดำเนินงานทุกด้านควรมี การวางแผนงานอย่างเป็นระบบ และปฏิบัติตามแผนที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง โดยทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินโครงการตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการทั้งของครูและผู้บริหารสถานศึกษาอย่างแท้จริงและต้องใช้ลักษณะของการทำงานเป็นทีมเข้ามาร่วมด้วย

อภิปรายผล

1. จากผลการประเมินที่พบว่า ประเด็นบริบทของโครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยตัวชี้วัดทั้ง 2 ตัวชี้วัด อยู่ในระดับมาก คือ สนองตอบความต้องการของครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ และตัวชี้วัดความคาดหวังของครูและผู้บริหาร เนื่องจากการดำเนินการโครงการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ผู้บริหารได้ใช้กระบวนการทำงานร่วมกันกับครู (Team Work) โดยให้ข้อมูลความรู้ ความสำคัญ และประโยชน์ที่ได้รับจากการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน และเปิดโอกาสให้ครูผู้มีส่วนร่วมทุกคนได้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป ด้วยเหตุและผลทั้งของผู้บริหาร และครูมีความสอดคล้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้การวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายมีความชัดเจน อันนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545) ที่กล่าวถึงมาตรฐานการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อนำสู่ความสำเร็จไว้ว่า โรงเรียนจะต้องมีการวางแผนนิเทศภายใน

โรงเรียนที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของโรงเรียน มีการร่วมวางแผนกับบุคลากรในโรงเรียน กิจกรรมมีความเหมาะสมกับสภาพและบุคลากรในโรงเรียน นอกจากนี้ จากผลการวิจัยของไพรัตน์ สีนเจริญ (2543) ยังพบว่า ปัญหาที่ทำให้การนิเทศภายในโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเกิดจากผู้รับผิดชอบโครงการขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดการวางแผนการนิเทศที่ดี รวมทั้งการจัดทำโครงการขาดความชัดเจน ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ประกอบกับผู้บริหารเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญในโครงการนิเทศภายในโรงเรียนเท่าที่ควร ดังนั้น จึงถือได้ว่าบุคลากรทุกคนภายในโรงเรียนล้วนมีบทบาทหน้าที่และมีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการนิเทศภายในโรงเรียนด้วยกันทั้งสิ้น

2. ผลการประเมินที่พบว่า ประเด็นปัจจัยนำเข้า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยตัวชี้วัดที่อยู่ระดับมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของบุคลากรหรือครูในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ สาเหตุเนื่องจากครูโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ทั้งหมดมีทั้งคุณวุฒิ คือ จบการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาตรีสายการสอน และวัยวุฒิ คือ มีประสบการณ์ทางด้านการสอนอยู่ในวัยที่พร้อมที่จะรับการพัฒนาและมีความพร้อมที่จะรับความรู้ใหม่ ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นอกจากนี้ และจากประสบการณ์ ที่ผ่านมาของครูย้อมทราบดีว่า การสอนให้นักเรียนมีความสุขและมีความกระตือรือร้นในการเรียนนั้นมีวิธีการที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของข้อมูลข่าวสาร การศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ ย่อมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ยึดถือปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นและเป็นการต้องการของครูในการพัฒนาตนเองให้ได้มาตรฐานวิชาชีพครูที่กำหนดไว้ การที่ครูผู้รับการนิเทศมีความพร้อมตั้งแต่เริ่มต้น ย่อมส่งผลให้การนิเทศภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดิว (Dew. 1993) พบว่า ความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนทั้งผู้บริหารและครูต้องให้ความสำคัญและเห็นความจำเป็นของการนิเทศ แต่ทั้งนี้เรื่องทีนิเทศหรือให้ความรู้ นั้นจะต้องตรงกับความต้องการด้วย สำหรับความ

เหมาะสมของกิจกรรมและความเหมาะสมของวิทยาการ/ผู้นิเทศอยู่ในระดับรองลงมา คือ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากในการจัดกิจกรรมการนิเทศ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ สภาพปัญหาที่แท้จริง และประโยชน์ที่ได้รับเพื่อนำสู่การปฏิบัติได้จริง ตลอดจนความเป็นไปได้ของการจัดกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การอบรม ประชุม สัมมนา การเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาดูงาน การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งในทางปฏิบัติก็สามารถดำเนินการไปตามแผนที่กำหนดไว้ด้วยดี แม้บางครั้งอาจมีความคลาดเคลื่อนบ้างก็ตาม การจัดกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียนนั้น มีนักการศึกษาได้เสนอเทคนิค และวิธีการรูปแบบต่างๆ ไว้มากมาย กิจกรรมแต่ละรูปแบบย่อมมีลักษณะและคุณประโยชน์ที่แตกต่างกัน จึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องที่ต้องรู้จักเลือกนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และสถานการณ์ของโรงเรียนจะช่วยให้ การดำเนินการนิเทศประสบผลสำเร็จดียิ่งขึ้น ส่วนวิทยาการ/ผู้นิเทศก็เช่นเดียวกันครูในโรงเรียนได้ร่วมกันเสนอชื่อนักวิชาการ ซึ่งเห็นพ้องต้องกันว่า เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เหมาะสมกับความรู้ที่ต้องการจะได้รับและสำหรับผู้นิเทศเองก็เป็นที่ยอมรับจากครูผู้รับการนิเทศ เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความสามารถในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี ให้ขวัญกำลังใจ และพร้อมที่จะให้คำแนะนำ คำปรึกษาได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ เนื่องจากเป็นคนของโรงเรียนเองย่อมทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของครูที่แท้จริง ดังนั้น ผู้นิเทศจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ทุกคนต้องให้การยอมรับนับถือในเบื้องต้นเสียก่อนก่อนที่จะดำเนินการในขั้นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิต กำมันตะคุณ (2540) และวิลเลียม (William. 1994) ที่พบว่า การสร้างบรรยากาศที่ดี การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้บริหารย่อมทำให้การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นไปได้อย่างดี สำหรับความเหมาะสมของงบประมาณ ระยะเวลา สื่อ และเอกสาร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในลำดับรองลงมา แต่อยู่ในระดับคุณภาพมาก สาเหตุเนื่องมาจาก การตั้งงบประมาณบางส่วนมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นเกินประมาณการ แต่เนื่องจากโรงเรียนมีงบประมาณอีกส่วนหนึ่งสนับสนุน คือ โครงการพัฒนาบุคลากรจึงได้นำงบประมาณส่วนนี้มาใช้ในการดำเนินโครงการได้ แต่ถ้าต้องการพัฒนาโครงการนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเพิ่มงบประมาณก็ย่อมเป็นสิ่งสำคัญเพราะ

การมีงบประมาณมาก ย่อมมีกำลังในการที่จะขยายขอบข่ายของการจัดการความรู้ การศึกษาดูงานได้มากขึ้น สำหรับเรื่องระยะเวลาในการดำเนินงานนั้น ขณะดำเนินโครงการมีกิจกรรมของชุมชนและกิจกรรมอื่นๆ เข้ามาในช่วงของการดำเนินโครงการจึงทำให้แผนการดำเนินงานคาดเคลื่อนไปจากเดิมเล็กน้อย ซึ่งปัจจัยดังกล่าวไม่มีผลทำให้การดำเนินงานของโครงการดำเนินต่อไปไม่ได้ เพราะยังอยู่ในระดับคุณภาพระดับมาก

3. ผลการประเมินที่พบว่า ประเด็นกระบวนการ ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับมากที่สุดมี 1 ตัวชี้วัด คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน เหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากโรงเรียนกำหนดแนวทางในการปฏิบัติไว้ชัดเจน ได้แก่ กำหนดผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในอย่างชัดเจน ผู้รับผิดชอบมีความเข้าใจขอบข่ายของงาน และความรับผิดชอบของตน โดยจัดให้มีคณะบุคคลรับผิดชอบงานนิเทศภายในโรงเรียน มีคำสั่งแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษร บุคลากรที่ได้รับมอบหมายมีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นที่ยอมรับในผลงานจากบุคลากรในโรงเรียน กำหนดภารกิจอย่างชัดเจน และบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสรรหาผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนจึงสามารถดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนได้อย่างสมบูรณ์ ส่วนตัวชี้วัดอีก 3 ตัวชี้วัด อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกฤษ ยมหา (2542, หน้า 82-83) ได้ศึกษาเรื่องรายงานผลการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนวัดนายายอาม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาการประถมศึกษา อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี การรายงานผลการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนต้องประกอบด้วย 5 ด้าน คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบและภาระกิจการนิเทศ การจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ การงานแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศและการประเมินผลการนิเทศและการรายงานผล นอกจากนี้จากการศึกษาปัญหาของการนิเทศภายในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ที่พบว่า ส่วนหนึ่งมาจากบุคลากรผู้นิเทศมีภารกิจมากทำให้ไม่มีเวลาในการกำกับ ติดตามประเมินผล และการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนไม่สม่ำเสมอ สำหรับการประสานงาน และการปฏิบัติตามขั้นตอนก็เป็นปัญหาสำคัญเช่นกัน เพราะถ้าหากขาดความเข้าใจและการรับรู้ที่ถูกต้องตรงกัน ย่อมทำให้การดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายผิดพลาด และยังทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ได้ ซึ่ง

สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) ที่กล่าวถึงกระบวนการนิเทศในสถานศึกษาไว้ว่า นอกจากกระบวนการนิเทศที่ประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ครูวิชาการ และครู-อาจารย์ที่ผู้บริหารมอบหมายดำเนินการแล้ว การประสานงาน ความร่วมมือร่วมใจก็เป็นส่วนประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ได้ใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนางานของสถานศึกษานั้น ๆ โดยส่วนรวมให้เป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการศึกษา

4. ผลการประเมินที่พบว่า ประเด็นผลผลิต ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยตัวชี้วัดที่อยู่ในระดับมากมี 2 ตัวชี้วัด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ความพึงพอใจของครูที่มีต่อโครงการนิเทศภายในโรงเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู และตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 อยู่ในระดับมากที่สุดเนื่องจากกิจกรรมนิเทศที่โรงเรียนจัดขึ้นนั้นเป็นไปตามความต้องการของครูและผู้บริหารที่ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการที่จะให้เกิดหรือมีกับครูผู้รับการนิเทศหลังจากการนิเทศแล้วซึ่งกิจกรรมนิเทศที่จัดขึ้นเป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ สามารถดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยครบสมบูรณ์ทุกกิจกรรม ได้แก่ การประชุม การอบรมครู การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเยี่ยมชั้นเรียน การศึกษาดูงานโรงเรียนทางภาคกลาง การประชุม/สัมมนาร่วมกับโรงเรียนเครือข่ายเพื่อพัฒนางานวิชาการ จากการวางแผนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้ครูผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูงขึ้นตามความคาดหวังของทุกฝ่าย สอดคล้องกับกิติมา ปรีดีติลล (2532) ที่กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการติดตาม ช่วยเหลือ สนับสนุนการปฏิบัติงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนในแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนางานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม แสดงให้เห็นว่า การนิเทศที่ให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมและเห็นผลอย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน ผลที่เกิดขึ้นย่อมทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพึงพอใจสร้างขวัญและกำลังใจและความมั่นใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ครูได้พัฒนาการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการ

จัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญนักเรียนเป็นกลุ่มและรายบุคคล เพื่อตอบสนองความต้องการของเด็ก และให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและตามธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้ นักเรียนจึงพึงพอใจในพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู ส่วนการปฏิบัติงานของครูตามวัตถุประสงค์ของโครงการ อยู่ในระดับ ปานกลาง เนื่องจากครูมีภาระงานมาก จึงไม่สามารถปฏิบัติตามที่ผู้นิเทศได้ชี้แนะได้ทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัญหาการนิเทศภายในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ที่พบว่า ปัญหาส่วนหนึ่งที่ทำให้การนิเทศภายในโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดจากบุคลากรในโรงเรียนมีภารกิจมากไม่มีเวลาปฏิบัติกิจกรรมนิเทศภายในโรงเรียนได้ ซึ่งส่งผลให้บุคลากรของโรงเรียนบางส่วนมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องการนิเทศการศึกษา ในโรงเรียนน้อย จึงเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศที่จะต้องชี้แจงและสร้างความเข้าใจในกิจกรรมการนิเทศให้ชัดเจน การปฏิบัติงานของครูตามที่ผู้นิเทศได้มอบหมายให้นั้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการเรียนการสอนของครู ไม่ใช่เป็นงานที่เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากงานปกติ ซึ่งถ้าครูได้มี การวางแผน และผู้นิเทศแนะนำแนวทางที่ถูกต้องก็สามารถปฏิบัติได้ในเวลาของการสอนปกติ ในการปฏิบัติงานของครูไม่ว่าจะเป็นการบันทึกแบบต่าง ๆ หรือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก็จะดำเนินไปได้ด้วยดี มีการปรับปรุงแก้ไข พัฒนางานให้เป็นปัจจุบันการนิเทศดังกล่าวจึงถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือครูอย่างแท้จริง

5. จากผลการประเมินที่พบว่า ผลการดำเนินโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่เห็นว่าโครงการควรจะดำเนินการต่อไป นอกจากจะเป็นการสนองตอบความต้องการของผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนทุกคนแล้ว การดำเนินการโครงการนิเทศภายในโรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้ ที่มีคุณภาพ จะเป็นแบบอย่างแก่สถานศึกษาอื่นในการที่จะศึกษาแนวทางไปปรับใช้ให้การนิเทศภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งการนิเทศภายในโรงเรียนในแต่ละแห่งย่อมไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา สถานการณ์ปัจจุบัน และความต้องการของทุกคนในโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการในการดำเนินงานต้องเป็นความร่วมมือร่วมใจ ประสานงาน และใช้ศักยภาพการทำงานอย่างเต็มที่ ดำเนินการอย่าง มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐาน

การศึกษาต่อไป ดังนั้น โครงการนิเทศภายในโรงเรียนจึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการประกันคุณภาพสถานศึกษา เนื่องจากแนวคิดหลักการในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิต ไม่มีคุณภาพ การประกันคุณภาพ จึงเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ ประชาชน สังคม

6. จากผลการประเมินข้อมูลในเชิงคุณภาพในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมถือว่าเป็นไปตามแผนและตอบสนองความต้องการของครูได้อย่างเป็นรูปธรรม ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพอใจกับการดำเนินงานโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพ นักเรียนมีความสุขในการเรียน ทั้งครูและนักเรียนจึงพึงพอใจต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สำหรับในด้านงบประมาณแม้ว่าจะเพียงพอแต่ถ้าต้องการให้มีการพัฒนาโครงการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น การเพิ่มงบประมาณย่อมเป็นสิ่งสำคัญเช่นกันเพราะการมีงบประมาณมาก ย่อมมีกำลังที่จะขยายขอบเขตของความรู้ การศึกษาดูงานที่ขยายวงกว้างมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีแนวคิดมีวิธีการใหม่ๆ ในเรื่องการเรียนรู้การสอน และการพัฒนาตนเองให้เป็นครูที่มีคุณภาพได้มาตรฐานวิชาชีพที่กำหนด ในสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สำหรับในด้านอื่น ๆ ที่อยู่ในระดับปานกลาง เช่น ความเหมาะสมของระยะเวลา ความเหมาะสมของกิจกรรม ความพร้อมของสื่อ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ การประสานงานภายในโครงการ การปฏิบัติตามขั้นตอนตามแผน เป็นต้น เหล่านี้สามารถแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ถ้าทุกฝ่ายร่วมกันศึกษาถึงสภาพปัญหาอย่างจริงจัง และยอมรับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ส่วนด้านการกำกับติดตามประเมินผล ถือว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ทราบว่าด้านไหนมีปัญหาหรือประสบผลสำเร็จเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด การทำปฏิทินการปฏิบัติงานจึงต้องมีความชัดเจนสามารถปฏิบัติได้จริงและเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทั้งนี้ เพื่อให้ครูผู้รับการนิเทศมีความกระตือรือร้นมีความสนใจการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบ มีการพัฒนางานอยู่เสมอ ซึ่งจะมีผลทำให้ครูผู้รับการนิเทศ เกิดขวัญ

และกำลังใจ เกิดความมั่นใจในการทำงาน สำหรับด้านผลผลิตของโครงการที่ต้องการให้เกิดขึ้นและเป็นเป้าหมายสำคัญของโครงการนิเทศภายในโรงเรียนคือการปฏิบัติงานของครูตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เช่น การบันทึก การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน เหล่านี้เป็นต้น พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังไม่ได้ปฏิบัติงานที่ผู้นิเทศได้มอบหมายให้ทั้งหมดครบสมบูรณ์ เนื่องจากการกิจมากนั่นเอง จึงเป็นหน้าที่ของผู้นิเทศที่จะต้องทำความเข้าใจกับครูว่าการปฏิบัติงานดังกล่าวนี้เป็นงานปกติที่ครูทุกคนต้องทำซึ่งจะเป็นร่องรอย หรือหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าครูมีการพัฒนาตนเอง พัฒนาการทำงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องแค่ไหน อย่างไร และถ้ามีความจำเป็น อาจจะต้องมีการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อหาแนวทางสู่การปฏิบัติได้จริง แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อมองในภาพรวมของโครงการแล้วยังถือว่าโครงการสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้รับการนิเทศ ดังนั้น การดำเนินงานโครงการนิเทศภายในโรงเรียน หมู่บ้านป่าไม้ สามารถประสบความสำเร็จและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ครบสมบูรณ์ จึงไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบโครงการและครูทุกคนในโรงเรียนที่จะต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันปฏิบัติ เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ซึ่งบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดที่จะทำให้โครงการดำเนินไปได้นั้น คือ ผู้บริหารที่จะต้องเห็นความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน ต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีความรู้จริงในเรื่องที่นิเทศ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทั้งนี้เพื่อสร้างศรัทธาให้เกิดการผู้รับการนิเทศ ด้วยคุณลักษณะดังกล่าว ย่อมส่งผลให้งานสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรวิช แก้วอำไพ (2544) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีวุฒิการศึกษามีความรู้และปฏิบัติการนิเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกฝ่าย เอาใจใส่ดูแลการสอนของครู และจัดดำเนินการวัดผลการเรียนให้ถูกต้องตามระเบียบมีความสามารถในการพูด หรือติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นให้เข้าใจงานมีความสามารถในการประสานงานทั้งในโรงเรียนและหน่วยงานอื่น มีการวางแผนโครงการของโรงเรียนชัดเจนและควบคุมการดำเนินการตามแผนนั้นๆ และตัดสินใจสั่งการได้ถูกต้องแม่นยำและมีการติดตามผลงานเสมอทั้งหมดเป็นหัวใจสำคัญของการนิเทศภายใน

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินโครงการผ่านเกณฑ์และอยู่ในระดับมาก จึงควรดำเนินการต่อไป โดยให้มีการประสานงานภายในโครงการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มีการกำหนดขอบข่ายบทบาทหน้าที่ของบุคลากรไว้ชัดเจนโดยทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการ อันจะนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การกำกับติดตามประเมินผลไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่องตามแผนการนิเทศที่กำหนดไว้ จึงควรมีปรับระยะเวลาในการปฏิบัติงานให้เหมาะสม โดยประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริง

3. ครูผู้รับการนิเทศ ไม่สามารถปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้ทั้งหมด เนื่องจากครูส่วนใหญ่มีการกิจมาก จึงควรมีการศึกษาเทคนิคและวิธีการนิเทศภายในโรงเรียนรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และสถานการณ์ปัจจุบันของโรงเรียน เพื่อนำสู่การลงมือปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำคู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน จัดหาสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นให้ครบและครอบคลุม การจัดนิเทศภายในรวมทั้งงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ

5. ครู นักเรียน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จึงควรจัดกิจกรรมนิเทศที่ส่งเสริมสนับสนุน ให้ครูได้พัฒนาตนเอง ศึกษาหาความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพิ่มขึ้น เช่น การจัดอบรม การศึกษาดูงาน การจัดกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิชาการ การเชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์มาให้ความรู้ในเรื่องที่สนใจหรือเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เป็นต้น

บรรณานุกรม

กรมอนามัย. คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับโรงเรียน (ฉบับปรับปรุง).

กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2546.

กิติมา ปรีดีดิลก. (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2530). งานบริหารงานวิชาการ.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2541). การนิเทศภายในโรงเรียน

ประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

จักรกฤษ ยมหา. (2542). รายงานผลดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนวัดนายายอาม สำนักงาน

การประถมศึกษาอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. สาขาการ

บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิสนุ พองศรี. (2550). การเขียนรายงานการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : บริษัท พรอพเพอร์ตี้
พรีนธ์ จำกัด.

วิจิต กำมันตะคุณ. (2540). สมรรถภาพทางการนิเทศของผู้บริหารตามการรับรู้ของตนเองและ

ครูใน โรงเรียนประถมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร

การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน(2540). การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ

การประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน.(2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค.

สุรวิช แก้วอำไพ. (2544). ภาวะผู้นำทางการนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดมูลนิธิ

แห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาการ

บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อรรณพ พงษ์วาท. (2539). จากแผนพัฒนาคนสู่แผนพัฒนาครู. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพิเศษเพื่อปฏิรูปการฝึกหัดครู พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (สปค.) สปช.

Dew, D.R. (1993). *Dissertation Abstracts Internation*. U.S.A. : Allyn and Bacon.

William, Francine Foster. (1994). *Behavioral Changes: An Ethnography of Elementary School Personal*. Dissertation Abstracts International. 54(7) : 2425 – A.

ผู้เขียน

สัญชัย พูลสุข

ผู้อำนวยการ โรงเรียนหมู่บ้านป่าไม้
109 ม.3 ตำบลกรูยห้วย อำเภอยางใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80240
E-mail : Thippawan.pr@gmail.com

การโหยหาอดีตกับการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอปากพนัง จังหวัด นครศรีธรรมราช
Nostalgia and community tourism PakPhanang District.

สาลินี ไชยศรี

Salinee Chaisri

Received: 13 November 2021, Revised: 28 December 2021, Accepted: 28 December 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนแนวคิดเรื่องการโหยหาอดีตกับการท่องเที่ยวชุมชนผ่านบริบทการท่องเที่ยว พื้นที่ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเชิงวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า อำเภอปากพนัง มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมา เป็นเมืองท่าสำคัญเส้นทางสัญจรหลักเมื่อครั้งอดีตคือทางเรือ ในการถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตสู่ปัจจุบัน เส้นทางท่องเที่ยวทางเรือ สามารถรู้พื้น จำลองเหตุการณ์ ร่วมสร้างจินตนาการริมสองฝั่งแม่น้ำปากพนังผ่านปรากฏการณ์โหยหาอดีต ถือว่ามีความเหมาะสม ในการนำมาเป็นกลยุทธ์ทางการตลาด พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้ ส่งผลให้คุณภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

คำสำคัญ : โหยหาอดีต, ท่องเที่ยวชุมชน, ท่องเที่ยวปากพนัง

Abstract

This article aims to review the concept of yearning for the past. with community tourism through tourism context, PakPhanang District, Nakhon Si Thammarat Province Data from literature reviews were analyzed and synthesized from the study

PakPhanang District has a history, background, and is an important port city. Therefore, the main thoroughfare in the past was by boat. Therefore, to convey the story of the past to the present boat tour route able to revive simulate event Join to create an imagination along the banks of the PakPhanang River. through

the phenomenon of longing for the past considered appropriate to be used as a marketing strategy Community-based tourism development to build a career generate income As a result, the quality of life of the people in the community has improved.

Keywords : nostalgia, Community Tourism, PakPhanang Tourism.

บทนำ

อำเภอปากพนัง มีสภาพภูมิประเทศเป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล และมีอ่าวภายในบริเวณปากแม่น้ำปากพนัง ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีความเหมาะสม จึงกลายเป็นเป็นศูนย์กลางทางการค้าและเศรษฐกิจที่สำคัญ เป็นเมืองท่ามาตั้งแต่ครั้งอดีต แก่การเดินเรือและการกระจายสินค้าต่อไปยังหัวเมืองสำคัญอื่น ๆ ทำได้ง่าย ส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจในสมัยก่อนเฟื่องฟูมาก เนื่องจากมีสำเภาจากเมืองจีนและเรือขนส่งสินค้าขนาดใหญ่มาเทียบท่าและกระจายสินค้า และนอกจากนี้ยังปรากฏในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในคราวเสด็จเยือนปากพนัง เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2448 ความตอนหนึ่งว่า "อำเภอปากพนังนี้ได้ทราบอยู่แล้วว่าเป็นที่สำคัญอย่างไร แต่เมื่อไปถึงผั่งรู้สึกตามที่คาดคะเนนั้น ผิดไปเป็นอันมาก ไม่นึกว่าจะใหญ่โตมั่งมีถึงเพียงนี้" และอีกตอนหนึ่งว่า "เมื่อจะคิดว่าตำบลนี้มีราคาอย่างไรเทียบกับเมืองสงขลา เงินผลประโยชน์แต่อำเภอเดียวนี้ น้อยกว่าเมืองสงขลาอยู่ 20,000 บาทเท่านั้น บรรดาเมืองท่าในแหลมมาลาอยู่ผั่งตะวันออก เห็นจะไม่มีแห่งใดดีเท่าปากพนัง" ข้อความดังกล่าวสะท้อนให้รับรู้ถึงความเจริญรุ่งเรืองของอำเภอปากพนังในอดีต เมื่อการเวลาผ่านไปความเจริญเข้ามาแทนที่ การดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไป จากอำเภอที่เคยมีความเจริญรุ่งเรืองในอดีต กลบกลายเป็นอำเภอที่เงียบสงบรอการมาเยือนของนักท่องเที่ยว จากบริบทพื้นที่ที่เป็นเมืองเก่า รอการรื้อฟื้นเพื่อการท่องเที่ยว

บทความนี้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาแนวคิด วิเคราะห์ ความหมาย ของปรากฏการณ์โยโย่ในอดีต จากการศึกษา บทความ หนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการอธิบายถึงปรากฏการณ์โยโย่ในอดีต ในแต่ละรูปแบบ นำมาสู่การสร้างเรื่องราว เพื่อส่งผลต่อการท่องเที่ยว นำมาเป็นจุดเด่น หรือการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน ผ่านปรากฏการณ์ในเชิงการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่ง ที่ตอบสนองความต้องการ ถูกสร้างขึ้นมาเป็นจินตนาการร่วมกันของสังคมว่า ณ ยุคสมัยหนึ่ง

สมัยใดในอดีต คือช่วงเวลาแห่งความสุข เจริญรุ่งเรือง หรือสวยงามที่สุด ก่อให้เกิดการสร้างรายได้
ท่องเที่ยวชุมชน จากการโหยหาอดีต

การโหยหาอดีต

“การโหยหาอดีต” หรือ “การถวิลหาอดีต” เป็นปรากฏการณ์หนึ่งทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเป็นกระแสนิยมเริ่มแรกในสังคมตะวันตก (Goulding, 2001: 567) ในภาษาอังกฤษใช้ว่า “Nostalgia (โนสตัลเจีย)” มีรากศัพท์ซึ่งเกิดจากการประกอบคำศัพท์ในภาษากรีก 2 คำ คือ “nostos” หมายถึง “กลับบ้าน (to return home)” และ “algia” หมายถึง “ความเจ็บปวด (a painful condition)” (David 1979 : 1) คำศัพท์ดังกล่าวถูกบัญญัติขึ้นครั้งแรกโดยแพทย์ชาวสวิสส์ชื่อว่า โจฮันเนส โฮเฟอร์ (Johannes Hofer) ในปีค.ศ. 1688 เดิมเป็นศัพท์ทางการแพทย์เพื่อใช้อธิบายอาการทางจิต (Psychological symptom) ซึ่งโฮเฟอร์อธิบายลักษณะอาการว่ามี “อารมณ์เศร้าซึ่งเกิดขึ้นจากความปรารถนาจะกลับไปยังบ้านเกิดเมืองนอน” (Scanlon and Eheret, 2008: 8) อย่างไรก็ตาม เมื่อศัพท์คำนี้นำมาใช้ในบริบทของการท่องเที่ยวการโหยหาอดีตจึงมีขอบเขตทางความหมายกว้างขึ้น กล่าวคือ ไม่ได้สื่อความหมายเฉพาะเพียงอารมณ์ความรู้สึกซึ่งเกิดจากความผูกพันกับสถานที่ในอดีตเท่านั้น แต่มีความหมายว่า “ความรู้สึกรำลึกถึงหรืออารมณ์หวานขม สุขทุกข์ ซึ่งเกิดจากการโหยหาประสบการณ์ ผลัดกัน หรือการบริการในอดีต” ปัจจัยสำคัญ 3 ประการที่ทำให้เกิดความรู้สึกโหยหาอดีตมีดังนี้ 1) ปัจจัยทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก 2) ปัจจัยด้านสถานที่และเวลา 3) ปัจจัยด้านสิ่งเร้า มีนักปรัชญาอีกหนึ่งท่านคือ Kelly (1986) ได้กล่าวว่าสำหรับการโหยหาอดีตนั้นเป็นการนำจินตนาการของมนุษย์ถึงโลกที่เราได้สูญเสียไปแล้ว โลกที่เคยเป็นจริงในอดีตแต่ปัจจุบันคงเหลือไว้เพียงความทรงจำ และประสบการณ์ให้เราได้ระลึกถึงโลกในขณะนี้คือโลกของจินตนาการที่ถูกหล่อหลอมขึ้นมาได้อาศัยประสบการณ์ของชีวิตผนวกกับประสบการณ์ทางวัฒนธรรม เสมือนเป็นภาพตัวแทนโดยการผลิตซ้ำ ผ่านความทรงจำด้วยการย้อนกลับไปจำลองประสบการณ์ในอดีตขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

จากผลการศึกษาของ สกาวรัตน์ บุญวรรณ และคณะ (2561) พบว่า 1) การโหยหาอดีต (nostalgia) เป็นจินตนาการของบุคคล หรือกลุ่มคนที่เคยมีประสบการณ์ร่วมกันในอดีตผ่านการสร้างและผลิตซ้ำของความทรงจำในอดีต 2) ปรากฏการณ์การโหยหาอดีตในสังคมไทยเริ่มต้นจากการที่สังคมต้องเผชิญกับสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและ กระแสโลกาภิวัตน์ที่ค่อยๆแทรกซึมส่งผลให้

คนในสังคมต้องมีการปรับเปลี่ยน และอยากที่จะย้อนกลับไปสู่วิถี แบบดั้งเดิมที่ผ่านมา การโยกหาอดีตถูกทำให้กลายเป็นสินค้าจำเป็นเป็นการสร้างความหมายขึ้นมาใหม่โดยใช้ การรื้อฟื้นวิถีชีวิต พื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมในอดีตร่วมกันเพื่อมาเป็นจุดขายในเชิงพาณิชย์ 3) นอกจากแนวคิดเรื่องการโยกหาอดีตจะช่วยสร้างรายได้ให้ท้องถิ่นแล้ว ยังช่วยสร้างความทรงจำ ร่วมให้กับสังคมด้วย รวมถึงผลการศึกษา ของ เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์ (2555) แสดงให้เห็นว่าการโยกหาอดีตเป็นปัจจัยสำคัญที่ ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังตลาดสามชุก ทั้งนี้เนื่องมาจากชุมชนยัง คงมีความจริงแท้ในมิติตำแหน่งและสถานที่ (Location and setting) และ 111 ความคิดเห็นและ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่อความจริงแท้ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงโยกหาอดีต: กรณีศึกษา ชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี รูปแบบและการออกแบบ (Form and design) อย่างไรก็ตาม ความจริง แท้ในมิติด้านหน้าที่และการใช้สอย (Use and function) ได้เปลี่ยนแปลงไป ตามทิศทางของปรากฏการณ์โยกหาอดีต กล่าวคือ ตลาดเก่าหลายแห่ง ได้มีหน้าที่และการใช้สอย ใหม่ในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ สามารถรับรู้และ ประเมินความจริงแท้ของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ได้เป็นอย่างดี แต่นักท่องเที่ยวไม่ สนใจมากนักกับความจริงแท้หรือความดั้งเดิมของสถานท่องเที่ยว ดังกล่าว จากผลการศึกษา นี้พบว่า ความจริงแท้ของแหล่งท่องเที่ยวจะ กลายเป็นความท้าทายสำคัญ สำหรับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงโยกหา อดีตอย่างยั่งยืน

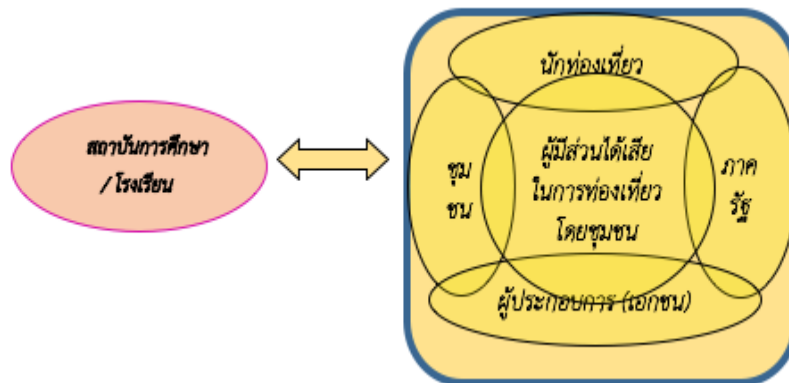
ปรากฏการณ์โยกหาอดีตเริ่มจากปัจจัยอารมณ์ความรู้สึก ผ่านเวลาและสถานที่ อันเกิด จากสิ่งเร้า ด้วยสภาพปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการแสวงหาเรื่องราวในอดีตเพื่อสร้างคุณค่า ให้กับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม รื้อฟื้นวิถีชีวิต พื้นฟู วัฒนธรรม สร้างความหมายเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว สร้างจุดขาย เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน ด้วยการท่องเที่ยวเชิงโยกหาอดีต

การท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอีกหนึ่งวิธีการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการท่องเที่ยว โดยชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองของชุมชนได้เป็นหลัก ต้องเกิดจากความสามัคคีของของคนใน ชุมชนเป็นหลัก หากเน้นแต่ผลประโยชน์อาจก่อให้เกิดความแตกแยกกันในชุมชน ดังนั้นจึงมีความ จำเป็น อย่างยิ่งที่จะทำให้นักในชุมชนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ความหวงแหน รู้จักคุณค่าของ

เอกลักษณ์ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆที่มีอยู่ในพื้นที่ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและทำให้ชุมชนมีความน่าสนใจ ทำให้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในสิ่งต่างๆ พร้อมทั้งจะนำเสนอไปยังคนภายนอกและสิ่งสำคัญคือต้องถ่ายทอดได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ

สุดถนอม ดันเจริญ (2560) ด้วยลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย การส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนโดยรวม ด้วยกระบวนการทางสังคมที่มุ่งการพัฒนาโดยมีคนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนที่ยึดมั่นต่อความเป็นธรรมในการจัดการ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สะท้อนมิติเชิงการเมือง รวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้วยกระบวนการส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นผลของการจัดการทรัพยากรในชุมชนด้วยสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ ลักษณะสุดท้ายคือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผลของความร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะส่งผลให้ชุมชนมีอาชีพและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ปราศจากการทำลายสิ่งแวดล้อม ทุกปัจจัยจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการก้าวไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง และผลการวิจัยของ นรินทร์ สังข์รักษา สุภาภรณ์ พรหมฤๅษี และ อธิรัฐ วรบำรุงกุล (2559) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องการบทบาทของ 5 ส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน นักท่องเที่ยว และสถาบันการศึกษา ซึ่งจะช่วยกันสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งด้านความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมต่าง ๆ ความปลอดภัย ความเป็นมิตร และสิ่งอำนวยความสะดวก ล้วนต้องการผู้บริหารและคนจากทุกฝ่ายส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้นองค์ประกอบสำคัญของความร่วมมือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องอาศัยสมาชิกในชุมชนรวมทั้งภาครัฐ (ท้องถิ่น) และเอกชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยคำนึงการผลิต การใช้ไป จากทรัพยากร (การท่องเที่ยว) ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ในขณะที่ทุกฝ่ายก็ต้องช่วยกันปกป้องคุ้มครองให้คงอยู่และมีมากขึ้น มิใช่เพียงแค่สมาชิกในชุมชนเท่านั้น

ภาพที่ 1 องค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางด้านการพัฒนาของชุมชนต้องดำเนินงานให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนถูกปรุงแต่งให้น้อยที่สุด ที่สำคัญต้องทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้แก่ชุมชน นอกจากประโยชน์ของการท่องเที่ยวแล้ว อีกมุมหนึ่งการท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ จากการท่องเที่ยวเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน

การท่องเที่ยวในอำเภอปากพนัง

ด้วยบริบทด้านพื้นที่ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของอำเภอปากพนังในอดีต จึงเป็นที่สนใจเมื่อกล่าวถึงการท่องเที่ยวในอำเภอปากพนัง ธนาภา ช่วยแก้ว และสุดใจ จิโรจน์กุล (2562) จากการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนัง” พบว่า ริมแม่น้ำปากพนังมีมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ประกอบด้วยวิถีชีวิตชาวประมง บ้านเกาะไชย ภูมิปัญญาการทำขนมลาของบ้านหอยราก โรงสีแม่ครูที่เป็นร่องรอยบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ผลิตข้าวที่สำคัญของภาคใต้ในอดีต ความศรัทธาต่อหลวงพ่อดุต วัดนันทาราม อุโบสถไม้โบราณวัดรามประดิษฐ์ บ้านพักเชิงนิเวศบ้านวงศ์เปี้ยสังข์ และพระตำหนักประทับแรมของในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่จะสามารถนำมากำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังแบบเต็มวันหรือ Full Day Tour Itinerary อันจะช่วยส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยวตามแนวคิด “วันเดียวเที่ยวปากพนัง” ภายใต้ชื่อรายการ

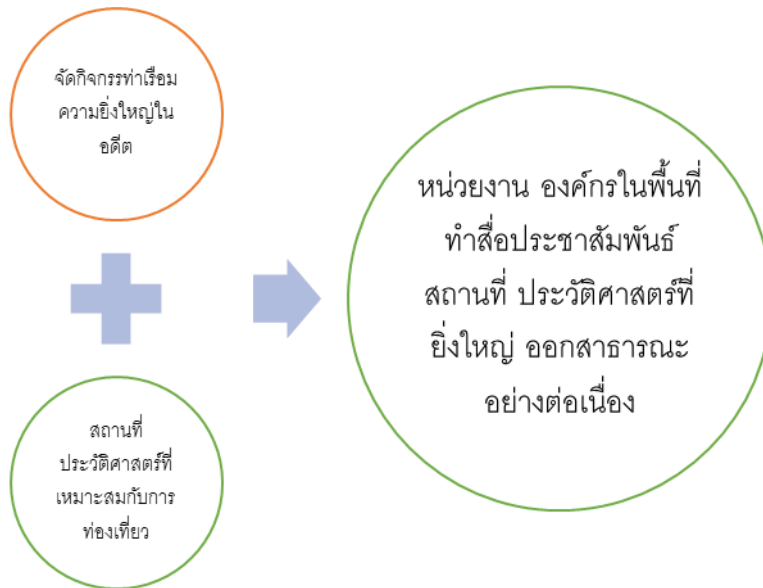
นำเที่ยว “ล่องเรือหา...รักษ์ ที่ปากพนัง” โปรแกรมท่องเที่ยวสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ตามหลักการส่วนประสมทางการตลาดแบบ 4 P's ส่งเสริมสินค้าทางการท่องเที่ยวให้เข้าถึงผู้บริโภคได้มากที่สุด

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวิถีลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สุรศักดิ์ แก้วอ่อน และคณะ (2562) กล่าวถึง ทรัพยากรประเภทประเพณี และกิจกรรมเรื่องราวความเป็นเมืองท่าค้าขายในอดีตของปากพนังมีความน่าสนใจความเป็นชุมชนจีนโบราณสามารถนำมาถ่ายทอดเรื่องราวการทำการค้า การเข้ามาของคนจีนในอดีตการสร้างเมือง ศาลเจ้าจีนประจำชุมชนสามารถนำมาใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนจีนในอดีตได้ดี ป้ายบอกทางตลอดจนป้ายสื่อความหมายจะช่วยเชื่อมโยงจุดต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ศาลเจ้าฮกเกี้ยน ริมน้ำสามารถนำมาเป็นจุดแวะชมได้อีกจุดหนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีเชื้อสายจีน พื้นฟูประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของชาวจีนชาวเรือเช่น กิจกรรมการทำยันตร์พัดโบก ที่มีความเชื่อว่าจะสามารถป้องกันพายุของวิถีชาวประมง เป็นต้น การชมการซ้อมแข่งเรือเพรียวที่วัดรามประดิษฐ์ถือเป็นกิจกรรมสำคัญของประเพณีลากพระในช่วงออกพรรษาสถานที่หลายแห่งควรปรับปรุงทัศนียภาพเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจนและเข้าถึงง่าย ป้ายบอกทางป้ายสื่อความหมายเป็นสิ่งจำเป็นย่านชุมชน ย่านการค้าขาย และตลาดเช้าเมืองนัง (ถนนบางว่า) เป็นจุดที่เด่นน่าสนใจ คือวิถีผู้คนในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวออกมาเดินเยี่ยมชม มักคุเทศก์ท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอสิ่งที่พบเห็นในตลาดกับทรัพยากรอาหารความอุดมสมบูรณ์ทางอาหารในปากพนัง สามารถใช้เป็นจุดแวะพักรับประทานอาหารเช้าก่อนเริ่มเดินทางตามเส้นทาง ตลาด 100 ปี ดึงความเป็น 100 ปี ความเก่าแก่มากเป็นจุดขาย รักษาสถาปัตยกรรมอาคารที่เป็นเสน่ห์ของชุมชนเก่า เช่น ดึกซิโนโปรตุกีส อาคารไม้ ตลาดเก่า เป็นต้น กิจกรรมการนั่งเรือข้ามฟาก 1 บาทเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเชื่อมโยงสิ่งที่จะแวะชมของทั้งสองฝั่งแล้วใช้การนั่งเรือเป็นกิจกรรมร่วมเข้าไป ในความเป็น ย่านชุมชน มักคุเทศก์สามารถใช้องค์ความรู้ในการถ่ายทอดเรื่องราว เทคนิคการอธิบายให้สิ่งที่พบเห็นมีความน่าสนใจได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น อำเภอปากพนัง ถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่น ด้านความเก่าแก่ เป็นจุดขายสามารถเล่าเรื่องราวในอดีตผ่านสถานที่ เชื่อมโยงไปยังประเพณี และวัฒนธรรม ที่สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาพความเจริญรุ่งเรืองของ อำเภอปากพนังในอดีต

สรุป

บทความนี้ผู้เขียนต้องการสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบ การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้มี ศักยภาพ และมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ผ่านปรากฏการณ์โหยหาอดีต ในปัจจุบันอดีตถูกนำมาเป็น จุดขาย ในการท่องเที่ยวมากขึ้น รื้อฟื้น ความทรงจำ บอกเล่าเรื่องราว ความรู้สึกของผู้คนที่ประสบ ต่อความสัมพันธ์ในอดีต หากภาพจำเป็นสิ่งสวยงามผ่านเรื่องเล่าในรูปแบบที่น่าสนใจ สามารถ สร้างความสุขผ่านจินตนาการ ประสบการณ์ของชีวิตผนวกกับประสบการณ์ทางวัฒนธรรม

แผนภูมิ แสดงแนวจัดกิจกรรม ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ปากพนัง ดินแดนประวัติศาสตร์ที่ควรการภาคภูมิใจ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา บริบทพื้นที่อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเมืองท่าสำคัญในอดีต ที่มีความ เจริญรุ่งเรือง ด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นการโหยหาอดีต ถือเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านเส้นทางท่องเที่ยวทางเรือ ร่วมรื้อฟื้น และถ่ายทอดเรื่องราวในอดีต ทั้งนี้ เพื่อให้ เกิดศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากร และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ต้องอาศัย ความร่วมมือจาก ภาครัฐ และ ภาคเอกชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอปากพนัง เมื่อการ ท่องเที่ยวได้รับความสนใจ การเข้ามาของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน ก่อให้เกิดการสร้าง อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เมื่อมีการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้คุณภาพการดำเนิน ชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์ (2555). ความจริงแท้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต: กรณีศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ธนาภา ช่วยแก้ว และ สุดใจ จิโรจน์กุล. (2562) การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมริมแม่น้ำปากพนังเพื่อส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 30(3), 80-97.
- นรินทร์ สังข์รักษา สุภาภรณ์ พรหมฤๅษี และ อีรึงกูรวรรบำรุงกุล. (2559). รูปแบบและพฤติกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับความริบเร่งของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการหอกการค้า ไทย มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์, 36(2), 1-19.
- สกวรัตน์ บุญวรรณ เกิดฉวา บุญปรการ และวันชัย ธรรมสัจการ. (2561). การโหยหาอดีตกับการกลายเป็นสินค้าในมิติการท่องเที่ยวของสังคมไทย. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 13(39), 1-14.
- สุดถนอม ต้นเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. ครั้งที่ 1 วันที่ 16 มิถุนายน 2560
- สุรศักดิ์ แก้วอ่อน และคณะ. (2562) แผนงาน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวิถีลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- David, F. (1979). *Yearning for Yesterday : A Sociology of Nostalgia*. New York: The Free Press,
- Goulding, C. (2001). “Romancing the Past: Heritage Visiting and the Nostalgic Consumer.” *Psychology and Marketing* 18, 6565-592.
- MacCannell, D. (1973). “Staged Authenticity: Arrangements of Social Space in Tourist Settings.” *The American Journal of Sociology*, 79(3), 589-603.

ผู้เขียน

สาลินี ไชยศรี

นักศึกษาปริญญาตรีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

E-mail : 6477709004@nstru.ac.th

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

Guidelines of Household solid waste management.

พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานาวโร (ทิพย์บุญทอง)¹ ไพรัตน์ ฉิมหาด² และ เดโช แขน้ำแก้ว³

Phrakhrubaidika Somchai Thanawaro (Thipbunthong)¹ Pairat Chimhad²

and Daycho Khaenamkhaew³

Received: 16 November 2021, Revised: 28 December 2021, Accepted: 28 December 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า การจัดการกับขยะเป็นหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน เพียงแต่ต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานรัฐเป็นหลักเพื่อเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งแนวคิดที่สำคัญคือ แนวคิดขยะเหลือศูนย์และแนวคิดการจัดการขยะฐานศูนย์ ในส่วนแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจรมีแนวทางในการดำเนินการ คือ การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย จัดระบบการรีไซเคิล จัดกลุ่มอาสาสมัคร และจัดตั้งศูนย์ รีไซเคิล อีกทั้งการจัดการกำจัดขยะมูลฝอยที่ใช้กันอยู่ให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การนำขยะไปหมักทำปุ๋ย การนำขยะไปเทกอง กลางแจ้งหรือการนำขยะไปทิ้งไว้ตามธรรมชาติ การเผาด้วยความร้อนสูง การฝังกลบอย่างถูกสุขอนามัยหรือถูกหลักสุขาภิบาล การนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ และการนำขยะไปเป็นอาหารสัตว์ หากดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการขยะได้ถูกต้องและถูกวิธีจะทำให้สถานที่ต่าง ๆ น่าอยู่ และคงสภาพแวดล้อมที่ดี ทั้งนี้จากแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือน ทำให้เห็นบทบาทของครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอยที่มีผลต่อชุมชน คือ ขยะที่ถูกจัดการอย่างสุลักษณะ ถูกวิธี หรือลดการผลิตขยะ มีผลดีต่อสังคม คือ สร้างความรับผิดชอบต่อและจิตสำนึกในการจัดการขยะ เช่น คัดแยกขยะ ส่วนด้านสิ่งแวดล้อม คือ เป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน

คำสำคัญ : การจัดการขยะมูลฝอย, ขยะในครัวเรือน

Abstract

This academic paper aim to analyze the household waste management of the people. Found that managing waste it belongs to everyone who must be responsible for it together. But there must be an organization or government agency primarily to play a role in solid waste management. Which the critical concept is the Zero waste concept and the concept of zero waste management. As for the comprehensive approach to solid waste management, there is a guideline to implement to reduce the amount of solid waste production. Organize recycling system Organize volunteer groups and establish a recycling center. In addition, the management of waste disposal that is used to be practical consists of composting waste to make Outdoor fertilizer dumping or natural disposal high-temperature sintering sanitary or sanitary landfill Reusing waste and the use of waste as animal feed. Therefore, if the waste management procedures are carried out correctly and correctly, it will make the places live and maintain a good environment. This is from the guidelines for the management of solid waste in the household. It shows the role of households in solid waste management that has a positive effect on the community, i.e., waste is managed hygienically, properly or reduces waste production. It has a positive effect on society, which is to create responsibility and awareness of waste management such as Waste separation, as for the environment, is to add green areas to the community.

Keywords : Solid Waste Management, Household

บทนำ

ขยะมูลฝอยกลายเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน สังคม และระดับประเทศ ซึ่งปัญหานี้นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันพบปริมาณขยะชุมชนมีมาก 24.73 ล้านตัน ในจำนวนนี้สามารถกำจัดได้อย่างถูกต้อง 5.83 ล้านตัน และถูกนำกลับไปใช้ประโยชน์ 5.28 ล้านตัน มูลฝอยส่วนที่เหลือกว่า 13.62 ล้านตัน ยังคงถูกกำจัดทั้งอย่างไม่ถูกหลัก ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งสภาพภูมิทัศน์ ทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพื่อรองรับปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2556) เนื่องจากการจัดการกับขยะไม่ได้เป็นหน้าที่หลักของใครคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นของทุกคน ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน ในการจัดการขยะมูลฝอยต้องเริ่มต้นที่การจัดการกับประชาชนเป็นอันดับแรกก่อน ในแง่ของประชาชนก็มีส่วนสำคัญในการผลิตขยะ แม้ระบบกำจัดขยะจะอยู่ที่ภาครัฐ แต่คนคือหัวใจสำคัญ คุณต้องกลับไปถามตัวเองว่าทุกวันนี้ได้คัดแยกขยะหรือไม่ เพราะคุณก็เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างปัญหาด้วยเช่นกัน หากไม่ตระหนักว่าปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่ (กันติพิชญ์ ใจบุญ, 2560) ดังนั้น การปลูกฝังจิตสำนึกในการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย

ประกอบกับในปัจจุบันพบว่าปริมาณขยะเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันนั้น มีปริมาณ 9.76 ตัน/วัน ปริมาณขยะที่เก็บขนไปกำจัด 6.46 ตัน/วัน ปริมาณขยะที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ 3.30 ตัน/วัน จากสถิติข้างต้น ทำอย่างไรถึงจะให้ประชาชนมีความตระหนักในการลดปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าการพึ่งพาการกำจัดขยะมูลฝอยจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว การปลูกฝังจิตสำนึกให้กับประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกขยะตามประเภท การนำขยะสะอาดมาสร้างสิ่งประดิษฐ์ เป็นต้น ชุมชนจึงต้องมีการสร้างข้อตกลงหรือสัญญาประชาคมของชุมชนทุกท้องถิ่นทุกหมู่บ้านในการปฏิบัติการบริหารจัดการ ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างคน ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมเอื้อประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) ทั้งนี้การศึกษา

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการขยะพบว่า รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย มีการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย มีการเก็บและขนขยะ-การสร้างเครือข่ายคัดแยกขยะ ด้วยวิธีการบอกปากต่อปาก การพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างเครือข่ายการคัดแยกขยะอย่างสม่ำเสมอ มีหน้าที่ในการให้ความรู้และ คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการขยะชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามา มีส่วนร่วมในการนำเสนอวิธีการจัดการขยะมูลฝอย รับรู้และเรียนรู้วิธีการย่อยสลายขยะอย่างต่อเนื่อง (อัจฉรา อัสวรจุลชัย และคณะ, 2553) อีกทั้งยังมีการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะของประชาชน-พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก มีผลต่อการจัดการขยะ-และนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดการขยะในชุมชน (ทศพร อารณพงษ์, 2559) นอกจากนี้มีการศึกษา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน พบว่า การดำเนินโครงการรีไซเคิลขยะอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งปลูกจิตสำนึกและเผยแพร่ความรู้ให้เยาวชนและคนในชุมชนได้ ตระหนักถึงการคัดแยกขยะ การใช้ประโยชน์จากขยะ และโทษของขยะมูลฝอยในครัวเรือน (ดวงสมร พักสังข์, 2555)

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยนำเสนอบทความเรื่อง แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้ภายใต้คำถามที่ว่า แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเป็นอย่างไร เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถลดปริมาณการทิ้งขยะและจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่ชุมชนต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ปฐมบท : ความหมายของการจัดการ

การจัดการ (Management) หมายถึง การดำเนินการในการวางแผนตัดสินใจ การจัดองค์การ การนำ และการควบคุมทรัพยากรพื้นฐานขององค์การ เพื่อจะช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังที่ สาคร์ สุขศรีวงศ์ (2551) ให้ความหมายของ

การจัดการว่า การจัดการ หมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่งรวมถึงกิจกรรมหลัก ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การชี้นำ และการควบคุมองค์การ และสร้อยตระกูล อรรถมานะ (2545) ให้ความหมายของการจัดการว่า กระบวนการจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ ทำให้สมาชิกในองค์การมีความมั่นใจในการทำงานทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ปรับเปลี่ยนลำดับการทำงานได้เสมอ ส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย เช่นเดียวกันกับเนตร์พัฒนา ยาวีราช (2553) ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ คือ กระบวนการที่ผู้บริหารปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ โดยอาศัยบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหาร

ดังนั้น การจัดการว่า เป็นกิจกรรมของการบริหารที่สำคัญเพื่อนำสู่ความสำเร็จของการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ 4 อย่าง คือ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม ทั้งนี้การจัดการจึงประกอบด้วยหลากหลายองค์ประกอบเพื่อคุณภาพและการจัดการที่สมบูรณ์

พื้นฐานแนวปฏิบัติที่ดี : วิธีการการจัดการขยะมูลฝอยแบบครัวเรือน

วิธีการการจัดการประกอบด้วยหน้าที่ที่ต้องจัดการ 4 อย่าง ได้แก่ (Articlekey, 2564)

1. การวางแผน (Planning) คือ การกำหนดเป้าหมายที่องค์การต้องการบรรลุในอนาคต พร้อมกับวิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น กระบวนการวางแผนประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน การคาดการณ์ในอนาคต การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุ วิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และยังรวมถึงการกำหนดกลยุทธ์ที่จะใช้ ซึ่งการวางแผนในการจัดการขยะมูลฝอย คือ วางแผนเพื่อจัดให้มีถังขยะหรือถุงดำเพื่อแยกขยะ และมีการให้ความรู้ในการคัดแยกเป็นขยะเปียก ขยะอันตราย และขยะแห้งแยกใส่ถังหรือถุงดำที่เตรียมไว้ได้ถูกต้อง ซึ่งจะเห็นว่าการตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผน หน้าที่ในการวางแผนนี้ช่วยให้องค์การเตรียมตัวรับมือถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการประสานทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรด้านการเงิน สินทรัพย์ถาวร ข้อมูล และมนุษย์ รวมทั้งทรัพยากรอื่น ๆ ให้ทำงานประสานกันอันจะทำให้ห้องค์การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การจัดองค์การครอบคลุมถึงการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดกลุ่มงานเป็นหน่วยงานต่าง ๆ การจัดสรรทรัพยากร รวมทั้งการจัดระบบการทำงานที่จะช่วยให้คนทำงานร่วมกันอย่างประสบความสำเร็จ ในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย หน่วยงานรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการช่วยเหลือจัดสรรสิ่งของเพื่ออำนวยความสะดวกและมีวิทยากรให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน รวมถึงการมอบหมายผู้รับผิดชอบในพื้นที่นั้น ๆ และบริหารจัดการขยะที่ต้องการทิ้งใส่ถังหรือถุงดำนำไปกำจัด

3. การนำ (Leading) หมายถึง การกระตุ้นการทำงานของสมาชิกในองค์การเพื่อทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ เป็นประโยชน์แก่ตนเองและองค์การ โดยการนำนั้นรวมถึงการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ช่วยแนะนำแนวทางและสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในองค์การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การนำคือการนำความรู้และวิธีการจากการให้ความรู้มาปรับใช้ การนำขยะไปคัดแยกให้ถูกต้องตามถังขยะที่ทางหน่วยงานได้เตรียมไว้ การนำขยะที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ไปใส่ถังหรือภาชนะที่เทศบาลเตรียมไว้ให้สำหรับเป็นที่รองรับขยะที่ใช้ประโยชน์ได้ของหมู่บ้าน และการนำขยะไปขายรายได้จากการขายขยะมูลฝอย นำเป็นเงินรายได้ของหมู่บ้าน โดยมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

4. การควบคุม (Control) หมายถึง การติดตามตรวจสอบผลการทำงานและความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นหากปราศจากหน้าที่นี้แล้ว องค์การจะไม่สามารถรู้ได้เลยว่าการทำงานนั้นเป็นไปตามที่วางแผนไว้หรือไม่ แต่องค์การได้มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบและควบคุมดูแลการจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละพื้นที่ ทำให้สามารถติดตามและการควบคุมช่วยให้ทราบว่าต้องมีการปรับเปลี่ยนอะไร อย่างไรบ้าง เช่น หากอุปกรณ์ไม่เพียงพอ หรืออุปกรณ์ชำรุด ก็สามารถดำเนินการติดตามได้ทันเวลา เพื่อช่วยให้ห้องค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และประชาชนในพื้นที่ควรมีการควบคุมปริมาณขยะ และใช้ประโยชน์จากขยะให้ได้มากที่สุด

ทั้งนี้ วิธีการจัดการต้องประกอบด้วยองค์ประกอบเพื่อให้การจัดการเป็นไปตามเป้าประสงค์ ไม่ว่าจะเป็น “การวางแผน” อย่างเป็นระบบ รวมถึง “การจัดองค์การ” ตามโครงสร้างหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อให้ทราบบทบาทที่จะนำไปสู่ “การนำ” หรือเทียบเคียงถึงติดต่อและประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้ง “การควบคุม” เป็นติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าที่เกิดขึ้น หากหน้าที่ทุกหน้าที่ทั้ง 4 องค์ประกอบเกิดขึ้นโดยสมบูรณ์ เสนอให้จัดให้มีกลุ่มจัดการขยะของชุมชนเพื่อดำเนินการจัดการเรื่องขยะมูลฝอยของหมู่บ้านทั้งขยะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ตลอดขยะที่ครัวเรือนต้องการทิ้งและมีการติดตามผ่านผู้ดูแลจะทำให้องค์การจะสามารถรู้ได้เลยว่าการดำเนินการนั้นเป็นไปตามที่วางแผนไว้

หลักการเพื่อขับเคลื่อนดำเนินงาน : การจัดการขยะเหลือศูนย์

ประเทศไทยได้ร่วมลงนามในแผนแม่บทโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือแผนปฏิบัติการในการประชุมสุดยอดของโลกด้านสิ่งแวดล้อม (Earth Summit) ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล โดยสาระสำคัญในด้านการพัฒนาเมือง คือ รัฐมีหน้าที่ต้องจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งถือเป็น การให้บริการสาธารณะปโภคพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ 6 ประการ คือ (Thaipat Institute, 2535)

1. มีการจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะ
2. มีการจัดการขยะอันตรายอย่างถูกสุขลักษณะ
3. ลดการผลิตขยะและการกำจัดขยะ
4. เพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง
5. สร้างความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน
6. มีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

โดยยึดหลักการเกี่ยวกับขยะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยการทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ การใช้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุ

เหลือใช้ นำขยะกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ ยกกระตักเป้าหมายทางเศรษฐกิจของชุมชน และสร้างงานใหม่ๆ ให้กับชุมชน (ณิพัทธ์พงศ์ บุญมาลัย, 2555) และยังพบปัญหาที่เกิดจากขยะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ดังนี้ (วิวัฒน์ สวาศรี และคณะ, 2548); (เกษม จันทรแก้ว, 2541)

1. ขยะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง และพาหะของโรคขยะ เศษวัสดุของเสียทำให้เกิดเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญของเชื้อโรค แมลงวัน หนู แมลงสาบ ซึ่งเป็นพาหะนำโรคมารสู่คนได้
2. ขยะเป็นบ่อเกิดของโรค จะเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคต่าง ๆ เช่น ดับอักเสบบี เชื้อไทฟอยด์ เชื้อโรคเอดส์ ฯลฯ เป็นแหล่งกำเนิดและอาหารของสัตว์ต่างๆ ที่เป็นพาหะนำโรคมารสู่คน เช่น แมลงวัน แมลงสาบ และหนู เป็นต้น
3. ขยะก่อให้เกิดความรำคาญ การเก็บรวบรวมได้ไม่หมดก็จะเกิดเป็นกลิ่นรบกวนกระจายอยู่ทั่วไปในชุมชน นอกจากนั้นฝุ่นละอองที่เกิดจากการเก็บรวบรวมการขนถ่าย และการกำจัดขยะก็ยังคงเป็นเหตุรำคาญที่มักจะได้รับเสียงร้องเรียนจากประชาชนในชุมชนอยู่เสมอ
4. ขยะก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ขยะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษของน้ำ มลพิษของดิน และมลพิษของอากาศ
5. ขยะทำให้เกิดการเสี่ยงต่อสุขภาพ ขยะมูลฝอยที่ทิ้งและรวบรวมโดยขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะมูลฝอยพวกของเสียอันตราย ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้ง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่มีแมลงวันเป็นพาหะ หรือได้รับสารพิษที่มากับของเสียอันตราย

จากที่กล่าวมา สามารถนำมาเป็นเสนอต่อการจัดการขยะในครัวเรือน โดยจัดการขยะให้ถูกสุขลักษณะ หรือลดการผลิตขยะจะสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ควรมีการจัดขยะอย่างถูกวิธี ทั้งนี้ต้องเริ่มตั้งแต่ในครัวเรือน หรือคนในครอบครัวเพื่อเป็นการสร้างความรับผิดชอบและจิตสำนึก เช่น คัดแยกขยะ หรือทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง เพราะหากทิ้งขยะเรี่ยราดจะกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลง พาหะของโรค เกิดมลพิษของน้ำ มลพิษของดิน และมลพิษของอากาศ รวมถึงก่อให้เกิดความรำคาญและเสี่ยงต่อสุขภาพ

ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง : แนวคิดการจัดการขยะฐานศูนย์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะฐานศูนย์ นั้นจะต้องเริ่ม ดังนี้ (รุ่งกิจ บุรณ์เจริญ, 2554)

1. การจัดการขยะต้นทาง เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทดลองปฏิบัติ ผนวกและให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะที่ถูกต้องจากการร่วมแรงร่วมใจแบบจิตอาสาและผู้นำชุมชน

2. การจัดการขยะกลางทาง เป็นการดำเนินกิจกรรมในลักษณะธนาคารขยะที่มีการจัดการคือ การนำขยะที่มีการคัดแยกเรียบร้อยแล้วมาแลกสินค้า เช่น ไข่ไก่ โดยได้รับความสนใจจากเด็กและเยาวชน และได้ปรับเปลี่ยนจากบทบาทของประชาชนหรือมาเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนจิตสาธารณะ

3. การจัดการขยะปลายทาง จากแนวความคิดที่ไม่ต้องการเพิ่มถังขยะโดยมีการลดจำนวนถังขยะลง และดำเนินการปรับเปลี่ยนไปในทิศทาง และการใช้ถังขยะร่วมกันอย่างสันติ เพราะหากเกิดปัญหาจะทำให้ขยะเพิ่มขึ้นแทนที่จะลดปริมาณลง

จากที่กล่าวมา สามารถนำมาใช้กับการจัดการขยะในครัวเรือนได้ เนื่องจากการสร้างความรู้ และความเข้าใจจะเกิด “การร่วมแรงร่วมใจ” แบบจิตอาสา และพร้อมที่สร้างความร่วมมือเพื่อ “การจัดการขยะต้นทาง” ทั้งยังสามารถต่อยอดเป็นกิจกรรม “การจัดการขยะกลางทาง” เนื่องจากขยะเกิดขึ้นแล้วก็ต้องแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การจัดการขยะในครัวเรือน” สร้างการกระตุ้นให้กับครอบครัวให้ตระหนักการจัดการขยะต้นทาง เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยเพื่อปรับเปลี่ยนบทบาท พร้อมเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการขยะให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนในลักษณะ “จิตสาธารณะ” เช่น ธนาคารขยะ แต่อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจเพื่อการลดปริมาณขยะอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากครัวเรือน และดำเนินสร้างความร่วมมือส่งต่อไปยังชุมชนเพื่อปรับเปลี่ยนและริเริ่มการจัดการขยะร่วมกันให้ไปในทิศทางเดียวกันโดยปราศจากความขัดแย้ง

5R : แนวทางการจัดการขยะมูลฝอย

วิธีการที่ช่วยลดปริมาณขยะได้ด้วยแนวคิด 5R ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2550)

1. R1 (Reduce) เป็นการลดปริมาณขยะที่อาจเกิดขึ้น เช่น การลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ โดยเลือกใช้สินค้าที่บรรจุ ในบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนขนาดเล็กการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง หลักง่ายๆ ของการลดขยะคือ ไม่จับจ่ายซื้อของที่เกินกว่าจำเป็น โดยเฉพาะอาหารที่บริโภคไม่หมดจะเน่าเสียกลายเป็นขยะ

2. R2 (Reuse) เป็นการนำมาใช้ใหม่หรือเป็นการใช้ซ้ำ เช่น นำขวดกาแฟมาใส่น้ำตาล การใช้กระดาษพิมพ์ทั้งสองหน้า ซึ่งเป็นการพยายามใช้สิ่งของต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้งก่อนที่จะทิ้งหรือเลือกใช้ของใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งในบริบทของอาหาร คือ การบริจาคอาหารที่เหลือจากการบริโภคให้กับผู้อื่นหรือผู้ที่ต้องการ โดยไม่ให้อาหารนั้นกลายเป็นขยะ ซึ่งปัจจุบันร้านอาหารและร้านค้าต่างๆ ประสบปัญหาเกี่ยวกับอาหารที่เหลือจำนวนมากและสุดท้ายต้องนำไปทิ้ง แต่ในมุมกลับกันอาหารที่เหลือนั้นก็จำเป็นสำหรับคนที่ขาดแคลนและต้องการ ดังนั้น การบริจาคให้กับผู้ที่ขาดแคลนแทนการทิ้งไปอย่างสูญเปล่าจึงเป็นทางออกที่ดีกว่า

3. R3 (Repair) เป็นการนำมาแก้ไข นำวัสดุหรืออุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมให้ใหม่ก่อนที่จะทิ้งเป็นขยะ การซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ให้สามารถใช้งานได้ยาวนานมากขึ้น แทนที่จะนำไปทิ้งไปในทันที เช่น เสื้อขาด ก็นำไปเย็บ คอมพิวเตอร์พัง ก็นำไปซ่อมแซม เป็นต้น

4. R4 (Recycle) การหมุนเวียนกลับมาใช้นำขยะมาแปรรูป ตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ การนำกลับไปใช้เพื่อการใช้งานอื่น กรณีนี้หมายถึงสร้างพลังงานทดแทนจากขยะ ซึ่งขณะนี้หลายประเทศได้ดำเนินการแล้ว

5. R5 (Reject) การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก หรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น โฟม ปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก การปฏิเสธ หรือไม่ใช้ของที่คิดว่าเป็นการทำลายทรัพยากร และสร้างมลพิษให้เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม และไม่เป็นภัยต่อสภาพความเป็นอยู่อาศัยชุมชน เมือง และโลก เป็นต้น

การจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร

การวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำ แปรรูปใช้ใหม่ และได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมัก มีวิธีการดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547)

1. การลดปริมาณการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน ได้แก่ ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้สินค้าชนิดเติม เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน และน้ำยาทำความสะอาด รวมถึงลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก
2. จัดระบบการรีไซเคิล หรือรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ เช่น กระดาษพลาสติก และโลหะ นำไปใช้ซ้ำ นำไปขาย หรือรีไซเคิลขยะเศษอาหาร เช่น นำมาหมักทำปุ๋ยน้ำหรือปุ๋ยหมัก หรือจัดกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับซื้อของเก่าให้ช่วยเก็บขยะรีไซเคิลในรูปของการรับซื้อเพื่อลดปัญหานี้
3. จัดกลุ่มอาสาสมัคร หรือชมรมหรือนักศึกษาให้มีกิจกรรม/โครงการรีไซเคิลขยะมูลฝอย เช่น โครงการแลกเปลี่ยนขยะรีไซเคิล โครงการทำปุ๋ยน้ำ หรือตลาดขยะรีไซเคิล
4. จัดตั้งศูนย์รีไซเคิล หากพื้นที่มีขยะเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน อาจมีศูนย์คัดแยกขยะมูลฝอยที่สามารถอาศัยจากชุมชนอื่น ๆ หรือซื้อจากชาวบ้านโดยตรง ซึ่งเอกชนอาจร่วมลงทุนได้

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือน

การจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่ใช้กันอยู่ให้มีประสิทธิภาพ มีวิธีดังนี้ (นิพัทธ์พงศ์ บุญมาลัย, 2555)

1. การนำขยะไปหมักทำปุ๋ย (Composting method) โดยแยกขยะอันตราย ขยะติดเชื้อออกไปกำจัดเป็นพิเศษเสียก่อน ส่วนขยะพวกสารอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ง่าย เช่น พวกผักผลไม้ที่ไม่ต้องการ เมื่อปล่อยทิ้งไว้จะเกิดการเน่าเปื่อย สามารถนำขยะที่ผ่านการย่อยสลายนั้นมาใส่ปรับปรุง

คุณภาพดินได้ นำขยะไปทำเป็นปุ๋ยหรือใช้บำรุงดิน เพื่อการเกษตรการย่อยสลายตามกระบวนการธรรมชาติเพื่อเป็นปุ๋ยธรรมชาติ

2. การนำขยะไปเทกองกลางแจ้งหรือการนำขยะไปทิ้งไว้ตามธรรมชาติ (Open dump) ประเทศไทยนิยมจัดการขยะด้วยวิธีการนี้ เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฝังกลบ วิธีนี้มีปัญหาเรื่องกลิ่นรบกวนรุนแรง รบกวนผู้ที่อาศัยใกล้เคียง การจัดการกับขยะวิธีนี้ เป็นวิธีเก่าแก่ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมานานแล้ว เป็นวิธีที่นำขยะไปกองทิ้งไว้ในที่ดิน แล้วปล่อยให้ย่อยสลายตามธรรมชาติเป็นการ กำจัดขยะที่ง่ายและลงทุนน้อย วิธีนี้ต้องใช้พื้นที่มากด้วยและชุมชนเมืองยังขยายตัวมากขึ้น จึงทำให้บางพื้นที่ไม่เหมาะสม

3. การเผาด้วยความร้อนสูง หรือการกำจัดโดยใช้เตาเผา หรือการสร้างโรงงานเผาขยะ (Incineration) ข้อดี คือ ใช้พื้นที่น้อยสามารถนำความร้อนที่เกิดจากการเผาขยะไปใช้ประโยชน์อื่นได้ เช่น ผลิตไฟฟ้า ข้อเสีย คือ ราคาในการก่อสร้างและดำเนินการเผาสูง อาจก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยได้มีโครงการสร้างไฟฟ้าจากขยะมูลฝอยอยู่แล้ว 4 โครงการด้วยกัน คือ 1) โครงการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 2) โครงการของเทศบาลจังหวัดสมุทรปราการ 3) โครงการของกรุงเทพมหานคร และ 4) โครงการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ เตาเผาขยะนี้ยังเหมาะสำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาลต่าง ๆ อีกด้วยขยะมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับการกำจัดโดยวิธีเผาต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้ ความชื้นไม่เกิน 50% มีสารที่เผาไหม้ได้น้อย 25% และมีสารที่เผาไหม้ไม่ได้ไม่เกิน 60% นอกจากนี้แล้วจะต้องมีการออกแบบหรือใช้เทคโนโลยีที่จะป้องกัน ควบคุมมิให้กระบวนการเผาไหม้ อุณหภูมิ คิว้น ฝุ่นละออง ไอเสีย แก๊ส ฯลฯ เกิดปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมลพิษทางอากาศ

4. การฝังกลบอย่างถูกสุขอนามัยหรือถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary landfill) นิยมใช้วิธีนี้ เพราะค่าใช้จ่ายต่ำ บริเวณที่มีการฝังกลบอย่างถูกสุขอนามัยจะมีการปูพลาสติกพิเศษเพื่อป้องกันน้ำชะจากกองขยะ เมื่อเทกองขยะแล้วก็จะกลบเสร็จในแต่ละวัน วิธีนี้จะสามารถลดกลิ่นรบกวนลดการแพร่กระจายจากสัตว์นำโรคต่าง ๆ ตลอดจนสามารถควบคุมน้ำชะจากกองขยะได้

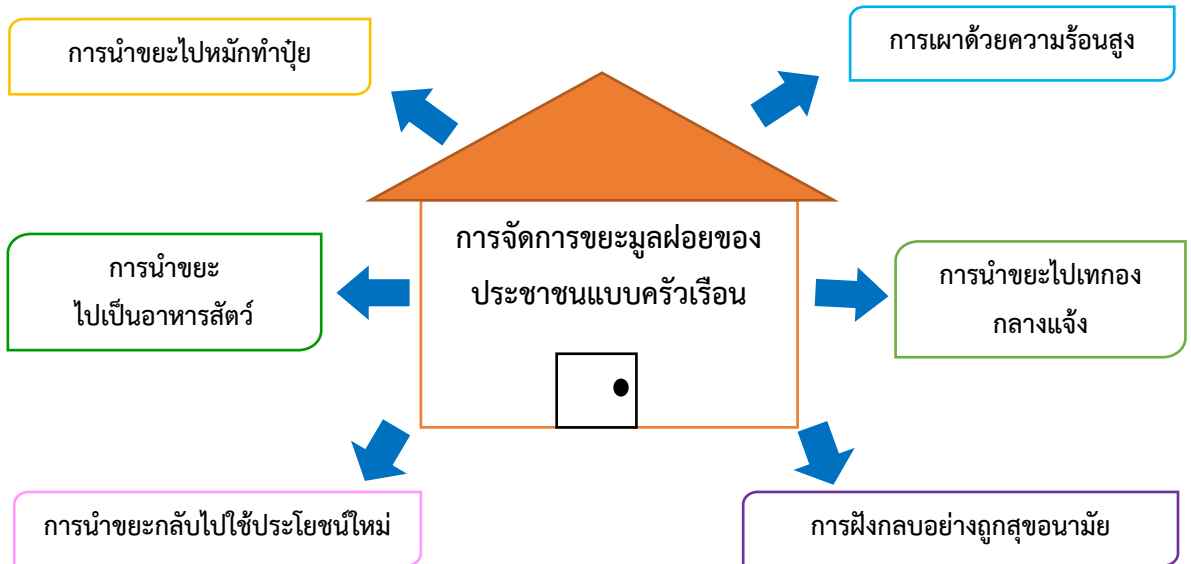
5. การนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ (Re-cycle and Re-use) เนื่องจากขยะบางประเภทสามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ได้ใหม่ เช่น แก้ว กระจก พลาสติก ช่วยลดขยะและลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตและเป็นการสงวนทรัพยากรธรรมชาติได้ด้วย

6. การนำขยะไปเป็นอาหารสัตว์ (Hog feeding) ขยะจำพวกเศษอาหาร ผัก ผลไม้จากอาคาร บ้านเรือน ร้านอาหาร ภัตตาคาร ตลาดสด นำไปเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว เป็ด ไก่ แพะ แกะ ปลา เป็นการลดปริมาณขยะลงได้จำนวนหนึ่ง เพราะในแต่ละวันเศษอาหารจะมีปริมาณนับร้อยตัน การแยกขยะประเภทเศษอาหารเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์ จึงนับเป็นวิธีที่สะดวกและประหยัดได้มากที่สุด แต่ข้อเสียในการนำขยะพวกเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์นี้ อาจทำให้เกิดอันตรายแก่สัตว์เลี้ยงและผู้ที่เป็นโรคสัตว์เลี้ยงขึ้นได้ ถ้าในเศษอาหารมีพวกเชื้อโรคปะปนอยู่ ถ้านำเศษอาหารที่ได้ไปผ่านความร้อนก่อนจะทำให้ความปลอดภัยยิ่งขึ้น

สรุป

การจัดการกับขยะ ทุก ๆ คนต้องร่วมกันแก้ปัญหานี้ หน่วยงานรัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ซึ่งการจัดการเป็นการดำเนินการในการวางแผนตัดสินใจ การจัดองค์การ การนำ และการควบคุมทรัพยากรพื้นฐานขององค์การ อันได้แก่ ทรัพยากร การเงิน สินทรัพย์ถาวร ข้อมูลและทรัพยากรมนุษย์ เพื่อจะช่วยให้องค์การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องเข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ มีแนวทางในการดำเนินการ คือ การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย ด้วยการรณรงค์การลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน จัดระบบการรีไซเคิล หรือรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ จัดกลุ่มอาสาสมัคร หรือชมรมหรือนักเรียนให้มิกิจกรรม/โครงการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ จัดตั้งศูนย์รีไซเคิล อีกทั้งในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนแบบครัวเรือนที่ใช้กันอยู่ให้มีประสิทธิภาพประกอบด้วย การนำขยะไปหมักทำปุ๋ย การนำขยะไปเทกองกลางแจ้งหรือการนำขยะไปทิ้งไว้ตาม

ธรรมชาติ การเผาด้วยความร้อนสูง การฝังกลบอย่างถูกสุขอนามัยหรือถูกหลักสุขาภิบาล การนำขยะกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ และการนำขยะไปเป็นอาหารสัตว์ สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือน

จากภาพที่ 1 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือน ทำให้เห็นบทบาทของครัวเรือนในการจัดการขยะมูลฝอย ทำให้เกิดผลดีต่อชุมชน คือ ก่อเกิดการจัดการขยะที่ถูกสุขลักษณะ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี หรือลดการผลิตขยะ ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดผลต่อสังคม คือ เป็นการสร้างความรับผิดชอบและจิตสำนึกในทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง หรือรู้จักการคัดแยกขยะ เพราะหากขาดจิตสำนึก จะเกิดปัญหาจากขยะมากมาย เช่น แหล่งเพาะพันธุ์แมลง พาหะของโรค สร้างความรำคาญและเสี่ยงต่อสุขภาพ ทั้งนี้หากมีการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพจะไม่สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชนได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). **การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างถาวร**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2550). **คู่มือการลด คัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย**. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายบริหารอาคารและสถานที่ บริษัท ธนารักษ์พัฒนาสินทรัพย์ จำกัด (ธพส.)
- _____. (2556). **รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2555**. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- _____. (2563). **โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช (ปรับปรุง ข้อมูล 25 พ.ค. 2563)**. สืบค้นจาก: <https://thaimsw.pcd.go.th/provincdetail.php?id=80>. (2 เมษายน 2564)
- กันติพิชญ์ ใจบุญ. (2560). **‘ขยะ’ ภาระใคร?**. สืบค้นจาก : <https://greennews.agency/?p=15430>. (2 เมษายน 2564)
- เกษม จันทรแก้ว. (2541). **รายงานสรุปผลการศึกษาวิจัย 5 ปี (พ.ศ. 2535-2540) โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี**. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงสมร พิกสังข์. (2555). **หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนเขตดุสิตของกรุงเทพมหานคร**. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ณิพัทธ์พงศ์ บุญมาลัย. (2555). **การจัดการบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ใช้แล้วโดยนักศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ทศพร อารณพงษ์. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนางรอง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์**. (วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค). นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2551). **การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จี พี ไชเบอร์พริ้นท์.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2545). **พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิธวัฒน์ สวาศรี และคณะ. (2548). **โครงการวิจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างยั่งยืนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลหนองแสง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม**. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- รุ่งกิจ บุรณ์เจริญ. (2545). **การจัดการขยะฐานศูนย์: กรณีศึกษาโรงเรียนจอมพระประชาสรรค์ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์**. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อัจฉรา อัครจุฑิกลชัย และคณะ. (2553). **การบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา อบต.ไร่ส้ม จังหวัดเพชรบุรี**. (รายงานการงานวิจัย). โครงการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือเครือข่ายนักวิจัยสิ่งแวดล้อม ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- Articlekey. (2564). **ความหมายของการจัดการ**. สืบค้นจาก: <https://articlekey.com>. (2 เมษายน 2564)
- Thaipat Institute. (2535). **การประชุม Earth Summit 1992 (Rio)**. สืบค้นจาก: <https://www.thaicrsr.com/2015/09/earth-summit-1992-rio.html>. (2 เมษายน 2564).

ผู้เขียน

พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง)

นักศึกษาลัทธิสุทธพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
อีเมล: krunannokthipbuntong@gmail.com

ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด

อาจารย์ลัทธิสุทธพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.เดโช ข่าน้ำแก้ว

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
อีเมล: Daycho_kha@nstru.ac.th

ยุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนของนักจัดการทางสังคมในโครงการ 1 ตำบล
1 มหาวิทยาลัย กรณีศึกษา ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
Strategic planning in community development work of social managers in the
project of 1 Tambon 1 University, a case study of Tha Ngio Sub-district,
Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province.

เชษฐา มุหะหมัด¹ เดโช แขน้ำแก้ว² จิตติมา ดำรงวัฒนะ³ ดำรงพันธ์ ใจห้าววีระพงศ์⁴
พีระพงศ์ สุจริตพันธ์⁵ บุญยิ่ง ประทุม⁶ พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์⁷ พีรดา สุจริตพันธ์⁸

Chettha Muhammad¹ Daycho Khaenamkhaew²

Jittima Damrongwattana³ Damrongphan Jaihaowiraphong⁴

Peerapong Sudcharidphan⁵ Boonying Prathum⁶ Pongprasit Onjan⁷

Peeradaw Sudcharidphan⁸

Received: 20 December 2021, Revised: 28 December 2021, Accepted: 28 December 2021

บทคัดย่อ

ยุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนของนักจัดการทางสังคมในโครงการ 1 ตำบล
1 มหาวิทยาลัย กรณีศึกษา ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดทำขึ้นโดยมี
วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนของนักจัดการทางสังคมใน
โครงการ 1ตำบล 1 มหาวิทยาลัย กรณีศึกษา ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
โดยมีกิจกรรม ด้านกลยุทธ์ (strategy) อยู่ที่ 0.52 ในด้านโครงสร้าง (structure) อยู่ที่ 0.55 ด้าน
ระบบ (System) อยู่ที่ 0.54 ด้านค่านิยมร่วมกัน (shared value) อยู่ที่ 0.55 ด้านรูปแบบ (style)
อยู่ที่ 0.61 ด้านการจัดการบุคคลเข้าทำงาน (staff) อยู่ที่ 0.57 ด้านทักษะ (skill) อยู่ที่ 0.55 รวม
ทุกด้าน อยู่ที่ 0.56

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์, การวางแผน, พัฒนาชุมชน

Abstract

Strategic planning in community development work of social managers in the project of 1 Tambon 1 University, a case study of Tha Ngio Sub-district, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province. Prepared with the objective to study the planning strategy in community development work of social managers in the project of 1 Tambon 1 University, a case study in Tha Ngeu Subdistrict, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province, with activities on strategy at 0.52 in structure at 0.55 System was at 0.54, shared values was at 0.55, style was at 0.61, personnel management at work was at 0.57, skill was at 0.55, and all aspects were at 0.56.

Keywords : Strategy, Planning, Community Development

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีการดำเนินงานตามนโยบายสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ซึ่งได้มีนโยบายดำเนินโครงการยกระดับเศรษฐกิจสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (U2T มหาวิทยาลัยสู่ตำบล สร้างรากแก้วให้ประเทศ)” ซึ่งมีการดำเนินการในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดตรัง จำนวน 30 ตำบล ประชาชนในพื้นที่ได้รับการจ้างงานที่ตอบสนองต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่จากโครงการดังกล่าวจำนวน 749 อัตรา โดยวัตถุประสงค์ของโครงการ ประกอบด้วย 1) เพื่อให้เกิดการจ้างงานให้แก่คนในชุมชน 2) เพื่อพัฒนาสัมมาชีพและสร้างอาชีพใหม่ 3) การสร้างและพัฒนา Creative Economy 4) การนำองค์ความรู้ไปช่วยบริการชุมชน และ 5) การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม โดยผลผลิตของโครงการ U2T ก่อให้เกิดการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ที่มีความครอบคลุมในประเด็นต่างๆ ตามปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยก่อให้เกิดการจ้างงานที่ตอบสนองต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ดำเนินโครงการ อีกทั้งก่อให้เกิดผลผลิตนวัตกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมท้องถิ่นกว่า 169 ผลิตภัณฑ์ และยกระดับเศรษฐกิจสังคมท้องถิ่น 30 ตำบล ผลิदनวัตกรรมชุมชน 65 นวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครศรีธรรมราชด้านการบริการวิชาการและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตามนโยบายสภามหาวิทยาลัย และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 อีกทั้งสอดคล้องพระราชปณิธาน พระราโชบายของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และ รัชกาลที่ 10 ในการส่งเสริมและสนับสนุนและสนองงานตามพระราชดำริ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ครอบครัวมิติด้านสังคม การศึกษา เศรษฐกิจและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างสมดุล ยั่งยืน (ศูนย์สืบสานงานพระราชดำริ และการพัฒนาท้องถิ่น มร.น.นครศรีธรรมราช, 2564) ตำบลท่าจั่ว เป็นหนึ่งในตำบลที่มีนักจัดการทางสังคม เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนภายใต้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ถือเป็นแนวคิดของการพัฒนาที่จะทำให้ประเทศชาติรอดพ้นวิกฤตและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีพื้นที่ต้นแบบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ถือเป็นศักยภาพในการรองรับที่สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเพื่อการแก้ไขวิกฤตของประเทศ (กรมการพัฒนาชุมชน 2564) ตามแนวทางพระราชดำริและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดในการทำงาน (วิวัฒน์ ศัลยกำธร, 2564) การจัดการออกแบบพื้นที่เพื่อทำการเกษตรอย่างยั่งยืนสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ ตลอดจนการจัดการในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม (ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์ที่ 11 สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2564)

ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนทั้ง ด้านกลยุทธ์ (strategy) ในด้านโครงสร้าง (structure) ด้านระบบ (System) ด้านค่านิยมร่วมกัน (shared value) ด้านรูปแบบ (style) ด้านการจัดการบุคคลเข้าทำงาน (staff) ด้านทักษะ (skill) เพื่อนำผลการประเมินกิจกรรมปรับใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของครัวเรือนที่ทำเกษตร และสำคัญคือ การพัฒนาการดำเนินงานโดยนักจัดการทางสังคมตามกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นต้นแบบตามบริบทในการพัฒนาพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนของนักจัดการทางสังคมในโครงการ 1ตำบล 1 มหาวิทยาลัย กรณีศึกษา ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย ในตำบลท่าจี่ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 24 คน โดยเก็บหมู่บ้านละ 3 คน จำนวนทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน

กลุ่มนักรจัดการทางสังคม จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือในการศึกษา

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนของนักรจัดการทางสังคมในโครงการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย กรณีศึกษา ตำบลท่าจี่ อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักเกณฑ์การกำหนดมาตรวัดเป็น 5 ระดับ

3. การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)

การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่า IOC (Index of Item-objective concurrence) โดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านยุทธศาสตร์การพัฒนา จำนวน 2 คน คนผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 คน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาพิจารณาความถูกต้องของภาษาที่ใช้และลงข้อมูลความคิดเห็นไว้ จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาบันทึกแล้วหาค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อโดยมีเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์

ให้คะแนน -0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์

จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้แต่ละข้อคำถามมาคำนวณค่า IOC ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่า IOC เท่ากับหรือมากกว่า 0.60 จึงถือว่าเป็นข้อคำถามที่ใช้ได้

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการทดสอบเครื่องมือผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดสอบความเชื่อถือได้ (reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับประชากรที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 5 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

4.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในแนวทางในกระบวนการเรียนรู้ที่ควบคุมเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง โดยจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา หนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางราชการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาวิจัย

4.2 ลงสำรวจพื้นที่ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสังเกต การทำเกษตรของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

4.3 ลงพื้นที่โดยการเข้าไปชุมชนสร้างความสัมพันธ์และปรับตัวเข้ากับชุมชนและผู้นำโดยการบอกกล่าวล่วงหน้า โดยประสานงานติดต่อกับชาวบ้านในพื้นที่ โดยการอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยครั้งนี้

4.4 การเก็บข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะลึก ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลอย่างละเอียดแต่ละประเด็นโดยการเข้าหาพูดคุยกับกลุ่มต่าง ๆ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยเตรียมมา

4.4 การหาข้อมูลเพิ่มเติม ผู้ศึกษาได้รวบรวมวิเคราะห์และสรุปผลและเขียนรายงานผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เมื่อตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องสมบูรณ์แล้ว นำมาวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
กลยุทธ์ (strategy)			
1. เป็นการวางแผนด้านการบำรุงรักษา และการสร้างความได้เปรียบในการทำกิจกรรม	4.04	0.36	มาก
2. ความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ และวิธีการของกลยุทธ์ เพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์	4.38	0.49	มาก
3. มีวิธีการที่จะรับมือกับแรงกดดันในองค์กรได้	4.17	0.48	มาก
4. มีการจัดการกับความต้องการขององค์กร ที่เปลี่ยนแปลงไปได้	4.21	0.51	มาก
5. มีการจัดการกับความต้องการขององค์กร ที่เปลี่ยนแปลงไปได้	4.13	0.61	มาก
6. การประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อพัฒนาความสามารถ และ เชื่อมต่อองค์กรกับโลกที่เปลี่ยนแปลงเสมอ	4.29	0.62	มาก
รวมด้านกลยุทธ์ (strategy)	4.20	0.52	มาก
โครงสร้าง (structure)			
7. การกำหนดโครงสร้างขององค์กร	4.25	0.53	มาก
8. การเอื้ออำนวยกับการเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงความคิดเห็น	4.21	0.51	มาก
9. การกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดสร้างสรรค์และเสนอความคิดใหม่ ๆ	4.33	0.70	มาก
10. การปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบันอยู่เสมอ	4.25	0.44	มาก
รวมด้านโครงสร้าง (structure)	4.26	0.55	มาก

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
ระบบ (System)			
11. กิจกรรมประจำวันและวิธีการที่ให้คุณคคมีส่วนร่วมในการทำงาน	4.21	0.51	มาก
12. การทำงานด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก หรือการชมเชย เมื่อเห็นบุคคลแสดงความคิดสร้างสรรค์	4.21	0.59	มาก
13. การจัดเส้นทางก้าวหน้าทางสายอาชีพให้เหมาะสม	4.38	0.58	มาก
14. การปลูกฝังภูมิปัญญาลงไปในชีวิตประจำวันของการทำงาน	4.33	0.48	มาก
รวมด้านระบบ (System)	4.28	0.54	มาก
ค่านิยมร่วมกัน (shared value)			
15. มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และจริยธรรมในการทำงานร่วมกัน	4.17	0.56	มาก
16. การปรับตัวได้เสมอด้วยทัศนคติที่ดี	4.38	0.58	มาก
17. เตรียมพร้อมเสมอด้วยพลังที่พร้อมเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง	4.33	0.48	มาก
18. การแบ่งปันความรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำงานเป็นทีมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร	4.17	0.56	มาก
รวมด้านค่านิยมร่วมกัน (shared value)	4.26	0.55	มาก
รูปแบบ (style)			
19. ภาวะผู้นำของผู้นำในองค์กร	4.33	0.70	มาก
20. องค์กรนวัตกรรมที่สะท้อนจากทัศนคติ พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจน	4.21	0.66	มาก
21. การติดตามความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ และเลือกเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เหมาะสมเข้ามาใช้ในองค์กร	4.21	0.41	มาก

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
22. ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เพื่อสร้างองค์กรแบบยั่งยืน	4.38	0.65	มาก
รวมด้านรูปแบบ (style)	4.28	0.61	มาก
การจัดการบุคคลเข้าทำงาน (staff)			
23. ความสามารถของบุคคลในองค์กร และความพร้อมของบุคคลในการพัฒนาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร	4.25	0.61	มาก
24. สามารถเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ และสามารถทำงานเป็นทีมได้	4.21	0.66	มาก
25. จัดสรรบุคคลให้ตรงกับงานเพื่อใช้ความสามารถที่บุคคลมีได้อย่างเต็มที่เมื่อเข้ามาแล้วองค์กร	4.38	0.58	มาก
26. สามารถอาศัยอยู่ร่วมกับเพื่อนผู้ใช้แรงงานที่มาจากประเทศอื่นได้โดยไม่มีความขัดแย้ง	4.17	0.48	มาก
27. พัฒนาความสามารถด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ	4.46	0.51	มาก
รวมด้านการจัดการบุคคลเข้าทำงาน (staff)	4.29	0.57	มาก
ทักษะ (skill)			
28. ทักษะและความสามารถของบุคคลที่ทำงานให้กับองค์กรได้ดี	4.50	0.59	มาก
29. มีการสร้างสภาพแวดล้อมในองค์กรให้สนับสนุนการเกิดนวัตกรรม	4.50	0.59	มาก
30. การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ และระบบสารสนเทศที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการแทนการทำงาน	4.25	0.61	มาก
31. บุคคลมีทัศนคติพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ	4.42	0.50	มาก
32. การพัฒนาทักษะการทำงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ	4.29	0.46	มาก

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	SD.	แปลผล
รวมด้านทักษะ (skill)	4.39	0.55	มาก
รวมทุกด้าน	4.28	0.56	มาก

จากตารางแสดงผล ยุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนของนักจัดการทางสังคม ในโครงการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย กรณีศึกษา ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. **ด้านกลยุทธ์ (strategy)** อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20, SD. = 0.52) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ และวิธีการของกลยุทธ์เพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.49) รองลงมาคือ การประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อพัฒนาความสามารถ และเชื่อมต่อนักกับโลกที่เปลี่ยนแปลงเสมอ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.29, SD. = 0.62) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เป็นการวางแผนด้านการบำรุงรักษา และการสร้างความได้เปรียบในการทำกิจกรรม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.04, SD. = 0.36)

2. **ด้านโครงสร้าง (structure)** อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.26, SD. = 0.55) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดสร้างสรรค์และเสนอความคิดใหม่ ๆ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.70) รองลงมาคือ การกำหนดโครงสร้างขององค์กรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.25, SD. = 0.53) และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ ๆ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.25, SD. = 0.44) เท่ากัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การเอื้ออำนวยกับการเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.51)

3. **ด้านระบบ (System)** อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.28, SD. = 0.54) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดเส้นทางก้าวหน้าทางสายอาชีพให้เหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.58) รองลงมาคือ การปลูกฝังภูมิปัญญาลงไปในชีวิตประจำวันของการทำงานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.48) และข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การทำงานด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงบวก หรือการชมเชย เมื่อเห็นบุคคล แสดงความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.59) และกิจกรรมประจำวัน และวิธีการที่ให้บุคคลมีส่วนร่วมในการทำงานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.51) เท่ากัน

4. ด้านค่านิยมร่วมกัน (shared value) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.26, SD. = 0.55) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปรับตัวได้เสมอ ด้วยทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.58) รองลงมาคือ เตรียมพร้อมเสมอ ด้วยพลังที่พร้อมเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.48) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และจริยธรรมในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.17, SD. = 0.56) และการแบ่งปันความรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำงานเป็นทีม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (ค่าเฉลี่ย = 4.17, SD. = 0.56) เท่ากัน

5. ด้านรูปแบบ (style) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.28, SD. = 0.61) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เพื่อสร้างองค์กรแบบยั่งยืนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.65) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของผู้นำในองค์กรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.70) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ องค์กรนวัตกรรมที่สะท้อนจากทัศนคติ พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.66) และการติดตามความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ และเลือกเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เหมาะสมเข้ามาใช้ในองค์กร (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.41) เท่ากัน

6. ด้านการจัดการบุคคลเข้าทำงาน (staff) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.29, SD. = 0.57) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พัฒนาความสามารถด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.46, SD. = 0.51) รองลงมาคือ จัดสรรบุคคลให้ตรงกับงานเพื่อใช้ความสามารถที่บุคคลมี ได้อย่างเต็มที่เมื่อเข้ามาแล้วองค์กรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.58) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สามารถอาศัยอยู่ร่วมกับเพื่อนผู้ใช้แรงงานที่มาจากประเทศอื่นได้โดยไม่มีความขัดแย้งอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.17, SD. = 0.48)

7. ด้านทักษะ (skill) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.39, SD. = 0.55) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะและความสามารถของบุคคลที่ทำงาน

ให้กับองค์กรได้ดีอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.50, SD. = 0.59) และมีการสร้างสภาพแวดล้อมในองค์กรให้สนับสนุนการเกิดนวัตกรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.50, SD. = 0.59) เท่ากัน รองลงมาคือ บุคคลมีทัศนคติพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมออยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.42, SD. = 0.62) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ และระบบสารสนเทศที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.25, SD. = 0.61)

8. โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.28, SD. = 0.56) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะ (skill) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.39, SD. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านการจัดการบุคคลเข้าทำงาน (staff) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.29, SD. = 0.57) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านกลยุทธ์ (strategy) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20, SD. = 0.52)

สรุปผลการศึกษา

1. ด้านกลยุทธ์ (strategy) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20, SD. = 0.52) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ และวิธีการของกลยุทธ์เพื่อที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.49) รองลงมาคือ การประยุกต์ใช้เครื่องมือเพื่อพัฒนาความสามารถ และเชื่อมต่อองค์กรกับโลกที่เปลี่ยนแปลงเสมอ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.29, SD. = 0.62) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เป็นการวางแผนด้านการบำรุงรักษา และการสร้างความได้เปรียบในการทำกิจกรรม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.04, SD. = 0.36)

2. ด้านโครงสร้าง (structure) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.26, SD. = 0.55) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดสร้างสรรค์และเสนอความคิดใหม่ ๆ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.70) รองลงมาคือ การกำหนดโครงสร้างขององค์กรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.25, SD. = 0.53) และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ ๆ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.25, SD. = 0.44) เท่ากัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การเอื้ออำนวยกับการเปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.51)

3. ด้านระบบ (System) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.28, SD. = 0.54) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดเส้นทางก้าวหน้าทางสายอาชีพให้เหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.58) รองลงมาคือ การปลูกฝังภูมิปัญญาลงไปในชีวิตประจำวันของการทำงานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.48) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การทำงานด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก หรือการชมเชย เมื่อเห็นบุคคลแสดงความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.59) และกิจกรรมประจำวันและวิธีการที่ให้บุคคลมีส่วนร่วมในการทำงานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.51) เท่ากัน

4. ด้านค่านิยมร่วมกัน (shared value) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.26, SD. = 0.55) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปรับตัวได้เสมอด้วยทัศนคติที่ดีอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.58) รองลงมาคือ เตรียมพร้อมเสมอด้วยพลังที่พร้อมเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.48) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และจริยธรรมในการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.17, SD. = 0.56) และการแบ่งปันความรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำงานเป็นทีมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (ค่าเฉลี่ย = 4.17, SD. = 0.56) เท่ากัน

5. ด้านรูปแบบ (style) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.28, SD. = 0.61) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เพื่อสร้างองค์กรแบบยั่งยืนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.65) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของผู้นำในองค์กรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.33, SD. = 0.70) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ องค์กรนวัตกรรมที่สะท้อนจากทัศนคติ พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.66) และการติดตามความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ๆ และเลือกเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เหมาะสมเข้ามาใช้ในองค์กร (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD. = 0.41) เท่ากัน

6. ด้านการจัดการบุคคลเข้าทำงาน (staff) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.29, SD. = 0.57) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พัฒนาความสามารถด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.46, SD. = 0.51) รองลงมาคือ จัดสรรบุคคลให้ตรงกับงานเพื่อใช้ความสามารถที่บุคคลมี ได้อย่างเต็มที่เมื่อเข้ามาแล้วองค์กรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.38, SD. = 0.58) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ

สามารถอาศัยอยู่ร่วมกับเพื่อนผู้ใช้แรงงานที่มาจากประเทศอื่นได้โดยไม่มีความขัดแย้งอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.17, SD. = 0.48)

7. ด้านทักษะ (skill) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.39, SD. = 0.55) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะและความสามารถของบุคคลที่ทำงานให้กับองค์กรได้ดีอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.50, SD. = 0.59) และมีการสร้างสภาพแวดล้อมในองค์กรให้สนับสนุนการเกิดนวัตกรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.50, SD. = 0.59) เท่ากัน รองลงมาคือ บุคคลมีทัศนคติพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมออยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.42, SD. = 0.62) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ และระบบสารสนเทศที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.25, SD. = 0.61)

8. โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.28, SD. = 0.56) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะ (skill) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.39, SD. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านการจัดการบุคคลเข้าทำงาน (staff) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.29, SD. = 0.57) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านกลยุทธ์ (strategy) อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.20, SD. = 0.52)

อภิปรายผล

ยุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนของนักจัดการทางสังคมในโครงการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย กรณีศึกษา ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาสอดคล้องกับ จามรี พระสุนิล (2563) การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ชุมชนมีสุข พบว่าชุมชนตำบลป่าตึงสามารถประยุกต์ใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการเป็นเป้าหมายและกระบวนการทำงานด้านการพัฒนาชุมชนด้วยกลไกการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับภูมิสังคม ที่มีกระบวนการทำงาน อย่างเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และ วินิดา เสร็จกิจ (2563) กล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาสามารถช่วยแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในปัจจุบันและในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนให้ครัวเรือนสามารถจัดพื้นที่การเกษตรในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับครัวเรือน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การวางแผนในงานพัฒนาชุมชนของนักจัดการทางสังคม ในโครงการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย กรณีศึกษา ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องขอขอบคุณกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี นักจัดการทางสังคมตำบลท่าจั่ว ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยศูนย์สืบสานงานพระราชดำริ

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาชุมชน. (2564). **ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ประยุกต์ใช้ กับ "โคกหนองนาโมเดล"**. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย.
- กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน. (2564). **โคกหนองนาโมเดล**. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- จามรี พระสุนิล. (2563). **การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ชุมชนมีสุขด้วยภูมิปัญญาของพระราชา ใน พื้นที่ตำบลป่าตึงอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย**. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2564).
- วนิดา เสรีจกิจ. (2563). **การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของการพัฒนาประเทศ**. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2563) Burapha Journal of Political Economy Vol. 8 No. 1 (2020).
- วิวัฒน์ ศัลยกำธร (2564). **โคก หนอง นา**. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/specialscoop/detail/9640000006445>.

ผู้เขียน

ดร.เชษฐา มุหะหมัด

ดร.เดโช แชน้ำแก้ว

ดร.จิตติมา ดำรงวัฒนะ

ผศ.ดร.ดำรงพันธ์ ใจห้าววีระพงศ์

ผศ.ดร.พีระพงศ์ สุจริตพันธ์

อาจารย์บุญยิ๋ง ประทุม

อาจารย์พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์

อาจารย์พีรดาว สุจริตพันธ์

นักจัดการทางสังคมตำบลท่าจั่ว

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

E-mail: thongho.nsk@hotmail.com

แนวทางการส่งเสริมตลาดคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1

ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

Border trades between Thailand - Malaysia A Case Study Taba Market,
Moo. 1, Jehe Sub-district, Tak Bai District, Narathiwat Province Thailand.

ณัฐธิตา อีซอร์¹ อุดมศักดิ์ เตโชชัย² เชษฐา มุหะหมัด³ และ เตโช แขน้ำแก้ว⁴

Nutthita E-sor¹ Udomsak Dechochai² Chettha Muhamad³

and Daycho Khaenumkaew⁴

Received: 20 December 2021, Revised: 29 December 2021, Accepted: 28 December 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย สภาพปัญหาการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย และแนวทางการส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่าคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส 1) การค้าชายแดน พบว่า เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างสองประเทศ พ่อค้า แม่ค้าจะเป็นคนที่อาศัยอยู่แถวบริเวณชายแดน สินค้ามีหลากหลายประเภทด้วยกัน สินค้าอุปโภคบริโภค ของใช้ในครัว และอาหารแห้ง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย พบว่า มีลักษณะของความสัมพันธ์เหมือนพี่เหมือนน้อง อยู่กันแบบญาติไม่มีการแบ่งแยก จะผูกพันกันมาก ไม่มีข้อขัดแย้งกัน จะเข้าใจซึ่งกันและกัน 3) การส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย พบว่า มีการส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทางฝั่งไทย และมาเลเซีย มีการค้าที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ต่างช่วยกันสนับสนุนซึ่งกันและกันทั้ง 2 ประเทศมีความร่วมมือกันส่งเสริม และอำนวยความสะดวกทางการค้า สภาพปัญหาการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส 1) สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจุบันเศรษฐกิจตกต่ำอย่างมาก ทำให้เกิดผลกระทบด้านการค้าขาย ปัญหาการส่งออกสินค้า ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน 2) สภาพปัญหาด้านการสื่อสาร พบว่า ไม่ค่อยมีปัญหาการสื่อสาร เพราะส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายู เป็นภาษาที่พูดคุยกันเป็นประจำ 3) สภาพปัญหาด้านวัฒนธรรม พบว่า วัฒนธรรมจะเหมือนกันและคล้ายๆ กัน มีการผสมผสาน หรือเรียกว่าพหุวัฒนธรรม ปัญหาความ

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

E-mail : thongho.nsk@hotmail.com

Border trades between Thailand - Malaysia A Case Study Taba Market,
Moo. 1, Jehe Sub-district, Tak Bai District, Narathiwat Province Thailand.

ต่างด้านวัฒนธรรมไม่ค่อยจะต่างกัน 4) สภาพปัญหาด้านความเป็นอยู่ พบว่า ความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งปัญหา และผลกระทบต่อความมั่นคง และเป็นปัญหาระหว่างประเทศ แนวทางการส่งเสริมคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส 1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ต้องมีความร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย การสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง โดยที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย เศรษฐกิจการค้าเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น สนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการสื่อสาร พบว่า แต่ละฝ่ายจะต้องปรับตัว และยอมรับในการสื่อสารของแต่ละคน ต้องมีการใช้ภาษาที่ทั้งสองฝ่าย เข้าใจ 3) ด้านวัฒนธรรม พบว่า ต้องยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยมีการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมโดยที่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน 4) ด้านความเป็นอยู่ พบว่า มีการสร้างค่านิยมการให้ เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิต จะต้องสร้างมิตรภาพเป็นสิ่งสำคัญ และการยอมรับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

คำสำคัญ : การค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย, คู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย, ตลาดตาบา

Abstract

The purpose of this study was to study the Border trades between Thailand and Malaysia. Problems of Border trades between Thailand - Malaysia and guidelines for promoting Thailand-Malaysian border trading partners A Case Study Taba Market, Moo. 1, Jehe Sub-district, Tak Bai District, Narathiwat Province Thailand. This research had used qualitative research methodology.

The Results of The research found that ; Border trades between Thailand - Malaysia. A Case Study Taba Market, Moo. 1, Jehe Sub-district, Tak Bai District, Narathiwat Province Thailand. 1) Border trade: It was found that it was traded between two countries. There are different types of products. Consumer goods, kitchen utensils and dry food. 2) The relationship between Thailand and Malaysia showed that the relationship was like brothers and sisters. Live together as relatives without separation. will be very bound no conflict To understand each other. 3) promoting partners

Thailand - Malaysia has found each other. In order for the Thai and Malaysian sides to have better trade, they help each other support each other. and trade facilitation. Problems of Border trades between Thailand - Malaysia A Case Study Taba Market, Moo. 1, Jehe Sub-district, Tak Bai District, Narathiwat Province Thailand. 1) Economic problems, it is found that the current economy is very depressed. cause impact on trade problem of exporting goods Problem of labor shortage. 2) Communication problems, it was found that there were few communication problems. because most of them use Malay It is a language that is discussed regularly. 3) Cultural problems, it was found that the cultures are the same and similar, there is a mix or called multicultural, the problems of cultural differences are rarely different. 4) The living conditions are found. that the unrest in the southern border provinces caused problems and impact on stability and is an international problem. Guidelines for promoting Thailand-Malaysian border trading partners A Case Study Taba Market, Moo. 1, Jehe Sub-district, Tak Bai District, Narathiwat Province Thailand. 1) In the economic aspect, it was found that cooperation between both sides was required. strengthening the economy which can be self-reliant There must be a change in economic and trade policy in order to develop it better. Support to be a tourist attraction. 2) In terms of communication, it was found that each party had to adapt. and accept each other's communication Must use a language that both sides understand. 3) Culture, found that they have to accept each other's culture. The exchange of cultures without encroaching on each other. 4) In terms of living, it was found that there was a value of respect for each other. It is very important to live. It is important to build friendships. and social acceptance and the current environment.

Keywords: Border trades between Thailand – Malaysia, Thailand-Malaysian border trading partners, Taba Market.

บทนำ

ประเทศไทยมีมูลค่าการค้าชายแดนประมาณร้อยละ 3-5 ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดของไทย แต่เมื่อพิจารณาถึงการค้าของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านรอบ ๆ ประเทศไทยประกอบด้วย ประเทศมาเลเซีย เมียนมา สปป.ลาว และกัมพูชา มีอัตราการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี 2553-2556 โดยพบว่า ตั้งแต่ปี 2554 การค้าชายแดนมีอัตราการเติบโตร้อยละ 15.66 เทียบกับปี 2553 และอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยล่าสุดปี 2556 เติบโตร้อยละ 1.51 เทียบกับปี 2555 โดยเมื่อพิจารณาเฉพาะมูลค่าการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 4 ประเทศ พบว่ามากถึงประมาณร้อยละ 80 ของธุรกรรมทางการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดอยู่ในรูปของการค้าชายแดน (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์, 2555)

ด่านตาบา (ด่านตากใบ) ตั้งอยู่ที่บ้านตาบา ตำบลเจ๊ะเห อยู่ห่างจากตัวอำเภอตากใบราว 3 กิโลเมตร ตามเส้นทางหมายเลข 4084 (อำเภอเมือง-อำเภอตากใบ) เป็นช่องทางการท่องเที่ยวและค้าขายระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย อีกแห่งหนึ่งนอกจากด่านสุโข-ลก ผู้ที่จะข้ามไปซื้อของที่ร้านค้าปลอดภาษี ด่านศุลกากรเพนกาลันกูโปของประเทศมาเลเซีย สามารถข้ามไปได้เลยแบบเข้าไป-เย็นกลับ แต่หากจะข้ามไปนานกว่านั้น สามารถขอใบผ่านแดน แบบ 3 เดือน เข้า-ออกครั้งเดียวได้ โดยต้องเตรียมคำร้องจากสำนักงานอำเภอที่ตัวเองมีชื่อในทะเบียนบ้านไปยื่นที่สำนักงานอำเภอตากใบ การข้ามพากสามารถข้ามไปโดยเรือหางยาว หรือแพขนานยนต์ก็ได้ (จะอยู่กันคนละท่า) ออกทุก 15 นาที วิ่งระหว่างเวลา 6.30-17.15 น. ค่าโดยสารคนละ 6 บาท เท่ากันทุกท่า จักรยานยนต์ 15 บาท รถ 4 ล้อ 50 บาท รถบัส 100 บาท การนำรถยนต์เข้าไปถ้าจะไปไกลกว่าด่านศุลกากรจะต้องทำประกันรถยนต์สำหรับวิ่งในประเทศมาเลเซียก่อน และมีข้อกำหนดว่าต้องเป็นรถที่ติดฟิล์มไม่เกิน 40 เปอร์เซ็นต์ และมีเข็มขัดนิรภัย เพราะฝั่งมาเลเซียเข้มงวดเรื่องความปลอดภัยรถยนต์ มีบริษัทรับทำประกันรถยนต์ทั้งฝั่งไทยและฝั่งมาเลย์ ที่ฝั่งไทยทำได้สะดวก เพราะมีหลายบริษัท ค่าประกันประมาณ 600-700 บาท ระยะเวลาประกัน มีหลายแบบตั้งแต่ 9 วัน - 1 ปี (นุชนันตารา แวดือราแม, 2562)

ส่วนใหญ่มักจะเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภค บริโภค สินค้าเกษตร และสินค้าหาได้จากธรรมชาติ เป็นต้น โดยปัจจุบันไทยมีจุดการค้าชายแดนมากกว่า 80 จุด กระจายตัวอยู่ในกว่า 30 จังหวัดทั่วประเทศ โดยพบว่า ประเทศมาเลเซีย คือประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทย โดยมีสัดส่วนการค้ามากกว่า 2 ใน 3 ของมูลค่าการค้าชายแดนรวม ทั้งนี้ร้อยละ 98 เป็นการค้า

ผ่านด่านศุลกากรตากใบในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่น่าสนใจแห่งหนึ่งของภาคใต้ เป็นที่ตั้งของสถานประกอบการธุรกิจหลากหลายประเภท ที่มีชาวมาเลเซียเดินทางเข้า-ออกด่านตากใบเป็นจำนวนมาก พบว่าการส่งออกสินค้าของไทยไปยังมาเลเซียมีขั้นตอนอุปสรรคมาก ในขณะที่สินค้านำเข้าจากประเทศมาเลเซียสามารถเข้ามาในไทยได้ค่อนข้างสะดวก โดยสาเหตุเกิดจากการพบว่ามาลิ่งของปลอมปนในสินค้าส่งออกจากไทย ผู้ส่งออกขาดความเข้าใจขั้นตอนวิธีการทางศุลกากร การสื่อสารภาษาอังกฤษ รวมถึงสินค้าไม่มีคุณภาพ ไม่เครื่องหมายฮาลาล เป็นต้น ข้อมูลที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ได้คลี่คลายและปรับพฤติกรรมการค้าไปอย่างไรบ้าง ทั้งมูลค่าการค้าที่เพิ่มสูงขึ้นและความรู้เทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว น่าจะทำให้พฤติกรรมการค้าชายแดนเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเพื่อรองรับการเปิดประเทศ เป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือการเป็น AEC ที่ต้องติดต่อการค้ากับนานาชาติมากกว่าเดิม รวมทั้งความต้องการของทางด่านเอกชนที่ต้องให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการค้าด้วย (อาทิ ศากยวงศ์, 2545)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงอยากศึกษาเรื่องคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เพื่อได้ทราบการค้าระหว่างชายแดนไทย-มาเลเซียในการปรับตัวและเป็นแนวทางในการค้าระหว่างประเทศของกลุ่มธุรกิจในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมตลาดคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย

ชปา จิตต์ประทุม (2542) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย หมายถึง ด้วยความเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนาน และระดับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น จากการที่คนไทยในภาคใต้ในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับมาเลเซียกับคนมาเลเซียมีความสัมพันธ์แบบ เครือญาติ นับถือศาสนา (อิสลาม) มีภาษา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมเดียวกัน รวมทั้งติดต่อค้าขาย ทำธุรกิจ และลงทุนร่วมกัน

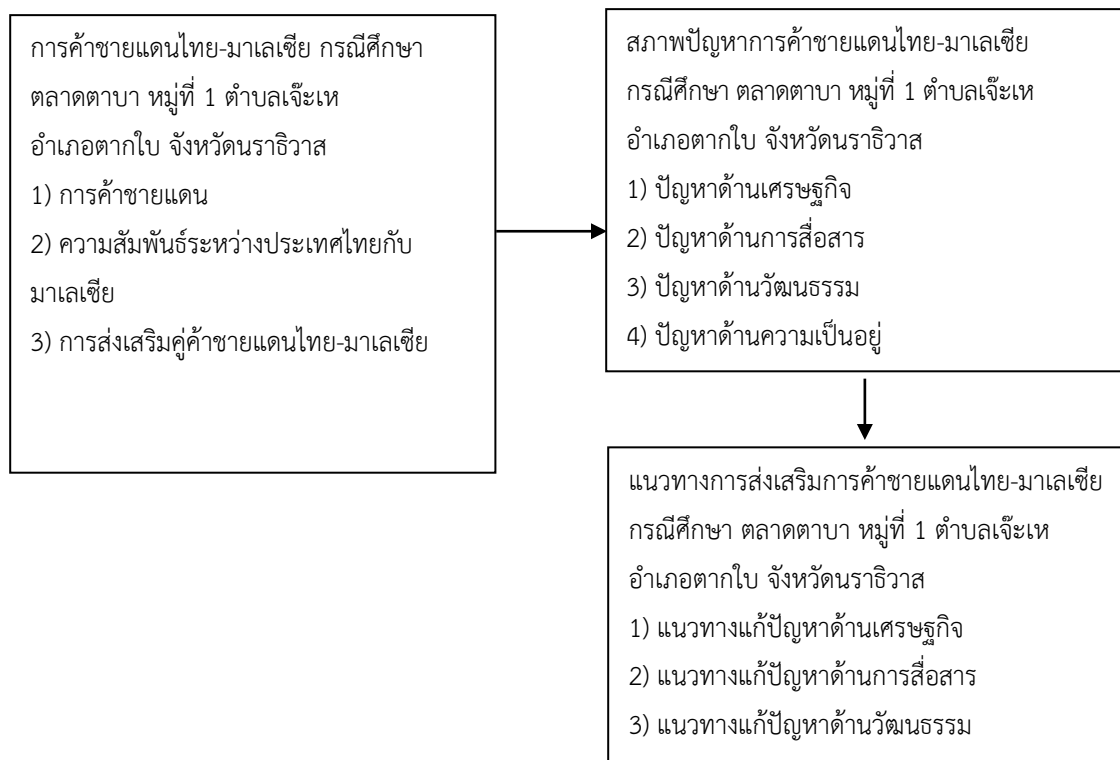
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย

เกษรา หลิมพานิชย์ (2539) ได้กล่าวว่า การค้าระหว่างประเทศที่มีความส่งเสริม นับวันยิ่งทวีบทบาท และความสำคัญอย่างต่อเนื่องต่อประชาคมโลกเป็นอย่างมาก ส่งผลให้มูลค่าการค้าระหว่างประเทศของโลกเพิ่มขึ้น

1. ด้านการส่งเสริมในด้านการค้าชาย สุจิตรตรา ฤทธิสกุลชัย (2557) ได้กล่าวว่า การค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และต่อยอดให้ดีขึ้น ควรพัฒนาศักยภาพจังหวัดชายแดนที่เอื้อต่อการค้าขาย บริเวณชายแดนควบคู่กับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน ส่งเสริมการจัดงานวัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ

2. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชายแดน มณฑล คงแถวทอง (2539) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการพัฒนาการสืบเนื่องติดต่อกันมานาน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจที่ปรากฏชัด คือ การค้าบริเวณชายแดนซึ่งได้มีการติดต่อค้าขายกันมาตั้งแต่อดีต อันเป็นพัฒนาการที่เกิดจากความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ที่คล้ายคลึงกัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนับเป็นประเทศเดียวที่สามารถสื่อสารกันได้กับไทยโดยใช้ภาษาของตนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการ

ประชากร

กลุ่มพ่อค้า-แม่ค้า ฝั่งไทย จำนวน 2 คน โดยเลือกแบบเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายของพ่อค้า-แม่ค้า ฝั่งไทย

กลุ่มพ่อค้า-แม่ค้า ฝั่งมาเลเซีย จำนวน 2 คน โดยเลือกแบบเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายของพ่อค้า-แม่ค้า ฝั่งมาเลเซีย

กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวตลาดตาบา ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มผู้บริโภคน จำนวน 3 คน โดยเลือกแบบเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลของผู้บริโภคในตลาดตาบา ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มเจ้าหน้าที่ จำนวน 2 คน โดยเลือกแบบเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

กลุ่มหออการค้า จำนวน 2 คน โดยเลือกแบบเจาะจงเพื่อเก็บข้อมูลจากบุคคลจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการค้าขาย ตลาดตาบา ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

วิธีดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ผู้วิจัยใช้วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูล และประมวลข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย

1.2 ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นพัฒนาการและการค้าชายแดนจะทำให้ทราบถึงความเป็นมา การลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์โครงสร้างกับกลุ่มประชาชนที่มีการค้าชายแดนในตลาดตาบา และนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียในพื้นที่

2. การศึกษาการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ผู้วิจัยใช้วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นการค้าชายแดนดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงความเป็นมาลักษณะของการค้าชายแดน การลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มการค้า มาวิเคราะห์ให้เห็นถึงการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย

2.2 ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประกอบการค้าชายแดนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ทั้ง 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพ่อค้า-แม่ค้า ฝั่งไทย กลุ่มพ่อค้า-แม่ค้า ฝั่งมาเลเซีย กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มผู้บริโภค กลุ่มเจ้าหน้าที่ และกลุ่มหออการค้า พร้อมจดบันทึกข้อมูลและทำการบันทึกเสียงเพื่อเป็นการเก็บข้อมูล

2.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย พร้อมการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูล หรือการศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยต่างๆ กลุ่มตัวอย่าง และการศึกษาภาคสนาม เมื่อรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบเนื้อหาอย่างถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาและนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

คู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส

1) การค้าชายแดน พบว่า ลักษณะการค้าชายแดนเป็นการค้าระหว่างประเทศร่วมกัน มีมาตั้งแต่นานแล้วจนถึงปัจจุบัน การซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างสองประเทศ ส่วนใหญ่พ่อค้าแม่ค้าจะเป็นคนที่อาศัยอยู่แถบบริเวณชายแดน สินค้ามีหลากหลายประเภทด้วยกัน สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าของใช้ในครัว และอาหารแห้ง สินค้าที่จำเป็นในการใช้ต่อชีวิตประจำวัน มีการพัฒนาตลอดเวลา เพื่อให้การค้าชายแดนเกิดการพัฒนาด้านทั้งสองฝั่ง เพื่อให้มีความเจริญ จะมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ทั้ง 2 ประเทศ มีการแลกเปลี่ยนซึ่งกัน และกัน มีความร่วมมือกัน และขยายตัวในการทำเชิงธุรกิจ เปิดเสรีทางการค้า และลงทุนร่วมกัน

2) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย พบว่า มีลักษณะของความสัมพันธ์เหมือนพี่เหมือนน้อง อยู่กันแบบญาติไม่มีการแบ่งแยก จะผูกพันกันมาก ไม่มีข้อขัดแย้งกัน จะเข้าใจซึ่งกันและกัน เนื่องจากประเทศไทย และมาเลเซียมีความใกล้ชิดกันมานาน ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน มีความร่วมมือกันเป็นอย่างมากในเรื่องของการพัฒนา พัฒนาทุกทางเพื่อให้ทั้งสองฝ่าย มีการค้าที่ยั่งยืน และร่วมมือกันในเรื่องการทำธุรกิจ เพื่อให้เกิดความเจริญอยู่ตลอด เพื่อให้มีฐานะเศรษฐกิจให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่มีการร่วมมือการพัฒนา และช่วยกันวางแผนรอบคอบให้มากขึ้น นโยบายการสร้างความร่วมมือสร้างความสัมพันธ์ และส่งเสริมกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันแก้ปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น ส่งเสริมการพึ่งพาซึ่งกัน และกันระหว่างไทยกับมาเลเซีย เพื่อส่งเสริมการลงทุน โดยตั้งศูนย์กระจายสินค้า และการค้าของไทย และในมาเลเซีย

3) การส่งเสริมคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย พบว่า ลักษณะของการส่งเสริมคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซียต่างส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทางฝั่งไทย และมาเลเซีย มีการค้าที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ต่างช่วยกันสนับสนุนซึ่งกันและกันทั้ง 2 ประเทศมีความร่วมมือกันส่งเสริม และอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อการสนับสนุนการเติบโตทางการค้าระหว่างกันให้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันสินค้าในไทยมีการกระตุ้นให้กลุ่มผู้ค้าทั้งสองฝั่งได้ทำธุรกิจให้ร่วมกัน มีการนำสินค้าของทั้งสองฝั่งมาขาย เพื่อแสดงถึงคุณภาพของสินค้า และมีการปรับตัวการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มมูลค่าการส่งออกสินค้า การจัดการส่งเสริมคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย มีการจัดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ดำเนินการปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้วางเป้าหมาย เนื่องด้วยสะดวกในการจัดการวางแผนทางด้านธุรกิจ และมีการส่งเสริมเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือเพื่อสร้างมูลค่าภาคเศรษฐกิจ โดยจะต้องมีการพัฒนาและพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าที่ทันสมัย และดึงดูดความสนใจให้กับต่างประเทศเพื่อเป็นศูนย์กลางในการผลิตสินค้าของโลก

สภาพปัญหาคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส

1) สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ก็จะไม่ค่อยมีปัญหากัน เพราะทั้งสองฝ่ายจะเข้าใจ ปัจจุบันเศรษฐกิจตกต่ำอย่างมาก ทำให้เกิดผลกระทบด้านการค้าขาย ปัญหาการส่งออกสินค้า ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน หรือค่าจ้างในโรงงานปรับตัวเพิ่มขึ้น ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัว มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของค่าเงิน บางครั้งค่าเงินมาเลเซียจะต่ำลงเนื่องจากเงินบาทลอยตัวทำให้มีผลกระทบต่อการส่งออกของประเทศ อัตราเงินเฟ้อของประเทศมาเลเซียต่ำลงในขณะที่มีอัตราการขยายตัวที่สูงขึ้น ทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ วิธีการดำเนินการ มีปฏิบัติตามขั้นตอนกฎระเบียบที่วางไว้ เพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติในการทำธุรกิจ มีการเรียนรู้ หรือปรับตัวให้เข้ากัน เพื่อง่ายต่อการเริ่มการลงทุนในด้านธุรกิจ ประเทศไทย และมาเลเซีย จะต้องมีความร่วมมือกัน และส่งเสริมอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อสนับสนุนการเติบโตทางการค้าระหว่างกัน

2) สภาพปัญหาด้านการสื่อสาร พบว่า ปัญหาด้านการสื่อสาร ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยเป็นปัญหาสำหรับการสื่อสาร เพราะส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายู เป็นภาษาที่พูดคุยกันเป็นประจำ สามารถสื่อสาร และตกลงกันง่ายขึ้น เพราะการสื่อสารของคนมาเลเซียจะมีวิธีการพูดที่คล้ายคลึงกันชาวมลายูในรัฐกลันตัน ทำให้มีการสื่อสาร และความเข้าใจที่ตรงกัน วิธีการในการสื่อสาร

ส่วนใหญ่ทั้งฝั่งไทย และมาเลเซีย จะไม่มีปัญหาในการสื่อสาร เพราะส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร ทั้งเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารทุกวันเป็นประจำ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูเป็นหลัก เป็นภาษาที่มีเข้าใจตรงกัน คนไทยในประเทศก็จะใช้ภาษามลายู ส่วนคนมาเลเซียก็จะพูดภาษามลายู เนื่องจากภาษามีความเหมือนกันง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร และเข้าใจกันง่ายต่อการตกลงร่วมกัน

3) สภาพปัญหาด้านวัฒนธรรม พบว่า ลักษณะของสภาพปัญหาด้านวัฒนธรรม พบว่า วัฒนธรรมจะเหมือนกันและคล้ายๆ กัน มีการผสมผสาน หรือเรียกว่าพหุวัฒนธรรม ปัญหาความต่างด้านวัฒนธรรมไม่ค่อยจะต่างกัน แต่ถ้าหากมีการต่างก็จะไม่มาก มีปัญหาในเรื่องของความคิด และวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกัน ความคิดเห็นแต่ละวัฒนธรรม เกิดความขัดแย้งกัน แต่ส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมที่คล้าย ๆ กัน ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต พบว่า ไม่มีผลกระทบอะไร เพราะวัฒนธรรมมีความเหมือนกัน และทำให้การดำเนินชีวิตค่อนข้างไม่เป็นอุปสรรค ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยดี เพราะมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ไม่成为ผลกระทบในการใช้ชีวิต

4) สภาพปัญหาด้านความเป็นอยู่ พบว่า ลักษณะปัญหาด้านสังคมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกัน สภาพปัญหาในความไม่มีระเบียบของคนในสังคม ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งปัญหา และผลกระทบต่อความมั่นคง และเป็นปัญหาระหว่างประเทศ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่สภาพความเป็นอยู่ปกติ และไม่ค่อยมีปัญหาาร่วมกัน เพราะต่างคนต่างเข้าใจซึ่งกันและกัน สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตในด้านความเป็นอยู่ที่มีความแตกต่างกัน และสภาพสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ค่อยมีความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกัน อยู่เหมือนพี่น้องเหมือนน้อง ในการอาศัยอยู่ร่วมกันก็ต่างคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องความขัดแย้งเกิดขึ้น เพราะทั้งสองฝ่ายอยู่ด้วยกันอย่างสันติ

แนวทางการส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1) แนวทางแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า แก่ปัญหาด้านเศรษฐกิจกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่จะต้องตามมา ต้องมีความร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย การสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง โดยที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

เศรษฐกิจการค้าเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น สนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาซื้อสินค้า ให้รัฐบาลสนับสนุนด้านการค้า มีการกระตุ้นให้เศรษฐกิจดีขึ้น

2) **แนวทางแก้ปัญหาด้านการสื่อสาร** พบว่า แต่ละฝ่ายจะต้องปรับตัว และยอมรับในการสื่อสารของแต่ละคน ต้องมีการใช้ภาษาที่ทั้งสองฝ่ายเข้าใจ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าต้องมีการสื่อสารด้วยภาษาที่หลากหลายได้ ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย ภาษามลายู ภาษายาวี ภาษามลายู และภาษาอังกฤษ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถสื่อสารได้เข้าใจ ควรจัดการอบรมเกี่ยวกับการสื่อสารเกี่ยวกับการขายสินค้าให้กับกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า เพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างลูกค้า ที่อาจจะมาจากหลากหลายประเทศ หลากหลายภาษา เพื่อให้สามารถสื่อสารกันเข้าใจยิ่งขึ้น

3) **แนวทางแก้ปัญหาด้านวัฒนธรรม** พบว่า ต้องยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยที่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ส่งเสริมเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านอาหารด้านการแต่งกายของท้องถิ่น นำอาหารผลิตเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว เครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์นำมาผลิตเพื่อขายให้นักท่องเที่ยว ได้ซื้อไว้เป็นของที่ระลึก

4) **แนวทางแก้ปัญหาด้านความเป็นอยู่** พบว่า มีการสร้างค่านิยมการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิต จะต้องสร้างมิตรภาพเป็นสิ่งสำคัญ และการยอมรับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ที่จะทำให้เกิดความมั่นคง และสร้างชุมชนให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ให้แต่ละฝ่ายปรับตัวเข้ามาหากันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อที่จะสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกัน

อภิปรายผล

คู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1) **การค้าชายแดน** พบว่า ลักษณะการค้าชายแดนเป็นการค้าระหว่างประเทศร่วมกัน มีมาตั้งแต่นานแล้วจนถึงปัจจุบัน การซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างสองประเทศ ส่วนใหญ่พ่อค้า แม่ค้าจะเป็นคนที่อาศัยอยู่แถวบริเวณชายแดน สินค้ามีหลากหลายประเภทด้วยกัน สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าของใช้ในครัว และอาหารแห้ง สินค้าที่จำเป็นในการใช้ต่อชีวิตประจำวัน มีการพัฒนาตลอดเวลา เพื่อให้การค้าชายแดนเกิดการพัฒนาด้านทั้งสองฝั่ง เพื่อให้มีความเจริญ จะมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ทั้ง 2 ประเทศ มีการแลกเปลี่ยนซึ่งกัน และกัน มี

ความร่วมมือกัน และขยายตัวในการทำเชิงธุรกิจ เปิดเสรีทางการค้า และลงทุนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ (2562) ได้กล่าวว่า การค้าชายแดน หมายถึง การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ มาเลเซีย เมียนมา สปป.ลาว และกัมพูชา โดยการส่งออก และนำเข้าผ่านทางจุดผ่านแดนที่จัดตั้งขึ้นบริเวณชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นทางการตามประกาศที่กระทรวงมหาดไทย ภาคใต้พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรน

2) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-มาเลเซีย พบว่า มีลักษณะของความสัมพันธ์เหมือนพี่เหมือนน้อง อยู่กันแบบญาติไม่มีการแบ่งแยก จะผูกพันกันมาก ไม่มีข้อขัดแย้งกัน จะเข้าใจซึ่งกันและกัน เนื่องจากประเทศไทย และมาเลเซียมีความใกล้ชิดกันมานาน ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบัน มีความร่วมมือกันเป็นอย่างมากในเรื่องของการพัฒนา พัฒนาทุกทางเพื่อให้ทั้งสองฝ่าย มีการค้าที่ยั่งยืน และร่วมมือกันในเรื่องการทำธุรกิจ เพื่อให้เกิดความเจริญอยู่ตลอด เพื่อให้มีฐานะเศรษฐกิจให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่มีการร่วมมือการพัฒนา และช่วยกันวางแผนรอบคอบให้มากขึ้น นโยบายการสร้างความร่วมมือสร้างความสัมพันธ์ และส่งเสริมกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันแก้ปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น ส่งเสริมการพึ่งพาซึ่งกัน และกันระหว่างไทยกับมาเลเซีย เพื่อส่งเสริมการลงทุน โดยตั้งศูนย์กระจายสินค้า และการค้าของไทย และในมาเลเซีย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชปา จิตต์ประทุม (2542) ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย หมายถึง ด้วยความเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนาน และระดับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น จากการที่คนไทยในภาคใต้ในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดต่อกับมาเลเซียกับคนมาเลเซียมีความสัมพันธ์แบบ เครือญาติ นับถือศาสนา (อิสลาม) มีภาษา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมเดียวกัน รวมทั้งติดต่อค้าขาย ทำธุรกิจ และลงทุนร่วมกัน

3) การส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย พบว่า ลักษณะของการส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียต่างส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทางฝั่งไทย และมาเลเซีย มีการค้าที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ ต่างช่วยกันสนับสนุนซึ่งกันและกันทั้ง 2 ประเทศมีความร่วมมือกันส่งเสริม และอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อการสนับสนุนการเติบโตทางการค้าระหว่างกันให้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันสินค้าในไทยมีการกระตุ้นให้กลุ่มผู้ค้าทั้งสองฝั่งได้ทำธุรกิจให้ร่วมกัน มีการนำสินค้าของทั้งสองฝั่งมาขาย เพื่อแสดงถึงคุณภาพของสินค้า และมีการปรับตัว

การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มมูลค่าการส่งออกสินค้า การจัดการส่งเสริมคู่ค้าชายแดน ไทย-มาเลเซีย มีการจัดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ดำเนินการปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้วางเป้าหมาย เนื่องด้วยสะดวกในการจัดการวางแผนทางด้านธุรกิจ และมีการส่งเสริมเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อสร้างมูลค่าภาคเศรษฐกิจ โดยจะต้องมีการพัฒนาและพัฒนารูปแบบการผลิตสินค้าที่ทันสมัย และดึงดูดความสนใจให้กับต่างประเทศเพื่อเป็นศูนย์กลางในการผลิตสินค้าของโลก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุจิตตรา ฤทธิ์สกุลชัย (2557) ได้กล่าวว่า การค้าชายชายแดน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และต่อยอดให้ดีขึ้น ควรพัฒนาศักยภาพจังหวัดชายแดนที่เอื้อต่อการค้าชายบริเวณชายแดนควบคู่กับการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งสร้างงาน สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน ส่งเสริมการจัดงานวัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ

สภาพปัญหาคู่ค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส

1) **สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจ** พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ก็จะไม่ค่อยมีปัญหากัน เพราะทั้งสองฝ่ายจะเข้าใจ ปัจจุบันเศรษฐกิจตกต่ำอย่างมาก ทำให้เกิดผลกระทบด้านการค้าขาย ปัญหาการส่งออกสินค้า ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน หรือค่าจ้างในโรงงานปรับตัวเพิ่มขึ้น ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัว มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของค่าเงิน บางครั้งค่าเงินมาเลเซียจะต่ำลง เนื่องจากเงินบาทลอยตัวทำให้มีผลกระทบต่อ การส่งออกของประเทศ อัตราเงินเฟ้อของประเทศมาเลเซียต่ำลงในขณะที่อัตราค่าขายตัวที่สูงขึ้น ทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ วิธีการดำเนินการ มีปฏิบัติตามขั้นตอนกฎระเบียบที่วางไว้ เพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติในการทำธุรกิจ มีการเรียนรู้ หรือปรับตัวให้เข้ากัน เพื่อง่ายต่อการเริ่มการลงทุนในด้านธุรกิจ ประเทศไทย และมาเลเซียจะต้องมีความร่วมมือกัน และส่งเสริมอำนวยความสะดวกทางการค้า เพื่อสนับสนุนการเติบโตทางการค้าระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมงคล ด้านธานินทร์ (2541) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงสลับซับซ้อน และเชื่อมโยงกันมากขึ้นมีการติดต่อแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะประเทศที่ที่พรมแดนติดต่อกัน การค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญต่อประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจการค้า

2) **สภาพปัญหาด้านการสื่อสาร** พบว่า ปัญหาด้านการสื่อสาร ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยเป็นปัญหาสำหรับการสื่อสาร เพราะส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายู เป็นภาษาที่พูดคุยกันเป็นประจำ

สามารถสื่อสาร และตกลงกันง่ายขึ้น เพราะการสื่อสารของคนมาเลเซียจะมีวิธีการพูดที่คล้ายคลึงกันชาวมาลายูในรัฐกลันตัน ทำให้มีการสื่อสาร และความเข้าใจที่ตรงกัน วิธีการในการสื่อสาร ส่วนใหญ่ทั้งฝั่งไทย และมาเลเซีย จะไม่มีปัญหาในการสื่อสาร เพราะส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายูในการสื่อสาร ทั้งเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารทุกวันเป็นประจำ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูเป็นหลัก เป็นภาษาที่มีเข้าใจตรงกัน คนไทยในประเทศก็จะใช้ภาษามลายู ส่วนคนมาเลเซียก็จะพูดภาษามาเล เนื่องจากภาษามีความเหมือนกันง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร และเข้าใจกันง่ายต่อการตกลงร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิริยธ ฮอร์พันธ์ (2551) ได้กล่าวว่า ปัญหาการสื่อสารมีพฤติกรรมสื่อสารของชาวไทยเชื้อสายมาลายูในเชิงลบ เช่น การหลีกเลี่ยงจากการเป็นส่วนหนึ่งในสังคมของคนกลุ่มอื่น และการแสดงการปกป้องความเชื่อของคนกลุ่มตนอย่างเป็นนัย เป็นต้น

3) สภาพปัญหาด้านวัฒนธรรม พบว่า ลักษณะของสภาพปัญหาด้านวัฒนธรรม พบว่า วัฒนธรรมจะเหมือนกันและคล้ายๆ กัน มีการผสมผสาน หรือเรียกว่าพหุวัฒนธรรม ปัญหาความต่างด้านวัฒนธรรมไม่ค่อยจะต่างกัน แต่ถ้าหากมีการต่างก็จะไม่มาก มีปัญหาในเรื่องของความคิด และวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างกัน ความคิดเห็นแต่ละวัฒนธรรม เกิดความขัดแย้งกัน แต่ส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมที่คล้าย ๆ กัน ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต พบว่า ไม่มีผลกระทบอะไร เพราะวัฒนธรรมมีความเหมือนกัน และทำให้การดำเนินชีวิตค่อนข้างไม่เป็นอุปสรรค ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยดี เพราะมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ไม่เป็นผลกระทบในการใช้ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอมรา พงศาพิชญ์ (2547) กล่าวว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมว่าการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมอาจสร้างความขัดแย้ง ถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่ยอมรับซึ่งกัน และกันโดยปกติกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อ และภาษาพูดร่วมกันเมื่อมีการปะทะสร้างสรรค์ของวัฒนธรรมที่ต่างกัน การปะทะสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมนี้เกิดจากการแพร่กระจายของมะเร็งวัฒนธรรมหนึ่งหรือทั้งสอง

4) สภาพปัญหาด้านความเป็นอยู่ พบว่า ลักษณะปัญหาด้านสังคมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งกัน สภาพปัญหาในความไม่ระบียบของคนในสังคม ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งปัญหา และผลกระทบต่อความมั่นคง และเป็นปัญหาระหว่างประเทศ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่สภาพความเป็นอยู่ปกติ และไม่ค่อยมีปัญหาาร่วมกัน เพราะต่างคนต่างเข้าใจซึ่งกันและกัน สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตในด้านความเป็นอยู่ที่มีความ

แตกต่างกัน และสภาพสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ค่อยมีความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกัน อยู่เหมือนพี่เหมือนน้อง ในการอาศัยอยู่รวมกันก็ต่างคนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องความขัดแย้งเกิดขึ้น เพราะทั้งสองฝ่ายอยู่ด้วยกันอย่างสันติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอังคณา นีละไพจิตร (2553) ได้กล่าวว่า สถานการณ์ความไม่สงบ และความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งในส่วนของประชาชน และเจ้าหน้าที่รัฐ มีทั้งบาดเจ็บ และเสียชีวิต ทรัพย์สินถูกทำลาย ประชาชนบางรายต้องย้ายถิ่นออกนอกพื้นที่

แนวทางการส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบา หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส

1) **แนวทางแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ** พบว่า แก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่จะต้องตามมา ต้องมีความร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย การสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง โดยที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจการค้าเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น สนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาซื้อสินค้า ให้รัฐบาลสนับสนุนด้านการค้า มีการกระตุ้นให้เศรษฐกิจดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสิริเรศ ธาราศักดิ์ (2554) ได้กล่าวว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจการค้าของประเทศไทย แม้จะมีรากฐานการส่งออกการค้าระหว่างประเทศทำให้ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาจากมาตรการกีดกันทางการค้านานาประเทศเริ่มนำมาใช้ จนทำให้ประเทศไทยต้องเร่งหาตลาดการค้าใหม่มาทดแทนตลาดการค้าเดิม

2) **แนวทางแก้ปัญหาด้านการสื่อสาร** พบว่า แต่ละฝ่ายจะต้องปรับตัว และยอมรับในการสื่อสารของแต่ละคน ต้องมีการใช้ภาษาที่ทั้งสองฝ่ายเข้าใจ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าต้องมีการสื่อสารด้วยภาษาที่หลากหลายได้ ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย ภาษามลายู ภาษายาวี ภาษามลายู และภาษาอังกฤษ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถสื่อสารได้เข้าใจ ควรจัดการอบรมเกี่ยวกับการสื่อสารเกี่ยวกับการขายสินค้าให้กับกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า เพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างลูกค้า ที่อาจจะมาจากหลากหลายประเทศ หลากหลายภาษา เพื่อให้สามารถสื่อสารกันเข้าใจยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพรชัย นาคสีทอง (2552) ได้กล่าวว่า แนวทางแก้ปัญหาแสดงให้เห็นถึงสภาพของชาวมาเลเซียเชื้อชาติไทย ภายใต้การปกครองของชนชาติผู้ล่าอาณานิคมในช่วงเวลาที่แตกต่างกันรวมทั้งในภายหลังจากถูกผนวกเข้าเป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย พัฒนาการการค้า

อยู่ในมิติประวัติศาสตร์ของชาวมลายูเชื้อชาติไทยทำให้เกิดความพยายามในการดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย และแสดงออกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการจัดตั้งองค์การทางสังคม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านต่าง ๆ พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของนิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต (2550) ได้กล่าวว่า ประชากรของประเทศมาเลเซียมีหลากหลายเชื้อชาติ และเผ่าพันธุ์ โดยรัฐธรรมนูญปัจจุบันได้กำหนดไว้ว่า ชาวมลายู หมายถึง คนที่มีเชื้อชาติมลายูปุทธภาษามลายู ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีมลายูนับถือศาสนาอิสลาม ส่วนชาวมอญบุตร หมายถึง ผู้ที่เป็นคนดั้งเดิมของประเทศมาเลเซียนอกจากที่เป็นชาวมลายูแล้วยังมีที่เป็นชนเผ่าดั้งเดิมต่าง ๆ

3) แนวทางแก้ปัญหาด้านวัฒนธรรม พบว่า ต้องยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมโดยที่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ส่งเสริมเกี่ยวกับวัฒนธรรมด้านอาหาร ด้านการแต่งกายของท้องถิ่น นำอาหารผลิตเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยว เครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์นำมาผลิตเพื่อขายให้นักท่องเที่ยว ได้ซื้อไว้เป็นของที่ระลึก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเมตตา วิวัฒนานุกูล (2548) ได้กล่าวว่า เมื่อผู้ที่มาจากคนละสังคมวัฒนธรรมมีความจำเป็นต้องติดต่อหรือพบปะกัน จึงควรมีวิธีการที่ช่วยให้สองฝ่ายสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ความรู้เรื่องการสื่อสารต่างวัฒนธรรมจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลความเข้าใจ และยอมรับสังคมที่ต่างไปจากตน

4) แนวทางแก้ปัญหาด้านความเป็นอยู่ พบว่า มีการสร้างค่านิยมการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิต จะต้องสร้างมิตรภาพเป็นสิ่งสำคัญ และการยอมรับสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ที่จะทำให้เกิดความมั่นคง และสร้างชุมชนให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ให้แต่ละฝ่ายปรับตัวเข้ามาหากันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อที่จะสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของคลมนรจณ์ บากา (2551) ได้กล่าวว่า วิถีความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิม เห็นได้ว่า ความเป็นของชาวมุสลิมประชาชนในชุมชนจะมีความสามัคคีกันช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในการอยู่ร่วมกันเหล่าคนในชุมชนจะอยู่ด้วยความรัก ถ้อยถนอมอาศัยเมื่อมีกิจกรรมหรืองานที่จัดในชุมชนจะช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1) ควรมีการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ มีนโยบายส่งเสริมการค้า เพื่อให้สามารถตลาดตาบาศสามารถซื้อขายกันได้มากยิ่งขึ้น
- 2) ควรมีการส่งเสริมด้านการสื่อสารให้กับกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าเกี่ยวกับการใช้ภาษา เพื่อให้สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยว หรือกลุ่มลูกค้าได้ เพื่อจะทำให้สามารถค้าขายได้มากยิ่งขึ้น
- 3) ควรมีการส่งเสริมเกี่ยวกับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นของทั้งสองประเทศ โดยการวัฒนธรรมเกี่ยวกับการกิน เช่น อาหารที่มีชื่อเสียงของท้องถิ่นมาขายภายในตลาดตาบาศ
- 4) ควรมีการส่งเสริมให้กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าทั้งสองฝั่งได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบาศ หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- 2) ควรศึกษาปัญหา และอุปสรรคของการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบาศ หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
- 3) ควรศึกษาแนวทางส่งเสริมการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบาศ หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่องการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย กรณีศึกษา ตลาดตาบาศ หมู่ที่ 1 ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ความกรุณาและอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก อาจารย์อุดมศักดิ์ เดโชชัย ดร. เชษฐา มุหะหมัด และ ดร.เดโช แขน้ำแก้ว ที่เป็นผู้กรุณารับเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำข้อคิดและให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล ชี้แนะในการทำวิจัยและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางการทำวิจัยที่ถูกต้องตามระเบียบวิธี จึงทำให้งานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสมบูรณ์บรรลุไปได้อย่างดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จ

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่ให้กำลังใจและให้โอกาส การศึกษาอันมีค่ายิ่งตลอดจนขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและ เป็นกำลังใจเสมอมาจนการศึกษาในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

บรรณานุกรม

เกษรา หลิมพานิชย์. (2539). **การค้าของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน**. กรุงเทพมหานคร :

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชปา จิตต์ประทุม. (2542). **ไทยกับมาเลเซีย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต. (2550). **ตัวตนทางวัฒนธรรมของคนไทยในรัฐตอนเหนือของประเทศ**

มาเลเซีย. (วิทยานิพนธ์)ปริญญาดุษฎีบัณฑิต)มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.

พรชัย นาคสีทอง. (2552). **รายงานวิจัยชุดโครงการวิจัย “มาเลเซีย: นโยบายสำคัญต่อไทย” เรื่อง คนไทยในรัฐเกดะห์ (ไทรบุรี): ศึกษาการดำรงอยู่ในมิติประวัติศาสตร์ (พ.ศ. 2452 – 2550)**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).

พิรยุทธ โอฬารพันธ์. (2551). **การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่ ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย และชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยในรัฐกลันตันประเทศ มาเลเซีย**.วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มงคล ด้านธานินทร์. (2541). **เศรษฐกิจเชิงระบบ:หลักการและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.

มณฑล คงแถวทอง. (2539). **เศรษฐกิจข้าวและน้ำตาลทรายในกลุ่มแม่น้ำบางปะกงระหว่าง พ.ศ.2420-2500**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2548). การสื่อสารต่างวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิตตรา ฤทธิสกุลชัย. (2557). การค้าชายแดนระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว-ไทย ค.ศ.2007-2013. มหาสารคาม: โรงพิมพ์อภิชาติการพิมพ์.

อมรา พงศาพิชญ์. (2541). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์วิเคราะห์สังคมไทยแนวมนุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อังคณา นีละไพจิตร. (2553). รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทและความท้าทายของผู้หญิงมลายูมุสลิมท่ามกลางความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิยุติธรรมเพื่อสันติภาพ.

อาทิ ครุศากยวงศ์. (2545). การค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย. สุราษฎร์ธานี : สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ผู้เขียน

นางสาวณัฐिता อีซอ

อาจารย์อุดมศักดิ์ เดโชชัย

ดร.เชษฐา มุหะหมัด

ดร.เดโช แชน้ำแก้ว

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

E-mail: thongho.nsk@hotmail.com

หลักเกณฑ์การจัดทำต้นฉบับ

วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นวารสารเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความทางวิชาการทางมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ประยุกต์ ของอาจารย์ บุคลากร นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และจากหน่วยงานภายนอก

1. ประเภทของผลงานที่จะพิมพ์

1.1 บทความวิจัย ความยาวไม่เกิน 20 หน้ากระดาษขนาด B5 ใช้ตัวพิมพ์ TH SarabunPSK ขนาด 16 Point และต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารหรือหนังสือใดมาก่อน

2. รูปแบบของการเขียนผลงาน

2.1 รูปแบบของการเขียนบทความวิจัย

เพื่อความเป็นมาตรฐานของวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ข้อเขียนที่เป็นบทความการวิจัยที่จะลงพิมพ์ในวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ ควรมีลักษณะเรียบเรียงตามลำดับดังนี้

2.1.1 ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.1.2 ชื่อผู้วิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.1.3 ตำแหน่ง อีเมลของผู้เขียนบทความ และสถานที่ทำงานของผู้วิจัย

2.1.4 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยให้เริ่มต้นด้วยบทคัดย่อที่เป็นภาษาไทยและท้ายบทคัดย่อให้กำหนดคำสำคัญ (Keyword)

2.1.5 เนื้อหาจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ เป็นการเขียนบทความที่ใช้งานวิจัยที่ศึกษาเป็นฐานในการเขียน ในเนื้อหาจะประกอบด้วย

1) บทนำ

2) วิธีการวิจัย

3) ผลการวิจัย

4) สรุปและอภิปรายผล (หากมีข้อเสนอแนะให้ใส่ในหัวข้อนี้)

2.1.6 เอกสารอ้างอิง (Reference)

2.1.7 กรณีบทความภาษาอังกฤษไม่ต้องมีภาษาไทย

2.2 รูปแบบของการเขียนบทความทางวิชาการ

บทความทางวิชาการที่จะลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ควรมีลักษณะเรียงลำดับก่อนหลัง ดังนี้

2.2.1 ชื่อบทความ

2.2.2 ชื่อผู้เขียนบทความ ตำแหน่ง และอีเมลของผู้เขียนบทความ

2.2.3 สถานที่ทำงานของผู้เขียนบทความ

2.2.4 บทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษและคำสำคัญ

2.2.5 บทความ (บทนำ เนื้อหา และบทสรุป)

2.2.6 เอกสารอ้างอิง

3. การเขียนเอกสารอ้างอิงของบทความวิจัย และบทความทางวิชาการ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ให้จัดเรียงตามลำดับอักษร ชื่อผู้แต่ง โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ตามตัวอย่างดังนี้

3.1 กรณีอ้างอิงจากหนังสือให้เขียนตามรูปแบบ

ชื่อ//นามสกุลผู้แต่ง.//ปีพิมพ์.//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์.//สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.

ไพรัช รัชพงษ์ และฤกษ์ ช่างกล่อม. (2541). **การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

3.2 กรณีอ้างอิงจากวารสารให้เขียนตามรูปแบบ

ชื่อ//นามสกุลผู้แต่ง.//ปี, เดือนที่วารสารออก.//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร, ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าของบทความ.

จุมพล พูลภัทรชีวิน และรัตนา ตุงคสวัสดิ์. (2542). วิวัฒนาการและทางเลือกของนโยบายการศึกษาของรัฐบาลไทย. **วารสารครุศาสตร์**, 27 (2), 98-106.

3.3 กรณีพิมพ์อ้างอิงอินเทอร์เน็ต (Internet) ให้เขียนตามรูปแบบ

ชื่อ//นามสกุลผู้แต่ง.//(ปีที่จัดทำ).//ชื่อเรื่องของเอกสาร.//ค้นเมื่อ/เดือน/วัน,/ปี,/จาก/URLของเว็บไซต์ที่เข้าถึง

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2545). **จรรยาบรรณนักวิจัย**. ค้นเมื่อ พฤษภาคม 3, 2556, จาก <http://www.nrct.go.th~research/ethies.html>

4. ก่อนส่งต้นฉบับให้ส่งพร้อมแผ่นซีดี (Microsoft Word)

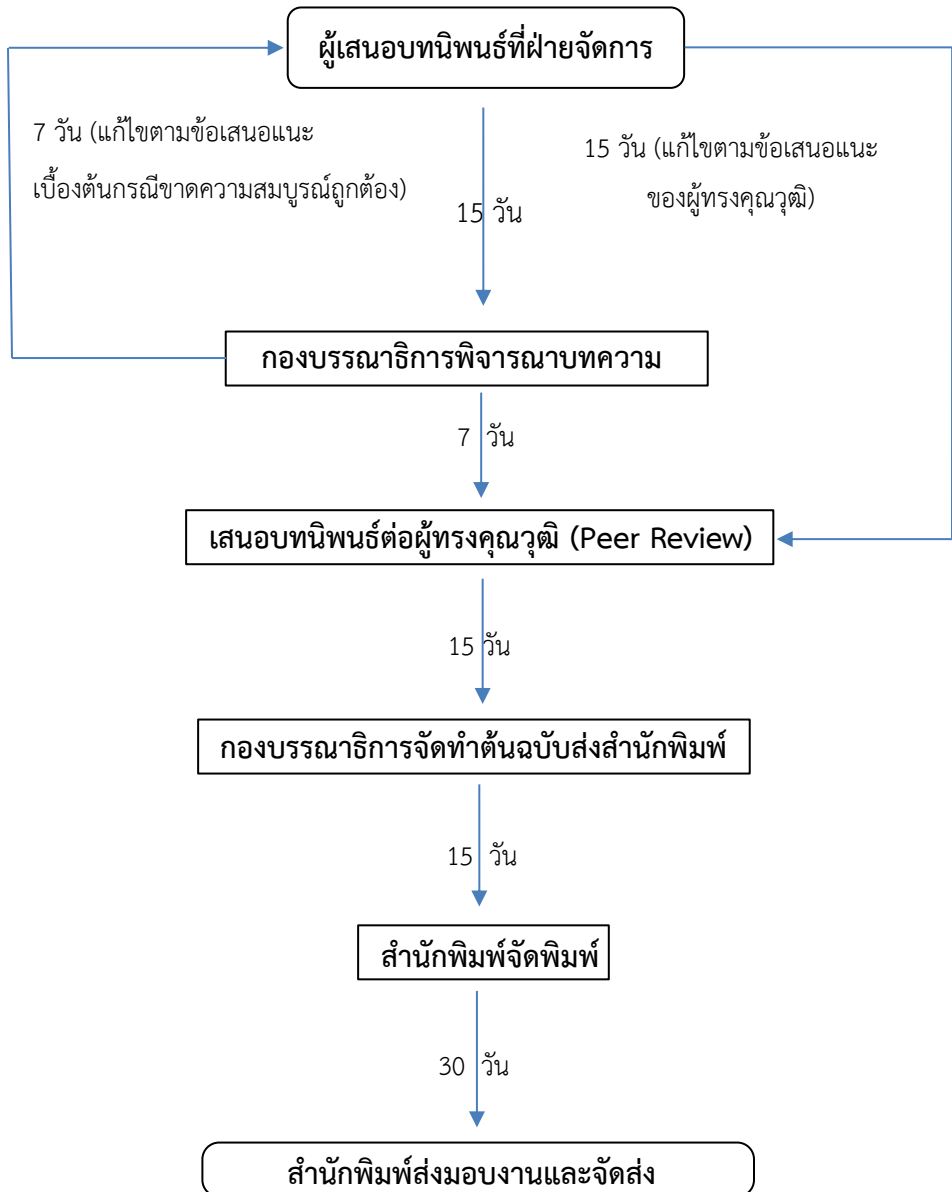
5. สิทธิของกองบรรณาธิการ

ในกรณีที่บรรณาธิการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ตรวจบทความวิจัยหรือบทความทางวิชาการมีความเห็นว่าควรแก้ไขความบกพร่องทางกองบรรณาธิการ จะส่งต้นฉบับให้ผู้เขียนพิจารณา จัดการแก้ไขให้เหมาะสมก่อนที่จะลงพิมพ์ ทั้งนี้กองบรรณาธิการจะยึดถือความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเกณฑ์

6. กองบรรณาธิการจะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ ไม่ว่าบทความวิจัยหรือบทความวิชาการนั้นจะได้รับ การลงพิมพ์หรือไม่

7. ต้นฉบับจะต้องมีชื่อผู้เขียน ผู้เรียบเรียงหรือผู้แปล โดยแจ้งชื่อ นามสกุลจริง ตำแหน่งผู้เขียนบทความ สถานที่ทำงานและหมายเลขโทรศัพท์หรืออีเมล ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

ขั้นตอนการตีพิมพ์เผยแพร่วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ใช้ระยะเวลา 90-120 วัน

แบบประเมินคุณภาพบทความวิจัย

บทความวิจัย/รายงานวิจัย เรื่อง

.....

.....

ชื่อนักวิจัย

.....

ก.การประเมินคุณภาพบทความวิจัย/รายงานวิจัย

1. หัวข้อวิจัย

- () เป็นหัวข้อใหม่ไม่ถือว่าซ้ำซ้อนกับงานวิจัยที่เคยมีมาก่อน
- () มีความซ้ำซ้อนแต่ใช้วิธีการที่แตกต่างออกไป
- () มีความซ้ำซ้อนทั้งหัวข้อและวิธีการ

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

2. วิธีวิจัย : มีวิธีการหรือขั้นตอนที่ถูกต้องรัดกุม มีการเก็บข้อมูลตามหลักวิธีการวิจัยได้ดี ฯลฯ

- () ถูกต้องดีมาก
- () ดี
- () พอใช้
- () ยังไม่ถูกต้อง

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

3. ความครอบคลุมในทุกประเด็นของรายงานวิจัย เช่น วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย เป็นต้น

() ครอบคลุมทุกประเด็น

() ไม่ครอบคลุม

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

() เหมาะสม

() ไม่เหมาะสม

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข. ข้อวินิจฉัยสำหรับการตีพิมพ์

- () มาตรฐานยังไม่ดีพอสำหรับตีพิมพ์
- () ตีพิมพ์ได้โดย
- () ไม่ต้องแก้ไข
- () มีการแก้ไข ดังนี้

รายละเอียดที่เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข

หน้าที่	หัวข้อ	บรรทัดที่	ข้อความที่เสนอให้ปรับปรุงแก้ไข

พร้อมนี้ได้ส่งต้นฉบับบทความแนบมาด้วยแล้ว

(ลงนาม).....

(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่.....

Journal of
HUMAN
society

 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 HSSF_NSTRU
 [HTTP://HUMAN.NSTRU.AC.TH](http://human.nSTRU.ac.th)
 0-7580-9842 / 0-7537-7442

DESIGN BY THAMMARAT RATTANAPAN